

K O S K E
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

RAPORTTEJA 15

VAMMAISPALVELUIDEN SOSIAALITYÖN JA VER-
KOSTOITUNEEN ERITYISOSAAMISEN KEHITTÄ-
MINEN -HANKE V. 2006–2008

Keski-Suomen Vammaispalvelu- hankkeen loppuraportti

MIRVA VESIMÄKI

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Raportteja 15

Käyntiosoite

Matarankatu 4, Jyväskylä

Postiosoite

PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto

www.koskeverkko.fi

ISBN 978-952-5477-17-7

ISSN 1459-4757 (painettu)

ISSN 1459-579X (verkkojulkaisu)

Painopaikka

Tekevä, Jyväskylä 2009

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Mirva Vesimäki
Raportin nimi	Keski-Suomen Vammaispalveluhankkeen loppuraportti
Kustantaja	Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Painopaikka	Tekevä
Vuosi	2009
Sivumäärä	88 (136)
Sarjanro	Raportteja 15

Keski-Suomen maakunnassa on kehitetty vammaispalveluita valtakunnallisen sosiaalialan kehittämishankkeen rahoituksella vuosina 2003–2008. Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen hanke alkoi vuonna 2006 ja päättyi 2008.

Keski-Suomen Vammaispalveluhankkeessa kehitettiin vammaispalveluiden tulkkipalveluita, palveluohjausta, henkilökohtainen avustaja järjestelmää, apuvälinepalveluita, kuljetuspalveluita sekä yhtenäisiä toimintaohjeita ja lomakkeita. Hankkeelle oli leimallista verkostoituminen maakunnan ja valtakunnan tasolla. Hankkeen toteuttamiseen osallistui hallinnoijakuntana Jyväskylän maalaiskunta, sekä Jyväskylän kaupunki, Jämsän kaupunki, Keuruun kaupunki ja Suolahden kaupunki, joka hankkeen aikana yhdistyi uudeksi Äänekosken kaupungiksi.

Hanketta toteutettiin perustamalla ohjausryhmän lisäksi tulkkitoimikunta ja maakunnallinen vammaistyön asiantuntijaryhmä. Hanke toimi koko Keski-Suomen alueella ja hankkeen tulokset ovat hyödynnettävissä myös valtakunnallisesti.

SISÄLLYS

ESIPUHE	5
1 TAVOITTEET JA TÄRKEIMMÄT TULOKSET	5
1.1 Tärkeimmät tulokset	6
2 ORGANISOINTI JA RAHOITUS	7
2.1 Organisaatio	7
2.2 Hankkeen rahoitus	8
3 HANKKEEN KÄYNNISTYMINEN JA TYÖRYHMÄT	8
3.1 Maakunnallinen asiantuntijaryhmä	8
3.2 Tulkkitoimikunta	10
4 ARVIOINTI	11
5 HANKKEEN VERKOSTOITUMINEN	11
5.1 Valtakunnallinen yhteistyö	11
5.1.1 Osaamiskeskusten vammaispalveluhankkeiden verkostoituminen ja yhteistyö	12
5.1.2 Valtakunnallinen henkilökohtaisen avun verkostohanke Assistentti.info	13
5.1.3 Valtakunnallinen Etätulkkaukshanke	13
5.1.4 Honkalampisäätiö ja SASPA -hanke	14
5.1.5 Pirkanmaan tulkkipalveluhanke	15
5.1.6 Tre@validia -projektit	15
5.1.7 Palvelusuunnitelma työryhmä	15
5.1.8 Sentterihanke	16
5.2 Maakunnallinen yhteistyö	16
5.2.1 Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen vammaispalvelutyöryhmä	17
5.2.2 Keski-Suomen vammaisneuvostot	18
5.2.3 Oppilaitosyhteistyö	18
5.2.4 Soskes -hankkeet ja Sonette yhteisöverkko	19
5.2.5 Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö ja Ohjaus- ja neuvontapalvelu -projekti	20
5.2.6 Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö -hanke eli VARKE	20
5.2.7 Keski-Suomen lastensuojelun kehittämissyksikkö -hanke eli KEHYS	21
5.2.8 Matkapalvelukeskushanke eli MPK -hanke	21

5.2.9	Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissyksikkö -hanke POKEVA	23
5.2.10	Keski-Suomen yhteistoimintamalli eli KeSePa -hanke	23
5.2.11	Keski-Suomen alueellinen apuvälinekeskus -projekti eli AVEK -projekti	24
6	HANKKEEN TOTEUTUS	24
6.1	Tulkkipalvelut	24
6.1.1	Keski-Suomen tulkkipalvelutilanteen selvitys	25
6.1.2	Kysely tulkkipalveluista Keski-Suomen kuntiin	27
6.1.3	Tulkkipalveluiden vaihtoehtoiset järjestämistavat ja tavoitteet Keski-Suomessa	29
6.1.4	Tulkkivälityksen ja palvelutuottajien kilpailuttaminen Keski-Suomessa	30
6.1.5	Puhevammaisten tulkkipalveluiden kehittäminen	31
6.1.6	Etätulkkkaus ja Keski-Suomen osallistuminen valtakunnalliseen Etätulkkkaus -hankkeeseen	32
6.2	Palveluohjaus vammaistyössä	33
6.2.1	Palveluohjausprosessi	37
6.2.2	Palveluohjauksen vaikutukset	43
6.2.3	Työvälineitä palveluohjaukseen/ palveluohjaajan työkalupakki	44
6.2.4	Palveluohjauksen erilaiset vaihtoehtoiset hallintomallit Keski-Suomessa	44
6.2.5	Palveluohjausmallin kehittämiseen liittyviä päätelmiä	46
6.3	Henkilökohtainen avustajajärjestelmä	47
6.3.1	Henkilökohtainen avustajajärjestelmä Keski-Suomen kunnissa	49
6.3.2	Henkilökohtaisen avustajajärjestelmän yhtenäinen toimintaohje työntekijälle ja asiakkaalle	51
6.3.3	Kysely henkilökohtaisten avustajien työnantajille	52
6.3.4	Henkilökohtaisen avun keskus ”Triangel” ja sittemmin HAVU	57
6.3.5	Avustajaportti.fi Keski-Suomeen	61
6.4	Perhehoidon kysely	61
6.5	Asumispalvelukartoitus Keski-Suomen kunnissa	62
6.6	Vammaistyön kehittämissyksikkö Keski-Suomeen	63
6.7	Vammaispalveluiden konsultaatio ja yhtenäiset toimintaohjeet	65

6.7.1	Vammaispalveluiden toimintaohje Keski-Suomen kunnille	65
6.7.2	Sonette -yhteisöverkon eKollega vammaispalveluiden asiantuntijaryhmälle	66
6.8	Vammaispalvelulain mukaiset apuvälineet	67
6.8.1	Apuvälinepankki	70
6.9	Vaikeavammaisten kuljetuspalvelu	71
6.9.1	Vaikeavammaisten kuljetuspalveluhakemus ja toimintakykyarvio	71
6.10	Täydennyskoulutuskartoitus	72
6.10.1	Kyselyn toteuttaminen	72
6.10.2	Toiveet vammaisalan koulutustarpeista	73
6.10.3	Kyselyn koulutustarpeisiin vastaaminen	74
6.10.4	Koulutus- ja kehittämistilaisuudet	75
7	HANKKEEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	76
7.1	Hankkeen jatkuva arviointi työryhmissä	77
7.2	Hankkeen loppuarviointikysely	78
8	HANKKEEN KESKEISET TULOKSET JA PÄÄTELMIÄ	81
9	JATKOTAVOITTEET	83
10	TULEVAISUUS JA LAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUS	83
10.1	Palveluohjaus ja palvelusuunnittelu	83
10.2	Tulkkipalvelut	84
10.3	Henkilökohtainen apu	84
11	LOPUKSI	86
	LÄHTEET	87

ESIPUHE

Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen -hanke (jatkossa vammaispalveluhanke) oli osa kansallista sosiaalialan kehittämissuunnitelmaa. Sen keskeisin painoalue oli vammaispalvelujen saatavuuden ja erityisosaamisen parantaminen.

Hankkeen hallinnoijakunta oli Jyväskylän maalaiskunta. Hanke alkoi esiselvityksellä Keski-Suomen maakuntien vammaispalveluiden järjestämisestä ja erityisosaamisesta kesällä 2006 (Kortelainen, Koske Raportteja 5).

1 TAVOITTEET JA TÄRKEIMMÄT TULOKSET

Vammaispalveluhankkeen päätarkoituksena oli vammaispalveluiden saatavuuden ja erityisosaamisen parantaminen. Tavoitteena oli vahvistaa lähipalvelujen osaamista ja palveluohjausta vammaispalveluissa sekä kehittää menetelmiä asiakastyössä. Hankkeen tarkoituksena oli myös tukea kuntia yhteistyöhön vammaispalveluihin liittyvän erityisosaamisen vahvistamiseksi.

Hankkeen **toiminta-alueita** olivat mm. viittomakielisten ja puhevammaisten tulkkipalveluiden kehittäminen, avustajajärjestelmän kehittäminen, maakunnan kuljetuspalvelun uudistumisen haasteet ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden turvaaminen.

Hankkeen tavoitteet:

Tavoite 1: Päätavoitteena oli vammaisen henkilön osallisuus, hyvinvointi ja sosiaalinen turvallisuus, jota tukevat kehittyneet lähipalvelut ja tarvittava erityispalvelujen saatavuus.

Tavoite 2: Vammaispalvelujen sosiaalityön menetelmien ja ammatillisen konsultaation kehittäminen asiakastyössä.

Tavoite 3: Konkreettisen yhteistyö- ja toiminta-areenan luominen maakunnan vammaispalveluiden ammattihenkilöstön, soveltavan tutkimuksen ja ammatillisen opetuksen välille.

Tavoite 4: Vammaispalveluiden kehittämissuunnitelman sisällön suunnittelu.

1.1 Tärkeimmät tulokset

Vammaispalveluhankkeessa kehitettiin tulkkipalveluita ja etätulkkausta. Puhevammaisten tulkkirekisteri koottiin Sonette -yhteisöverkkoon.

Hankkeessa kehitettiin vammaispalveluiden palveluohjausmallia yhteistyössä Äänekosken vammaispalvelutiimin kanssa ja luotiin palveluohjauslomakkeita. Palveluohjausmalli on vietävissä myös muihin kuntiin.

Vammaispalveluhankkeessa luotiin yhtenäinen toimintamalli henkilökohtainen avustajajärjestelmään sosiaalityöntekijälle sekä työnantajan ja avustajan opas sekä lomakkeita ja laskentataulukoita. Hankkeessa kehitettiin myös erityispalveluiden saatavuuden turvaamiseksi henkilökohtaisen avun keskuksen maakunnallinen malli ja tuettiin kuntia palvelun käynnistämisessä selvittämällä rahoitus pohjaa ja tekemällä yhteistyötä avustajaportti.fi internetpalvelun saamiseksi Keski-Suomeen.

Hankkeessa kehitettiin vammaistyön konsultaatiota ottamalla käyttöön vammaispalveluiden kehittäjien e-kollega Sonette -yhteisöverkossa ja luotiin Vammaispalvelulain mukaisten palveluiden toimintaohje kunnille, tukemaan kuntien yhtenäisiä soveltamisohjeita ja keskinäisen konsultaation tueksi.

Maakunnan kuljetuspalveluiden haasteisiin vastaamiseksi luotiin yhtenäiset kuljetuspalveluhakemuslomakkeet ja kuljetuspalveluiden toimintakykyarvio terapeutille/lääkärille sekä osallistuttiin Keski-Suomen Matkapalvelukeskushankkeeseen.

Apuvälinepalveluita kehitettiin luomalla vammaispalveluiden apuvälinepankki Sonette -yhteisöverkkoon sekä pohtimalla apuvälinepalveluiden kehittämisenäkökuilma ja niiden myöntämiseen liittyvien lakien rajapintoja, suhteessa mahdolliseen maakunnallisen apuvälinekeskuksen luomiseen Keski-Suomen sairaanhoitopiirin hallinnoimassa AVEK -projektissa.

Täydennyskoulutuskartoitus toteutettiin ja koulutus ja kehittämissyhteistyötä tehtiin työryhmissä yhteistyössä Jyväskylän aikuisopiston, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston kanssa.

Hankkeessa valmisteltiin hakemus vammaistyön kehittämissyksikkö -hankkeelle, joka aloitti Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien yhteisenä kehittämistrakenteena v. 2007 aikana. Vammaispalveluhankkeen työryhmien jatkuvuus ja kehitettyjen toimintamallien päivittäminen ja levittäminen turvattiin Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissyksikkö -hankkeessa eli POKEVA -kehittämissyksikössä.

2 ORGANISOINTI JA RAHOITUS

Sosiaalialan kehittämishankkeen valtionavustuksen lisäksi hanketta rahoittivat Jyväskylän maalaiskunta, Jyväskylän kaupunki, Jämsän kaupunki, Suolahti (Uusi Äänekoski v. 2007 alkaen) ja Keuruun kaupunki. Muut hankkeeseen osallistuvat olivat Jyväskylän vammaistutkimussäätiö, Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö, Kela (kuntoutustyöryhmä) sekä hanketta edustavien kuntien vammaisneuvostot. Oppilaitoksista mukana olivat Jyväskylän ammattiopisto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän yliopisto. Hanke toteutettiin osana Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kehittämistyötä.

2.1 Organisaatio

Hanketta hallinnoi Jyväskylän maalaiskunta. Hankkeen työntekijöinä toimi 11.9.2006 alkaen projektipäällikkö Armi Mustakallio ja 2.10.2007 alkaen projektipäällikkönä jatkoi Mirva Vesämäki (myöhemmin Vesimäki). Hankkeelle perustettiin ohjausryhmä, maakunnallinen vammaispalvelun sosiaalityön asiantuntijaryhmä sekä tulkkitoimikunta. Ohjausryhmä kokoontui hankkeen aikana yhteensä 12 kertaa.

Ohjausryhmän jäsenet:

Risto Kortelainen, sosiaalijohtaja, Jyväskylän maalaiskunta, puheenjohtaja 31.12.2006 saakka.

Anssi Niemelä, vs. sosiaalijohtaja, Jyväskylän maalaiskunta

Kaija Rissanen, sosiaalipalvelujen johtaja, Jyväskylän maalaiskunta, puheenjohtaja 1.1.2007 alkaen.

Aulikki Pärnänen, kuntoutusohjaaja, Jyväskylän maalaiskunta

Seija Parviainen, vammaispalvelun johtaja, Jyväskylä

Emmi Hanhikoski, vs. vammaispalvelun johtaja aj. 1.2.- 21.7.08, Jyväskylä

Kari Paunonen, sosiaalijohtaja, Jämsä

Outi Markkanen, sosiaalityön johtaja, Äänekoski

Riitta Vanhanen, perusturvajohtaja, Keuruu

Helena Koskimies, yliopettaja, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Teppo Kröger, akatemiattutkija, Suomen Akatemia

Tarja Jalkanen, palvelupäällikkö, Jyväskylän Kela

Leena Raitanen, puheenjohtaja Äänekosken vammaisneuvosto

Marja Heikkilä, johtaja, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Raili Haaki, suunnittelija, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Armi Mustakallio, projektipäällikkö, sihteeri (30.9.2007 saakka)

Mirva Vesämäki (myöhemmin Vesimäki), projektipäällikkö, sihteeri (2.10.2007 alkaen)

2.2 Hankkeen rahoitus

Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen -hankkeen hyväksytty budjetti 210 000 euroa koostui 157 500 euron (75 %) valtionavustuksesta ja kuntien omarahoitusosuudesta 52 500 euroa (25 %). Hankkeen kokonaiskustannukset olivat 151 150 euroa.

3 HANKKEEN KÄYNNISTYMINEN JA TYÖRYHMÄT

3.1 Maakunnallinen asiantuntijaryhmä

Maakunnan aikaisempien vammaispalveluiden kehittämishankkeiden tarpeisiin on ollut käytettävissä maakunnallinen (seutukunnittain koottu) asiantuntijaryhmä. Asiantuntijaryhmä perustettiin ohjausryhmän päätöksen mukaisesti aikaisemman ryhmän kokoonpanolle joitakin muutoksia lukuun ottamatta. Vammaisneuvostot toivoivat tiedottamista myös asiantuntijaryhmän suunnitelmista.

Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen maakunnallisen asiantuntijaryhmän kokoonpanossa oli vahvasti edustettuna vammaispalveluiden sosiaalityön näkökulma sekä kehitysvammahuolto. Asiantuntijaryhmän tehtävänä nähtiin mm. ohjeistaa ja koordinoida hankkeen käytännön toteuttamista sekä arvioida etenemistä ja tuloksia sekä tukea kehittämissuunnitelmia. Lisäksi asiantuntijaryhmän roolina oli vammaispalveluiden sosiaalityön profiilin nosto. Asiantuntijaryhmän jäsenten tehtävänä oli toimia tiedotusvastavina omalla seutukunnallaan, koota ja välittää tietoa sekä olla organisoimassa seudullisia tapaamisia yhdessä projektipäällikön kanssa.

Asiantuntijaryhmän yhdeksi tehtäväksi hankkeen ohjausryhmä määritteli henkilökohtaisen avustajajärjestelmän kehittämisen. Tulkkipalveluiden kehittämiseen ohjausryhmä päätti perustaa erillisen tulkkitoimikunnan.

Keski-suomen seutukunnat 15.10.2008

Asiantuntijaryhmän olemassa olon toivottiin voivan vakiintua yhtenä tärkeänä toimintamuotona Keski-Suomen alueella. Työryhmässä tehdyn työn koettiin antavan konkreettisia toimintavälineitä. Asiantuntijaryhmä koettiin toimivaksi foorumiksi josta asiat etenevät suoraan käytäntöön, koska paikalla oli henkilöt jotka palveluita järjestävät ja toteuttavat työssään. (Maakunnallisen asiantuntijaryhmän kokous 13.12.2007)

Hankkeen maakunnallinen asiantuntijaryhmä järjesti kesäkuussa 2008 verkostoituvan kokouksen vahvistettuna maakunnan vammaispalveluiden sosiaalityöntekijöillä, jossa tiedotettiin uudistuvasta vammaislainsäädännöstä, käytiin läpi vammaispalveluiden toimintaohjeiden rakennetta ja keskusteltiin henkilökohtaisen avun keskuksen suunnittelun etenemisestä.

Hankkeen maakunnallinen asiantuntijaryhmä kokoontui 16 kertaa hankeaikana, minkä lisäksi tehtäviin kuului annettujen tehtävien työstäminen omalla seutukunnalla. Lisäksi työryhmästä muodostettu Triangel -työryhmä kokoontui muutaman kerran keväällä 2008 henkilökohtaisen avun keskuksen sisältöjä pohtien. Asiantuntijaryhmän kokouksissa vieraili asiantuntijoita kokouksen aihealueesta riippuen.

Maakunnallisen asiantuntijaryhmän kokoonpano:

Aulikki Pärnänen, kuntoutusohjaaja, Jyväskylän maalaiskunta, puheenjohtaja

Seija Kankaanperä, sosiaalityöntekijä, Laukaa, varapuheenjohtaja

Leila Rutanen, vammaispalvelun vs. johtaja, Jämsä

Mirva Vesämäki, sosiaalityöntekijä, Äänekoski (*myöh. projektipäällikkö*)

Auli Savolainen, vs. sosiaalityöntekijä, Äänekoski

Seija Parviainen, vammaispalvelun johtaja, Jyväskylä

(varalla sosiaalityöntekijä *Emmi Hanhikoski*)

Marja-Leena Kari, sosiaalityöntekijä, Keuruu

Sanne Hautajärvi, vs. sosiaalityöntekijä, Keuruu

Heidi Rinne, vs. sosiaalityöntekijä, Keuruu

(varalla kuntoutus- ja toiminnanohjaaja *Tuulikki Välimäki*)

Kristiina Korpirinne, sosiaalityöntekijä, Saarijärvi

(varalla avopalveluohjaaja *Marja Liimatainen*)

Saila Kainulainen, vammaispalvelun johtaja, Viitasaari

(vs. *Tuulevi Kääriäinen*, jonka vs. *Seija Leppänen*, Viitasaari)

Satu Pollari, kehitysvammahuollon johtaja, Joutsa

(varalla toiminnanohjaaja *Annikki Lehto*, Leivonmäki)

Sanna Hänninen, sosiaalityöntekijä, Hankasalmi

Armi Mustakallio, projektipäällikkö, sihteeri 30.9.2008 saakka. 1.10.2008 alkaen kehittämissuunnittelija, Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoinut vammaistyön kehittämisyksikkö – hankkeen edustajana.

3.2 Tulkkitoimikunta

Hankkeen tulkkitoimikunta kokoontui hankkeen aikana yhteensä seitsemän kertaa. Tulkkitoimikunnassa on ollut mukana kuntien, oppilaitosten ja järjestöjen edustajia:

Seija Parviainen, vammaispalvelun johtaja, Jyväskylä, puheenjohtaja

Ritva Rouvinen, aluesihteeri, Suomen Kuurosokeat ry, varapuheenjohtaja

Marjaana Jurvainen-Broms, aluesihteeri, Kuurojen Liitto

Jonna Järvi, viittomakielen tulkki, Jyväskylä

Helena Koskimies, yliopettaja, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Päivi Littunen, puheterapeutti, Keski-Suomen Keskussairaala/Tikoteekki

Eija Jääskeläinen, viittomakielen tulkki, Suomen viittomakielen tulkit ry

Pirjo Viinikainen, kouluttaja, Jyväskylän aikuisopisto

Mirva Vesimäki, projektipäällikkö, 2.10.2007 alkaen.

Armi Mustakallio, projektipäällikkö, sihteeri ja jatkoi 1.10.2007 alkaen Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoituneen vammaistyön kehittämissyksikkö -hankkeen kehittämissuunnittelijan ominaisuudessa.

Tulkkitoimikunnan kokouksissa vieraili eri asiantuntijoita.

4 ARVIOINTI

Hankkeen arviointiin ei hankkeeseen budjetoitu erillistä määrärahaa. Hankkeen arviointia toteutettiin hankeaikana työryhmien sisäisenä arviointina.

Sosiaalialan kehittämishankkeiden esittely järjestettiin 28.9.2006 Länsi-suomen lääninhallituksessa Jyväskylässä, jossa paikalla hankkeesta oli hallinnoijakunnan edustaja. Länsi-Suomen lääninhallitus järjesti 30.11.2007 vuonna 2006 alkaneille hankkeille kuulemistilaisuuden Jyväskylässä, jossa projektipäällikkö ja hallinnoijakunnan edustaja olivat kuultavana hankkeen etenemisestä ja ohjeistettavana.

Hankkeen aikana etsittiin myös työryhmien oppilaitosten edustajien kautta opiskelijaa, joka olisi tehnyt hankkeen arvioinnin opinnäytetyönään. Opiskelijaa ei löytynyt hankeaikana. Ennen hankkeen päättymistä ohjausryhmä asetti tavoitteeksi toteuttaa internetissä sähköisen kyselyn hankkeen työryhmille, joka toteutettiin lokakuun 2008 alussa.

5 HANKKEEN VERKOSTOITUMINEN

Hankkeelle leimallista oli tiivis verkostoituminen maakunnallisten toimijoiden sekä valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Hankkeen projektipäällikkö välitti eri tilaisuuksista tietoa ja materiaalia hankkeen työryhmille, jotka välittivät tietoa eteenpäin edustamiinsa seurakuntiin. Projektipäällikkö jakoi verkostoilta saatua tietoa myös eri tilaisuuksissa.

5.1 Valtakunnallinen yhteistyö

Hanke vietiin v. 2006 Stakesin Palveluohjaus-verkkosivujen Hankkeiden alle. Hankkeen projektipäällikkö osallistui valtakunnallisiin ja maakunnallisiin tilaisuuksiin ja verkostoihin esitellen hanketta ja osallistuen kehittämistyöryhmiin ja tiedottaen eteenpäin näistä hankkeen työryhmille. Hankkeen

projektipäällikkö esitteli hanketta myös Kuntaliiton seutuneuvontatilaisuudessa Helsingissä.

Henkilökohtaiseen apuun liittyen osallistuttiin assistentti.infon kokouksiin ja tilaisuuksiin sekä mm. 16.11.2007 ASPA:n ja Heta-liiton järjestämään Henkilökohtaisenavun seminaariin Helsingissä, jossa projektipäällikkö esitteli Keski-Suomen vammaispalveluhanketta.

Kehitysvammaisten itsenäiseen asumiseen -seminaarissa 5.12.2007 Helsingissä, lopullisen sysäyksen sai Keski-Suomen oma henkilökohtaisen avun keskus, ministeri Paula Risikon puheenvuoron pohjalta. Tiedote vammaispalvelulain ja henkilökohtaisen avun kehittämisestä vaiheittain annettiin julkisuuteen puheenvuoron jälkeen.

Hankkeesta käytiin tutustumassa Vantaan kaupungin avustajakeskukseen 14.2.2008 ja saatiin mallia mm. haastattelulomakkeiden pohjaksi. Kehitysvammahuollon päiviltä 16.- 17.9.2008 Lahdesta, haettiin näkökulmaa kehitysvammaisten henkilöiden henkilökohtaisen avun järjestämiseen. Henkilökohtaiseen avustajajärjestelmään oli kehitetty päämiesjärjestelmä Kehitysvammaisten palvelusäätiön mallissa. Malli tarjoaa kehitysvammaiselle henkilölle mahdollisuuden henkilökohtaiseen apuun juridisen työnantajuuden ollessa muualla.

5.1.1 Osaamiskeskusten vammaispalveluhankkeiden verkostoituminen ja yhteistyö

Sosiaalialan osaamiskeskusten vammaispalveluiden kehittäjät pitivät ensimmäisen verkostoitumiskokouksen 24.10.2006 Jyväskylässä. Jyväskylän tapaamisen järjesti Keski-Suomen vammaispalveluhanke, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske ja Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö. Tapaamisia päätettiin jatkaa tulevana vuosina. Tavoitteena oli mm. jakaa tietoa ja tehdä yhteistyötä yhtenevissä kehittämiskohteissa ja esimerkiksi palvelusuunnitelma työryhmä Stakesissa perustettiin osin tämän työryhmän tarpeiden pohjalta.

Vammaistyön substanssityöryhmässä mm. pohdittiin ja kommentoitiin henkilökohtaista apua ja palvelutarpeen arviointia koskevan lakiesityksen luonnostelmaa vuonna 2008. Tietoa lakiesityksen etenemisestä ja lain mahdollisesta sisällöstä tuotiin myös hankkeen työryhmille.

5.1.2 Valtakunnallinen henkilökohtaisen avun verkostohanke Assistentti.info

Vammaispalveluhanke liittyi valtakunnalliseen henkilökohtaisen avun verkostohankkeeseen Assistentti.infoon v. 2006. Assistentti.info on RAY:n rahoittama hanke, jota hallinnoi Stakes ja Kynnys ry. Assistentti.infon projektipäällikkönä toimii Päivi Nurmi-Koikkalainen.

Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen projektipäällikkö valittiin Assistentti.infon työvaliokuntaan koulutusjaoston edustajana ja hän jatkoi Assistentti.infon koulutusjaostossa puheenjohtajana. Projektipäällikkö osallistui myös tutkimus- ja kehittämisjaoston toimintaan. Assistentti.infon ohjausryhmässä ja myöhemmässä työvaliokunnassa projektipäällikkö oli mukana viidessä kokouksessa, neuvottelukunnan kokoukseen projektipäällikkö osallistui keväällä 2008.

Assistentti.info järjesti Kesäakatemia 2.6.2008 Espoon Siikarannassa, jossa Keski-Suomen vammaispalveluhankkeelle tehtyä opinnäytetyötä Hiljanen Hanna (2009), Henkilökohtaisten avustajien työnantajien kyselystä esiteltiin ministeriön edustajille hyödynnettäväksi lainsäädäntötyön pohjalla.

Keski-Suomen omat suunnitelmat olivat edenneet hankkeessa Assistentti.infon verkostoista saadun tiedon varassa ja saatiin varmuus, että Keski-Suomi tarvitsee oman henkilökohtaisen avun keskuksen uudistuvaan lakiin varautumiseksi. Henkilökohtaisten avustajien työnantajien koulutus järjestettiin 28.8.2008 Jyväskylässä. Päivä toteutettiin yhteistyössä Assistentti.infon kouluttajien kanssa.

5.1.3 Valtakunnallinen Etätulkkaukshanke

Keväällä 2006 koottiin valtakunnallinen työryhmä selvittämään etätulkkausjärjestelmän luomista. Työryhmässä päädyttiin hakemaan hankerahoitusta Sosiaali- ja terveysministeriöltä valtakunnallisen etätulkkausjärjestelmän kehittämiseksi kuulo- ja puhevammaisten tarpeisiin. Hankkeen hallinnoijaksi saatiin Uudenmaan erityispalvelut kuntayhtymä.

Jyväskylän kaupunki päätti lähteä mukaan hankkeeseen rahoitusosuudella. Lisäksi hankekumppaneiksi Keski-Suomesta ilmoittautui Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö ja käynnissä oleva vammaispalveluhanke sekä samaan aikaan rahoitushaussa ollut vammaistyön kehittämisyksikkö -hanke asiantuntija-avun tarjoamiseksi Keski-Suomen alueella. Hanke sai 4.4.07 valtionavustuksen ja hankkeen kokonaiskustannukset ovat n. 1,3 miljoonaa euroa.

Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa Keski-Suomen osalta tavoitteena on taata mahdollisuus käyttää etätulkkaukspalvelua julkisten yhteispalvelupisteiden kautta (esim. sosiaali- ja terveydenhuollon palvelupisteet). Hankkeen edetessä tavoitteena on, että etätulkkaukspalvelua voi käyttää suoraan asiakkaan päätelaitteelta, esim. kotona olevan web-kameran ja suojatun kuvapuhelinyhteyden avulla. Tulevaisuudessa yleistyvät julkiset langattomat verkot tuovat uusia mahdollisuuksia siten, että etätulkkipalvelu on saatavilla siellä, missä asiakas liikkuu kannettavan tietokoneensa tai muun päätelaitteensa kanssa. Rahoitusosuudet määriteltiin kunnassa olevien tulkkipalvelun käyttäjien määrien mukaan. Valtakunnallisen etätulkkaushankkeen esittely järjestettiin syksyllä 2007 Jyväskylässä ja marraskuussa 2007 Helsingissä järjestettyä Etätulkkauseminaaria seurattiin Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen, Ohjaus- ja neuvontapalveluprojektin sekä Soskes -hankkeen järjestämin etäyhteyksin Jyväskylästä käsin.

5.1.4 Honkalampisäätiö ja SASPA -hanke

Honkalampisäätiö tarjoaa ja kehittää monialaisia sosiaalipalveluja vammaisille, vajaakuntoisille ja heidän kanssaan työskenteleville sekä näitä työalueita kehittäville yhteistyötahoille. Päätoimialueena on Pohjois-Karjalan maakunta, mutta säätiö järjestää palveluja myös valtakunnallisesti. Honkalampisäätiö järjestää mm. tulkkipalveluita ja avustajapalveluita. (Nykänen 2008)

Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen projektipäällikkö ja Soskes -hankkeen suunnittelija Timo Vallius vierailivat Honkalampisäätiön avustajajana tulkkipalvelukeskuksessa Joensuussa ja tutustuivat Saspa -hankkeeseen. Honkalampisäätiön edustajat olivat esittelemässä toimintaansa Keski-Suomessa toukokuussa 2007 ja tammikuussa 2008 vammaispalveluhankkeen järjestämissä tilaisuuksissa avustajakeskuspalveluista ja tulkkipalveluista.

Keski-Suomen vammaispalveluhanke teki yhteistyötä Honkalampisäätiön hallinnoiman tietoteknologiahankkeen ”Saspa -hankkeen” kanssa vertaisarviointien merkeissä mm. kommentoimalla vammaispalvelut verkkosivustoa. Saspa -hankkeesta puolestaan kommentoitiin Soskes -hankkeen yhteisöverkkoon kehitettyä vammaispalvelusivustoa. Saspa -hankkeessa kehitetään etäasioinnin mallia sosiaalialalla, erityisesti vammaispalveluissa. Tavoitteena on saada palvelukäyttöön asiointijärjestelmä, jota voi esteettömästi käyttää omista taidoista, kyvyistä ja tarpeista lähtien.

5.1.5 Pirkanmaan tulkkipalveluhanke

Hankkeen projektipäällikkö ja Jyväskylän kaupungin vammaispalvelujohtaja vierailivat Tampereen vammaispalvelutoimistossa 29.11.2006 ja tutustuivat Pirkanmaan tulkkipalveluhankkeeseen. Hanketta esitteli hankepäällikkö Anni Lausvaara. Pirkanmaalta esitettiin kiinnostus kilpailuttaa tulkkipalveluiden tuottajat yhteistyössä Keski-Suomen kanssa.

5.1.6 Tre@validia -projektit

Tre@validia -projekti oli Invalidiliitto ry:n hallinnoima hanke, jonka ensimmäinen projektiaavustus päättyi 31.12.2006. Avustajaportti.fi palvelun teknisestä toteuttamisesta vastaa hankkeessa mukana oleva Tampereen teknillinen yliopisto. Avustajaportti.fi otettiin käyttöön v. 2007 Pirkanmaalla. Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen työryhmistä nousseena tavoitteena oli saada Keski-Suomen alueelle käyttöön internetpohjainen Tre@validia -projektin kehittämä avustajavälityspalvelu avustajaportti.fi. Vammaispalveluhanke järjesti 25.1.2008 esittelytilaisuuden, jossa järjestelmää esiteltiin kuntaedustajille ja hankkeen työryhmille.

Invalidiliitto ry:n Tre@validia -jatkoprojekti sai RAY:sta rahoitusta järjestelmän levittämiseen muualle Suomeen v. 2008 alkaen mm. tiedottamiseen, koulutukseen ja tekniseen ylläpitoon. Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen projektipäällikkö valittiin Tre@validian jatkoprojektin ohjausryhmään RAY:n rahoituksen varmistuttua. Tre@Validia -projektin ohjausryhmä koontui kahdesti Tampereella vuonna 2008 ennen Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen päättymistä.

5.1.7 Palvelusuunnitelma työryhmä

Vammaispalveluhankkeen projektipäällikkö osallistui Stakesin palvelusuunnitelma työryhmään yhtenäisen palvelusuunnitelmalomakkeen ja ohjeistuksen luomisen äärelle ensimmäisen kerran 13.3.2008. Hankkeen projektipäällikkö osallistui neljä kertaa työryhmän kokouksiin Helsingissä ja työn pohjalta kehitettiin Äänekosken palveluohjauslomakkeita uudistuvan lain suuntaan.

Palvelusuunnitelma tulee hallituksen lakiesityksen HE 166/2008 vp, mukaan laatia kaikille vammaispalveluiden asiakkaille ennen päätöksen tekoa ja kohtuullisessa määräajassa. Palvelutarpeen arvioinnin käynnistämiseksi asetettaisiin määräajaksi seitsemän päivää ja päätös olisi tehtävä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa hakemuksesta. Palvelusuunnitelman sisältö ja

prosessin sujuvuus korostuvat entisestään, mikä vaatii kunnissa palveluohjausmenetelmän kehittämistä. (HE 166/2008 vp.)

5.1.8 Sentterihanke

Yhteistyötä tehtiin myös Assistentti.infon verkostoihin kuuluvan Heta-liittory:n hallinnoiman Sentteri -hankkeen kanssa, joka sai RAY:n rahoituksen vuodelle 2008. Heta -liitto on henkilökohtaisten avustajien työnantajien liitto. Maaliskuussa 2008 käynnistyneen Sentteri -hankkeen projektipäälliköksi valittiin Marjo Heinonen. Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen työryhmissä selvitettiin halukkuutta lähteä mukaan Sentterin jatkohakemukseen henkilökohtaisen avun keskuksen pilotteihin.

5.2 Maakunnallinen yhteistyö

Vammaispalveluhanke sijoittui Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen eli Kosken työyhteisöön ja toimi osana Kosken kehittämistyötä.

Vammaispalveluiden sosiaalityöntekijöiden, terveydenhuollon sosiaalityöntekijöiden ja kuntoutusohjaajien työkokouksessa 22.9.2006 Jyväskylässä projektipäällikkö oli esittelemässä hanketta. Hankkeen projektipäällikkö osallistui Keski-Suomen vammaisfoorum tapahtuman suunnitteluun ja järjestämiseen vuosina 2006- 2008.

Vammaistyön laatuohjelma oli Jyväskylän ammattiopiston hallinnoima projekti, jossa yhteistyökumppaneina olivat Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveystalo, Jämsän seudun koulutuskeskuksen sosiaali- ja terveystalon oppilaitos, Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö sekä Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskuksen sosiaali- ja terveystalo. Osarahoittajana toimi Länsi-Suomen lääninhallitus Euroopan sosiaalirahaston tuella. Projektipäällikkönä toimi lehtori Leena Elomaa Jyväskylän ammattiopistosta. Valo1 ja Valo 2 -hankkeet ajalla 1.3.2005- 30.6.2007 kehittivät vammaisalan koulutusta ja työelämäyhteistyötä. Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen molemmat projektipäälliköt olivat aiempien tehtäviensä kautta osallistuneet Valo -hankkeen työryhmiin. Vammaistyön laatuohjelman päämääränä oli, että osaavaa, koulutettua työvoimaa on riittävästi tarjolla maakunnan vammais- palveluiden tarpeeseen ja että vammaistyön ammatillista peruskoulutusta tarjoavilla maakunnan koulutusorganisaatioilla on toimivat työelämäverkot, jotka kehittävät tiiviissä yhteistyössä vammaistyön ammatillista peruskoulutusta.

STM:n selvitysmies Markku Niemelän projektipäällikkö tapasi 8.5.2007 Jyväskylässä. Aiheena oli STM:n selvitys laitoshoidon hajauttamisesta Keski-Suomessa. Yksilölliseen asumiseen -selvityshankkeen seminaarissa 5.12.2007 esiteltiin toimintaohjelma laitosasumisen hallitusta hajauttamisesta ja yksilöllisimpien asumisvaihtoehtojen kehittämiseksi (Niemelä & Brandt 2007). Lähipalveluiden tarve tulee korostumaan entisestään kun laitoshoidoa hajautetaan.

Keski-Suomen vammaispalveluhanke oli mukana järjestämässä Kehitysvammahuollon työntekijöiden työkokouksia 2007- 2008, joissa projektipäällikkö esitteli mm. asumispalvelukartoitusta Keski-Suomen kunnille ja henkilökohtaisen avun keskuksen suunnitelmia, hankkeessa syntyviä materiaaleja sekä muita ajankohtaisia asioita.

Vuonna 2008 pohdittiin tiiviisti kehitysvammaispalveluiden erityispalveluiden järjestämistä maakunnassa. Projektipäällikkö osallistui Kehitysvammaispalvelut Keski-Suomessa koulutustilaisuuteen 19.2.2008 Keski-Suomen keskussairaalassa, jossa pohdittiin kuntien lähipalveluiden (vammaispalvelut, terveyspalvelut) ja erikoissairaanhoidon ja kehitysvammahuollon ohjaus- ja neuvontapalvelun suhdetta. Toimivissa lähipalveluissa ja palveluketjuissa korostuu kuntoutusohjauksen ja palveluohjauksen saatavuus.

Projektipäällikkö oli mukana Koskessa vammaispalveluiden erityispalveluiden järjestämistä koskevissa sosiaalijohdon työkokouksissa ja kehitysvammahuollon erityispalveluiden suunnittelutyöryhmässä toimien sihteerinä. Sosiaalijohdon työkokouksissa keskusteltiin myös henkilökohtaisen avun keskuksen järjestämisestä ja edistettiin asian eteenpäin viemistä kunnissa.

5.2.1 Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen vammaispalvelutyöryhmä

Kosken vammaispalvelutyöryhmä toimii avoimena keskustelufoorumina ja yhdyssiteenä eri yhteistyötahojen välillä sekä seuraa vammaispalveluita kehittävien hankkeiden etenemistä maakunnassa. Vammaistyön kehittämisyksikkö -hankkeen aloitettua 2007 toimintansa on työryhmän rooli määritelty sen maakunnalliseksi kehittäjäfoorumiksi. Työryhmä toimii tiedonvälityskanavana valtakunnallisen kehittämistyön ja osaamiskeskustoiminnan sekä maakunnallisen vammaispalveluiden kehittämistyön välillä. Työryhmän jäsenet toimivat tiedonvälittäjinä edelleen omissa taustayhteisöissään.

Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen projektipäällikkö ja POKEVA kehittämisyksikkö -hankkeen kehittämissuunnittelija avustivat v. 2007 alka-

en Koskea vammaistyöryhmän koollekutsumisessa sekä kokoussihteerin tehtävissä ja hyödynsivät vammaistyöryhmää hankkeiden tavoitteiden toteuttamisessa ja tiedottamisessa.

Kosken vammaistyöryhmässä esiteltiin useasti vammaispalveluhanketta ja sen etenemistä sekä tehtiin ryhmätöitä mm. henkilökohtaisen avun keskuksen palveluihin ja arvopohjaan liittyen.

5.2.2 Keski-Suomen vammaisneuvostot

Keski-Suomessa vammaisneuvostot toimivat suurimmissa kunnissa ja osassa kunnista on yhteinen vanhus- ja vammaisneuvosto. Hankekuntien vammaisneuvostot nimesivät keskuudestaan edustajan hankkeen ohjausryhmään. Vammaisneuvostot ovat kommentoineet hankkeessa kehitettyä materiaalia ja heille tiedotettiin hankkeen etenemisestä ja tilaisuuksista. Keski-Suomen vammaisneuvostojen edustusta oli paikalla hankkeen järjestämissä työkokouksissa ja seminaareissa, jotka olivat avoimia tilaisuuksia. Keski-Suomen vammaispalveluhanke osallistui Jyväskylän vammaisneuvoston kanssa Vammaisfoorum tapahtuman suunnitteluun ja järjestämiseen vuosina 2006- 2008.

5.2.3 Oppilaitosyhteistyö

Hankkeen ohjausryhmässä oli mukana Suomen akatemian tutkija Teppo Kröger Jyväskylän yliopistosta ja yliopettaja Helena Koskimies Jyväskylän ammattikorkeakoulusta, joista jälkimmäinen kuului myös hankkeen tulkkitoimikuntaan. Tulkkitoimikunnassa oli oppilaitosten edustajana myös kouluttaja Pirjo Viinikainen Jyväskylän aikuisopistosta.

Oppilaitosyhteistyötä viriteltiin syksyn 2006 aikana Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa. Ohjausryhmässä esitettiin toiveena, että vammaispalvelun hankkeen tiimoilta nousisi kiinnostusta gradujen ja muiden opinnäytetöiden aiheeksi. Haasteena oli vammaistyön vähäinen kiinnostavuus sosiaalityön opiskelijoiden keskuudessa. Projektipäällikkö tapasi myös Jyväskylän yliopiston edustajia oppilaitosyhteistyön merkeissä. Projektipäällikkö laati suunnitelmat vammaisalan työntekijöiden koulutustarpeista sekä hanketta hyödyntävistä opinnäytetöiden aiheista.

Hankkeen järjestämät tilaisuudet olivat myös opiskelijoille avoimia ja ilmaisia. Hankkeen koulutuspäiviä järjestettiin yliopiston ja ammattikorkeakoulun tiloissa ja projektipäällikkö kävi vierailuilla oppilaitoksissa esittelemässä hanketta.

Oppilaitokset järjestivät hankkeessa esiin nostettuihin ja yhteistyössä kehitettyihin aihealueisiin koulutusta mm. Jyväskylän ammattikorkeakoulun palveluohjaaja koulutus ja Jyväskylän aikuisopiston puhevammaisen tulkin erityisammattitutkinto, jotka alkoivat vuonna 2008. Opinnäytetöitä oli valmistumassa ammattikorkeakoulun sosionomien toimesta tulkkipalveluista kuntanäkökulmasta ja henkilökohtainen avustaja järjestelmästä asiakkaan näkökulmasta.

5.2.4 Soskes -hankkeet ja Sonette yhteisöverkko

SosKes 1. ja 2. hanke – Kunnallisten sosiaalipalvelujen tietohallinnon yhteistoiminnan kehittäminen Keski-Suomessa – hanke v. 2005- 2007 tavoitteli koko maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden tiedonkulun ja yhteistyön parantamista. Tähän suuntaan pyrittiin etenemään luomalla alueellisia sosiaali- ja terveyspalveluiden tietojärjestelmäratkaisuja henkilöstön käyttöön. SosKes²-hanke v. 2008- 2009 laajentaa jo olemassa olevaa terveydenhuollon yhteisöverkko MediKesin infrastruktuuria, jolla vahvistetaan koko Keski-Suomen maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden yhteistyön ja tiedonkulun parantamista. Lisäksi yhteisöverkkoon on liitettävissä uusia käytännön työtä tukevia järjestelmiä. Yhteistyössä eri sektoreilla toimivien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa hanke määrittelee ja toteuttaa yhteisöverkon sisällön ja palvelut vastaamaan toimijoiden yhteisiä ja erillisiä tietotarpeita. (Soskes -hanke (2008))

Syksystä 2006 alkaen Keski-Suomen vammaispalveluhanke teki yhteistyötä tietoteknologiahanke SosKes -hankkeen kanssa vammaispalvelut -osion kehittämisessä ja varsinaisia kokouksia järjestettiin kahdeksan hankeaikana. Sonette -yhteisöverkossa on saatavilla vammaispalveluhankkeessa luotua aineistoa, kuten koulutusmateriaalia, oppaita ja raportteja, prosessikuvauksia ja lomakkeita. Lisäksi selvitettiin mahdollisuuksia apuvälinepankkiin, henkilökohtaisen avustajan välityspalveluun ja kuntien yhtenäisten sähköisten vammaispalvelulomakkeiden tekemiseen.

Puhevammaisten tulkkirekisteri toteutettiin alkuvuodesta 2008 ja apuvälinepankki kehitettiin toimintavalmiiksi lokakuuhun 2008 mennessä ja julkaistiin marraskuussa 2008. Vammaispalveluihin kehitettyjä yhtenäisiä lomakkeita ja raportteja koottiin myös Sonette -yhteisöverkon erilliselle lomakesivustolle.

5.2.5 Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö ja Ohjaus- ja neuvontapalvelu -projekti

Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö perustettiin vuonna 2003. Säätiö toimii kaikkien keskisuomalaisten kuntien lähipalvelujen tukena palveluiden tuottamisessa kehitysvammaisille, vaikeavammaisille, autismin kirjoon kuuluville ja kaikille erityistä tukea tarvitseville henkilöille sekä heidän läheisilleen. Vammaispalvelusäätiö on vastannut erityishuollon kuntayhtymän palveluntuotannosta vuoden 2007 alusta lähtien. Säätiön taustalla ovat Keski-Suomen kunnat ja kolmas sektori.

Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö on vastannut Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman ”Uusi malli Vammaisten maakunnalliseen ohjaus- ja neuvontapalveluun” -projektin toteutuksesta, jonka projektipäällikkönä toimi v. 2006 alkaen Jarmo Vesa ja myöhemmin Joonas Kortelainen. Projektin suunnittelijana toimi Ulla Lahti.

Ohjaus- ja neuvontapalvelu -projektin työryhmässä kehitettiin yhteistyössä Ohjaus- ja neuvontapalvelun sosiaalityön tuen asiantuntijapalvelua, jota Keski-Suomen kunnat ovat voineet hankkia ostopalveluna v. 2006- 2008.

Vammaisalan koulutuksia Keski-Suomessa suunniteltiin yhteistyössä projektin kanssa. Ohjaus- ja neuvontapalveluprojekti päättyi 31.12.2008.

5.2.6 Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö -hanke eli VARKE

Keski-Suomessa on toiminut vuodesta 2007 alkaen Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö -hanke VARKE. Varken kanssa pohdittiin yhteistyössä vammaisalan ja varhaiskasvatuksen rajapintoja ja kehittämisenäkymiä. Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen projektipäällikkö oli toukokuussa 2008 VARKE:n päivähoiton työryhmässä keskustelemassa vammaispalveluista ja tulevista vammaispalvelulain muutoksista erityishuollon ja kuntouttavan päivähoiton näkökulmista. Laki muutos oli osin siinä vaiheessa selvillä henkilökohtaisen avun ja palvelusuunnittelun osalta ja, että vammaispalvelulaki mahdollisesti muuttuisi ensisijaiseksi suhteessa kehitysvammalakiin. Jatkotyöskentelyä työryhmä jatkoikin POKEVA -kehittämissyksikkö -hankkeen kanssa.

5.2.7 Keski-Suomen lastensuojelun kehittämissyksikkö -hanke eli KEHYS

Keski-Suomessa on toiminut vuodesta 2005 alkaen lastensuojelun kehittämissyksikkö -hanke KEHYS, jonka toinen hankekausi alkoi vuonna 2007. Yhteistyössä KEHYS- ja POKEVA- kehittämissyksikkö -hankkeiden kanssa pohdittiin lastensuojelun ja vammaispalveluiden yhteistyötä huomioiden myös kehitysvammahuolto.

Keskustelua käytiin siitä, kuinka erottaa (ja voiko erottaa) sitä milloin lapsen haastavassa käyttäytymisessä ja tuen tarpeissa on kyse synnynnäisestä vammaisuudesta tai kehitysviivästyimestä ja milloin taas syy on huonossa hoidossa, kaltoin kohtelussa tai muissa ympäristötekijöissä. Haasteena on ollut erottaa lastensuojelun ja vammaistyön asiakkaat toisistaan palveluita kartoittaessa eli ohjata heidät ensisijaisiin palveluihin. Keskusteluissa todettiin, että vammaispuolella kuntoutusohjaajalla on suuri rooli vammaisen ja hänen perheensä elämässä ja vastuuta monista asioista.

Lastensuojelussa ja vammaistyössä yhteinen haaste on se, ettei perhehoitopaikkoja ole riittävästi. Myös perhehoidon vaihtelevien palkkioiden nähtiin asettavan perhehoitajat eriarvoiseen asemaan. Sekä lastensuojelun että vammaistyön puolella on toivottu palkkioiden yhtenäistämistä. Lastensuojelussa asia on aloitteilla ja vammaistyössä kaksi opiskelijaa on aloittamassa opinnäytetyön tekemistä yhteistyössä POKEVA -kehittämissyksikkö -hankkeen kanssa perhehoidon yhtenäisten toimintaohjeiden suosituksen pohjaksi.

Keski-Suomeen suunnitteilla olevaan henkilökohtaisen avun keskuksen voitaisiin sen mahdollisen toteutumisen jälkeen koota myös vammaispalveluiden puolella toimivia kehitysvammaisten perhehoitajia.

POKEVA -kehittämissyksikkö -hanke kokosi myös Sonette -yhteisöverkkoon Keski-Suomen alueelta kunnittain tiedot vammaispalveluiden vastuuhenkilöistä sisältäen myös kehitysvammaisten lasten kuntoutuspolut työntekijöiden hyödynnettäväksi.

5.2.8 Matkapalvelukeskushanke eli MPK -hanke

” Matkapalvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on asiakkaiden matkoja välittämällä ja yhdistelemällä turvata monipuoliset kuljetuspalvelut aikaisempaa taloudellisemmin säilyttäen kuitenkin palvelun korkea laatutaso.

Tavoitteen toteutuessa yhteiskunnalle kuljetusten järjestämisestä aiheutuvi-
en kustannusten nousua pystytään hillitsemään. Samalla turvataan toimivat
alueelliset liikenneyhteydet varsinkin kun matkojen yhdistelyssä käytetään
mahdollisimman tehokkaasti kaikille avoimen joukkoliikenteen hyödyntä-
mistä. Matkojen yhdistelyn vakiinnuttamisella pyritään parantamaan joukko-
liikenteen asema hallitusohjelman edellyttämällä tavalla. MPK ottaa vastaan
tilaukset, yhdistelee matkat, ketjuttaa ja reitittää ne, ohjaa asiakkaat heille
sopiviin ajoneuvoihin ja hoitaa myös muuta matkaan liittyvää asiakaspalve-
lua. Näitä voivat olla mm. yhteiskunnan korvaamat matkat kuten koulukyy-
dit, sairaala- ja kuntoutusmatkat, vammaisten kuljetuspalvelut, vanhusten
kotihoitoon liittyvät matkat, terveyskeskuskäynnit sekä myös kutsuohjatut
avoimet joukkoliikennepalvelut.

Matkapalvelukeskusten toimintaperiaatteen mukaisesti matkaa tarjotaan asi-
akkaalle aina ensin kaikille avoimella joukkoliikenteellä tai siihen liittyvällä
matkaketjulla, mikäli asiakkaan tilaamalle matkalle on käytettävissä joukko-
liikenneyhteys. Seuraavaksi asiakkaalle tarjotaan yhdistettyä kuljetusta ja mi-
käli asiakkaan tilanne niin vaatii, matka voidaan tehdä edelleenkin erilliskul-
jetuksena. ” (Länsi-Suomen lääninhallitus (2008). 7.10.2008 www-
muodossa:

<http://www.laanhallitus.fi/lh/lansi/lii/home.nsf/pages/D042FDE170BDE1F0C2256F2B00439AA9>)

Liikenne- ja viestintäministeriö, sisäasiainministeriö, sosiaali- ja terveyste-
ministeriö ja Suomen Kuntaliitto kehittävät matkapalvelukeskustoimintaa
muun muassa lainsäädäntötyön ja tiedotuksen avulla. Matkapalvelukes-
kushankkeita valmistelee ja toteuttaa kuntien harkinnan mukaan keskuskaup-
unki tai jokin seudullinen elin. Kansaneläkelaitos kehittää omia hankkei-
tansa ja osallistuu kuntien hankkeisiin tarpeen mukaan. (emt.)

Lääninhallituksen liikenneosastot myöntävät kunnille valtionavustusta mat-
kapalvelukeskusten käynnistämiseen. Lääninhallitusten liikenneosastot
koordinoivat Pirkanmaan, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan matkapalvelu-
keskuksia sopimuskauden loppuun sekä myös muita MPK -hankkeita siir-
tymäkauden ajan kunnes vetovastuu voidaan siirtää jollekin seu-
dulliselle elimelle. Lääninhallitusten liikenneosastot osallistuvat MPK -
johtoryhmätyöskentelyyn avoimen joukkoliikenteen ja kutsujoukkoliiken-
teen asiantuntijoina. Lääninhallitusten yhteyshenkilönä toimii liikennesuun-
nittelija Rauno Matintupa. Tietoa matkapalvelukeskusten valtakunnallisista
ajankohtaisista asioista löytyy: www.suomenmpk.fi. Keski-Suomen MPK:n
yhteyshenkilönä toimii ylitarkastaja Rauni Malinen. (emt.)

Vammaispalvelu -hankkeen projektipäällikkö osallistui MPK -hankkeen työryhmiin kolmesti. Kela jäi pois v. 2007 aikana Keski-Suomen MPK -hankkeesta. Viimeisimmässä työryhmässä 16.4.2008 päätettiin selvittää ensin Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan ja Korpilahden kuntaliitoksen myötä uuden Jyväskylän kaupungin tilanne ennen seuraavan työryhmän koontumista.

5.2.9 Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissyksikkö -hanke POKEVA

Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissyksikkö -hankkeen hallinnoijana toimii Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä Seinäjoella. Hanke alkoi v. 2007 Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien yhteisenä kattaen Etelä- ja Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnat. Hankkeeseen palkattiin kolme työntekijää; yksi kehittämisjohtaja Seinäjoelle ja kaksi kehittämissuunnittelijaa, joista toinen sijoitui Keski-Suomeen ja toinen Seinäjoelle. Keski-Suomen kunnista hankkeessa ovat mukana rahoitusosuuksilla Jyväskylä, Jyväskylän maalaiskunta, Jämsä, Saarijärvi, Kivijärvi ja Kyyjärvi.

Hankkeen päätavoitteena on kehittää pysyvä Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissyksikkö, joka tukee lähipalveluja ja erityisosaamisen karttumista. Hankkeella on rahoitus 31.10.2009 saakka.

Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen -hanke on tehnyt tiivistä yhteistyötä Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissyksikkö -hankkeen eli POKEVA:n kanssa, joka turvaa vammaispalveluhankkeessa syntyneiden toimintamallien ja lomakkeiden sekä laajojen tavoitteiden jatkotyöstämisen. POKEVA jatkaa yhteistyötä kansallisten ja alueellisten vammaispalveluhankkeiden kanssa ja perustaa työryhmiä Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien henkilökohtaisen avun keskuksien hankkeille.

5.2.10 Keski-Suomen yhteistoimintamalli eli KeSePa -hanke

KeSePa - Keski-Suomen yhteistoimintamalli: Sosiaalihuollon laajan väestöpohjan erityispalveluiden tuotannon organisointi -hanke toimi v. 2007-2008 Keski-Suomessa. Hanke selvitti Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön, Työvalmennussäätiö Tekevän ja Keski-Suomen päihdepalvelusäätiön eli

maakunnan palvelusäätöiden erityispalveluiden organisointia. Hankkeen projektipäällikkönä toimi Harri Halttunen.

KeSePa -hankkeen ja Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoituneen vammaistyön kehittämissyksikkö hankkeen kanssa pohdittiin syksystä 2007 alkaen erityispalveluiden yhteistoiminnan tarpeita vammaispalveluissa. Mm. henkilökohtaisen avun keskuksen toiminnan selvittämisen vaihtoehtoisissa pohdittiin myös edellä mainittujen palvelusäätöiden mahdollisuutta vastata palvelun tuottamisesta.

5.2.11 Keski-Suomen alueellinen apuvälinekeskus - projekti eli AVEK -projekti

Keski-Suomen keskussairaalassa käynnistyi v. 2008 alussa alueellinen apuvälineprojekti eli AVEK -projekti. AVEK -projektin tavoitteena on kehittää alueellinen apuvälinekeskus Keski-Suomeen ja projektipäällikkönä toimii Ulla Kolomainen. AVEK -projektin edustajat ja POKEVA- kehittämissyksikkö -hanke sekä Keski-Suomen vammaispalveluhanke neuvottelivat hankkeiden välisestä yhteistyöstä apuvälinepalveluiden kehittämiseen liittyen Keski-Suomen keskussairaalassa maaliskuussa 2008. Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen maakunnallista asiantuntijaryhmää pyydettiin pohtimaan AVEK -projektin ja vammaispalveluiden näkökulmasta sosiaalihuollon ja vammaispalveluiden apuvälinepalveluita. Asiantuntijaryhmän näkemyksiä esiteltiin myös AVEK -projektin kahdessa maakunnallisessa apuvälinepalveluiden yhteistyökokouksessa 13.5.2008 Jyväskylässä ja 20.5.2008 Äänekoskella.

6 HANKKEEN TOTEUTUS

6.1 Tulkkipalvelut

Alustava suunnitelmaluonnos Keski-Suomen maakunnan tulkkipalveluiden kehittämissuunnista valmistui loppuvuodesta 2006. Keskeiseksi asiaksi tulkkipalveluissa nousi tulkkipalveluiden välityksen kilpailuttaminen. Tulkkitoimikunnan kokouksissa käsiteltiin mm. etätulkkauksiin liittyviä kysymyksiä sekä puhevammaisten tulkkipalveluiden kehittämismahdollisuuksia.

Vuoden 2007 alusta lukien kuulovammaisten, kuulo- ja näkövammaisten sekä puhevammaisten mahdollisuutta saada tulkkipalveluja parannettiin vammaispalvelulain muutoksella. Kuurosokeiden henkilöiden tulkkipalvelujen vähimmäistuntimäärä nostettiin 240 tunnista 360 tuntiin ja kuulovam-

maisten sekä puhevammaisten 120 tunnista 180 tuntiin kalenteri vuodessa. Muilta osin tulkkipalveluja koskeva sääntely pysyi sisällöllisesti ennallaan. Tulkkipalvelun käyttämiseen tarvittava opastus, ohjaus ja neuvonta eivät sisälly tulkintatuntien vähimmäismääriin. Erityisesti puhevammaisilla henkilöillä palvelun käyttämisen opettelu voi viedä paljon aikaa.

Opiskeluun liittyen kunnalla on erityinen järjestämisvelvollisuus tulkkipalveluihin siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö niitä välttämättä tarvitsee selviytyäkseen opinnoistaan.

Vammaispalveluhanke teki tiivistä yhteistyötä mm. Etätulkkauhankkeen kanssa. Hankkeelle perustettu tulkkitoimikunta jatkoi toimintaa Vammaispalveluhankkeen ja POKEVA -kehittämisyksikön yhteisenä lokakuusta 2007 alkaen. Projektipäällikkö osallistui edelleen työryhmiin, joiden koolle kutsujana ja sihteerinä jatkoi kehittämissyksikön Keski-Suomen alueen kehittämissuunnittelijaksi siirtynyt Armi Mustakallio. Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien yhteisen kehittämissyksikkö hankkeen katsottiin osaltaan voivan tukea kuntia muutoksessa ja tehdä yhteistyötä Kelan kanssa palvelun siirtyessä valtiolle v. 2010 alusta. Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen päättyessä tulkkitoimikunta jatkaa toimintaa POKEVA -kehittämissyksikön alla.

6.1.1 Keski-Suomen tulkkipalvelutilanteen selvitys

Vuosina 2001 – 2004 sosiaali- ja terveysministeriö toteutti VETURI eli verkostoituvat tulkkipalvelut -kehittämishankkeen, joka toteutettiin 12 aluehankkeena Keski-Suomi mukaan lukien. Hankkeen tavoitteena oli vammaispalvelulain mukaisen tulkkipalvelun saatavuuden ja laadun edellytysten vahvistaminen koko maassa.

Veturi-hankkeen esiselvityksen (Topo ym. 2000) mukaan tulkkipalvelun keskeisimmät puutteet liittyivät seuraaviin asioihin:

- pula päätoimisista tulkeista
- syrjäytyminen palveluista (erityisesti puhevammaiset henkilöt)
- alueelliset erot saatavuudessa
- laadun varmistaminen
- työmuotojen joustamattomuus
- tulkkaustuntien riittämättömyys

- perheenjäsenten kommunikaatio-opetuksen riittämättömyys
- kommunikaatiota ja tulkkipalveluja tukevan teknologian saatavuus

Veturi- hankkeen loppuraportti julkaistiin syksyllä 2006: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:51: Kuulo- ja puhevammaisten verkostoituvat tulkkipalvelut. (Selvitys alueyhteistyön tuloksellisuudesta ja vaikutuksista Aulikki Rautavaara, Jouko Kokko.)

Loppuraportin mukaan tulkkipalveluiden kehittämishaasteina on edelleen:

- kuntien keskinäinen yhteistoiminta palvelujen organisoinnissa
- alueellisten tuottajien työnjako- ja erikoistumiskysymykset
- tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen ja saaminen osaksi palvelutuotantoa
- kuntien ammatillisen osaamisen varmistaminen
- palveluista tiedottaminen

Veturi -hankkeen aikana esille nousseet keskeiset kehittämisalueet Keski-Suomessa:

- tulkkipalveluiden saatavuuden turvaaminen, myös iltaisin ja viikonloppuisin ja hätätilanteissa
- etätulkkauksen mahdollisuus ja tarve
- puhevammaisten tulkkipalveluiden kehittäminen
- tulkkipalvelun käyttäjäkunnan opastusta tulkkipalveluiden käyttöön
- vammaispalvelun sosiaalityöntekijöiden kouluttaminen korvaavien kommunikaatiomenetelmien käyttöön asiakastilanteissa

Keski-Suomen Veturi-hankkeen aikana on v. 2003 kuultu asiakkaita sekä tulkkeja tulkkipalveluiden kehittämistarpeista.

Vuoden 2005 tilastotiedon mukaan Keski-Suomessa oli viittomakielisiä tulkkipalvelujen käyttäjiä 207 henkilöä. Kuurosokeita Keski-Suomen alueella on 32, joista tulkin käyttäjiä on 14. Puhevammaisten lukumäärää ei ollut tiedossa (puhetulkkipäätöksiä on kunnissa tehty vähän).

Keski-Suomessa viittomakielisten tulkkipalveluiden välityksestä on vastaanottanut Jyväskylän kaupungin tulkki- ja kommunikaatiokeskus. Jyväskylän kaupungilla oli yksi oma viittomakielen tulkki ja välitystä hoidettiin v. 2007

työllistämistä varain palkatulla työntekijällä. Jyväskylän kaupungin suunnitellut oman tulkkikeskustoiminnan kehittämisen ja laajentamisen suhteen eivät olleet ajankohtaisia keväällä 2007.

Keski-Suomessa oli Freelancer tulkkeja 28 toukokuussa 2007, joista 8 asiointitulkkeja, 12 opiskelutulkkeja, osa-aikaisia 4, kuurosokeiden tulkkeja 2 ja kirjoitustulkkeja 2. Lisäksi Viittomakielialan Osuuskunta Vian tulkkeja työskenteli Keski-Suomessa 6. Puhetulkkien määrää ei ollut tiedossa (koulu-tusta on järjestetty). Eteläinen Keski-Suomi osti tulkkipalveluja jonkin verran myös Pirkanmaalla toteutetun kilpailutuksen kautta.

6.1.2 Kysely tulkkipalveluista Keski-Suomen kuntiin

Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Kaisu Puttonen toteutti opinnäytetyöhön liittyen tulkkipalveluista kyselyn Keski-Suomen kuntiin huhtikuussa 2007. Opinnäytetyö liittyy yleisesti tulkkipalveluihin painotuen kuitenkin puhevammaisten tulkkipalveluihin. Huhtikuussa 2007 Keski-Suomen kuntiin lähetettiin kysely tulkkipalveluista. Vastauksia toivottiin toukokuun 2007 puoliväliin mennessä. Kyselyllä kartoitettiin mm. puhetulkkipalvelujen päätösten määrää kunnissa sekä sitä, kuinka kunnissa arvioidaan puhevammaisten tarve ja mahdollisuus tulkkipalveluihin. Opinnäytetyö valmistuu Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen päätyttyä.

Vastauksia Keski-Suomen kunnista saatiin 16 kunnasta kun kyselyjä lähetettiin 28 kuntaan. Kyselyn perusteella kunnilla on vaikeuksia löytää koulutettuja tulkkeja. (Puttonen, 2007)

Kunnat hankkivat tulkit pääsääntöisesti Jyväskylän tulkkikeskuksen kautta, ostopalveluna tai osassa tilanteista asiakas tilaa itse tulkin. Yhdessä kunnassa ilmoitettiin olevan oma tulkkikeskus, Jyväskylän tulkkivälityksen lisäksi. Kyselyyn vastanneissa Keski-Suomen 16 kunnassa tulkkipalvelupäätöksiä oli 197- 199 kuulovammaiselle, 18 puhevammaiselle, 12 kuulonäkövammaiselle ja yhdelle kuulopuhevammaiselle asiakkaalle. Yhteensä 228 -230 tulkkipalvelu asiakasta (n= 16). (Puttonen, 2007)

1. Miten vammaispalvelulainmukaiset tulkkipalvelut on kunnassanne järjestetty?

Kuulovammaiset		Puhevammaiset		Kuulonäkövammaiset	
(11 voimassa olevaa päätöstä)		(7 voimassa olevaa päätöstä)		(7 voimassa olevaa päätöstä)	
Jyväskylän tulkkiavustajien kautta	6 kuntaa	Henkilökohtaiset avustajat hoitavat	3 kuntaa	Jyväskylän tulkkiavustajien kautta	4 kuntaa
Ostopalveluna	3 kuntaa	Ostopalveluna	2 kuntaa	Ostopalveluna	2 kuntaa
Freelancertulkit, asiakastilaa itse	3 kuntaa	Tuntipalkkaiset tulkit	1 kunta	Osuuskunta VIA:n kautta	1 kunta
Oma tulkikeskus (ei Jyväskylä)	1 kunta	Tulkki etsitään asiakkaan ja yhteistyötahojen kanssa	1 kunta	Asiakas tilaa itse	1 kunta
180 h/ vuosi	1 kunta	Ei ole puhevammaisia asiakkaita	1 kunta	360 h/vuosi	1 kunta
Tyhjä	1 kunta	Tyhjä	8 kuntaa	Ei ole kuulonäkövammaisia asiakkaita	1 kunta
				Tyhjä	5 kuntaa

Kuva 1. Tulkkipalveluiden järjestäminen Keski-Suomen kunnissa (n=16), (Puttonen, 2007).

Kuntia pyydettiin arvioimaan kuinka paljon kunnassa on tulkkipalveluita tarvitsevia henkilöitä, jotka eivät tällä hetkellä saa tulkkipalveluita. Kuulovammaisia palveluiden ulkopuolella arvioitiin olevan yhteensä neljä henkilöä, joista kolme opiskeli muualla. Puhevammaisia arvioitiin olevan yhden kunnan alueella muutamia ja kahden muun kunnan alueella kolmesta yhdeksään henkilöä. Kuulonäkövammaisia ei arvioitu olevan palveluiden ulkopuolella. Kymmenessä kunnassa (10/16) ei osattu arvioida tilannetta. (Puttonen, 2007)

Ongelmia tulkkiin saatavuudessa oli kuulovammaisten osalta 62,5 % (10/16) kunnista, puhevammaisten osalta 31,3 % (5/16) ja kuulonäkövammaisten osalta 25 % (4/16) kunnista. (Emt.)

Henkilökohtaiset avustajat toimivat samalla tulkkeina yhdelle kuulovammaiselle ja neljälle puhevammaiselle henkilölle. Kuulonäkövammaisille asiakkailla ei ole avustajia tulkkeina. (Emt.)

Tulkkipalvelut arvioitiin riittäväksi kuulovammaisten osalta 56,3 % (9/16) kunnista ja 25 % (4/16) arvioitiin palvelut riittämättömiksi. Puhevammaisten osalta 31,3 % (5/16) kunnista koki tulkkipalvelut riittäviksi ja 18,8 % (3/16) kunnista koki palvelun riittämättömiksi. Kuulonäkövammaisten osalta

ta tulkkipalveluita tarvittiin 12,5 % (2/16) kunnista ja 37,5 % (6/16) kunnista koki palveluiden riittävän. (Emt.)

Tulkkipalveluita kehitettäisiin kunnassa etenkin etätulkkauksen (6/28) ja tulkkien saatavuuden osalta (5/28). Koulutusta työntekijöille toivottiin myös (2/28). Yksittäisissä vastauksissa toivottiin etsivää kartoitustyötä asiakkaiden löytämiseksi, tulkkipalveluiden tuottajien kilpailuttamista, yhteistyön lisäämistä oppilaitoksiin, perheille viittomakielen opetusta kun lapsi tarvitsee viittomakieltä, Web-kameroita palvelupisteisiin, seudullisen yhteistyön kehittämistä, tulkkien jalkautumista koteihin, tulkin käyttäjän ohjetta asiakkaille ja selkeitä ostopalvelusopimuksia. (Puttonen, 2007)

Tulkkipalvelukyselyn perusteella Keski-Suomen kunnissa oli haasteena arvioida puhevammaisten tulkkipalveluiden tarjonnan kohtaamista todellisiin tarpeisiin nähden. (Emt.)

6.1.3 Tulkkipalveluiden vaihtoehtoiset järjestämistavat ja tavoitteet Keski-Suomessa

Syksyn 2006 ja vuoden 2007 aikana vammaispalveluhankkeessa etsittiin vaihtoehtoisia tapoja vammaispalvelulain mukaisten tulkkipalvelujen järjestämiseen. Tulkkipalvelut tulisi jatkossa tuottaa riittävän suurella väestöpohjalla ja tulkkipalvelulle tulisi varmistaa riittävän vahva rakenteellinen ja taloudellinen perusta.

Kehittämistyön tavoitteena oli turvata Keski-Suomeen laadukkaat ja riittävät vammaispalvelulain mukaiset tulkkipalvelut. Tulkkipalveluiden uudessa toimintamallissa pyrittäisiin ottamaan oppia muiden toimijoiden hyvistä käytännöistä.

Vuoden 2006 lopulla hankkeesta vierailtiin yhdessä Jyväskylän kaupungin edustajan kanssa Tampereen kaupungin vammaispalvelutoimistossa tutustuen Pirkanmaan tulkkipalveluiden kehittämishankkeeseen. Vierailulla esiteltiin Pirkanmaalla toteutettua tulkkipalveluntuottajien ja –välityksen kilpailuttamista. Tammikuussa 2007 hankkeen tulkkitoimikunnan kokouksessa vieraili Uudenmaan erityispalvelujen tulkkipalvelujen hankintapiirin tulkkipalvelupäällikkö Timo Heiskala kertomassa Uudellamaalla toteutuneesta tulkkipalvelujen kilpailuttamisesta. Huhtikuussa 2007 hankkeen projektipäällikkö vieraili Joensuussa Honkalampisäätiön tulkkikeskuksessa. Pirkanmaa oli kiinnostunut yhteistyöstä Keski-Suomen maakunnan kanssa tulkkipalveluiden mahdolliseen yhteiseen kilpailutukseen liittyen ja hankkeesta

käytiin keskusteluja mahdollisesta yhteisestä samanaikaisesta tulkkipalvelujen kilpailuttamisesta samanlaisilla asiakirjoilla.

Honkalampisäätiön tulkkikeskuksen edustajat kävivät esittäytymässä hankkeen järjestämässä tulkki- ja avustajakeskusten esittelytilaisuudessa 25.1.2008 Jyväskylässä, tarjoten tarvittaessa myös tulkkikeskuksen palveluita Keski-Suomen alueelle.

6.1.4 Tulkkivälityksen ja palveluntuottajien kilpailuttaminen Keski-Suomessa

Hankkeen työryhmissä todettiin, että mikäli Keski-Suomessa kilpailutetaan tulkkivälitys ja / tai tulkkipalvelun tuottajat, olisi ensin oltava Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan päätös Jyväskylän kaupungin oman tulkkikeskuksen roolista ja kilpailutuksesta. Mikäli kilpailutus olisi päätetty toteuttaa, Keski-Suomen kuntien olisi tullut valtuuttaa Jyväskylän kaupunki huolehtimaan hankinnan käytännön järjestelyistä ja laatimaan sopimukset palveluntuottajien kanssa. Muut kunnat olisivat tehneet yhteistointasopimuksen Jyväskylän kaupungin kanssa ja kunnat olisivat sitoutuneet haluamiensa palvelujen hankintaan kilpailutetuilta palveluntuottajilta/-tuottajalta. Hankintalaki muuttui 1.6.2007, mikä mahdollisti mm. yhteishankintayksiköiden perustamisen.

Vuoden 2006 lopulla pidettiin neuvottelu Jyväskylän kaupungin edustajien ja hankkeen kesken. Sen hetkisen näkemyksen mukaan Jyväskylän kaupungin kannalta oli taloudellisesti järkevää, että viittomakielentulkki jäisi kaupungin palvelukseen. Välitys sen sijaan olisi voitu kilpailuttaa ja tarkemman analyysin tekemistä varten tarvittiin lisätietoja tulkkikeskuksen sen hetkisistä tilastoista ja kustannuksista sekä vertailutietoja muista tulkkikeskuksista.

Neuvotteluja jatkettiin helmikuussa 2007 mm. käymällä tilastoja läpi. Tämän neuvottelun tuloksena todettiin, että vaihtoehtoja tulkkipalveluiden järjestämisessä oli monia, mutta mihinkään ratkaisuun ei kuitenkaan neuvottelussa päädytty. Edelleen linjausten miettimistä jatkettiin. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö antoi tiedotteen 16.3.2007, jonka mukaan tulkkipalvelujen rahoitusvastuun siirtämistä esitetään valtiolle ja uudistus toteutuisi vuonna 2009. Ennen Jyväskylän kaupungin ratkaisuja oman tulkkikeskuksensa roolista ja mahdollisesta välityksen ja palveluntuottajien kilpailuttamisesta, haluttiin lisätietoa em. esityksestä.

Huomioitavaa oli, että freelancer-pohjainen tulkkipalvelu tulee vähitellen hiipumaan sen mukaan, miten tulkkivälitysten ja palveluntuottajien kilpailu-

tus etenee valtakunnassa. Jo toteutuneisiin Pirkanmaan ja Uudenmaan kilpailutuksiin olivat tulkitkin olleet pääosin tyytyväisiä. Tulkkien työoikeudellinen asema oli selkiintynyt. Käytäntö poistaa freelancer -tulkin käsitteen. Tulkki joko hakeutuu työsuhteeseen johonkin tulkkipalveluyritykseen tai perustaa oman toiminimen.

Sosiaali- ja terveysministeriö antoi tiedotteen 13.11.2007, jonka mukaan tulkkipalvelut siirtyvät valtion vastuulle vuoden 2009 aikana. Kunta- ja palvelurakennemuutoksen eli PARAS -hankkeen tavoitteena oli varmistaa koko maassa laadukkaat ja kansalaisten saatavilla olevat palvelut. Perusteluna oli, että tulkkipalvelut on käsitettävissä enemmän kommunikaatio- kuin sosiaalipalveluksi. Palveluilla turvataan kielellisten oikeuksien toteutuminen – oikeus itseilmaisuuksiin ja vuorovaikutukseen yhteisön kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Tiedote 365/2007.)

6.1.5 Puhevammaisten tulkkipalveluiden kehittäminen

Vaikea puhevamma voi liittyä esim. afasiaan, dysfasiaan, autismiin tai cp-vammaan. Keski-Suomen kunnissa on tehty puhetulkkipalvelupäätöksiä erittäin vähän. 1.1.2007 lukien vaikeasti puhevammaisella henkilöllä on oikeus saada vähintään 180 tulkintatuntia kalenterivuodessa. Lisäksi erityisesti puhevammaisen kohdalla on tärkeää tulkkipalvelun käyttämiseen tarvittava opastus, ohjaus ja neuvonta (voi viedä paljon aikaa) ja oikean kommunikaatiokeinojen löytäminen.

Puheterapeutit ovat avainhenkilöitä suosittamaan palvelua. Keski-Suomesta puuttui kuitenkin yhtenäinen malli, toimintakäytäntö siitä, kuinka tieto puhevammaisten tulkkipalvelun tarpeesta saadaan vietyä eteenpäin kuntien vammaispalvelupäätöksiä tekeville henkilöille. Lisäksi koulutettuja puhetulkkieja ei ollut juurikaan kuntien tiedossa, koska rekisteriä ei ollut. Puhetulkkikoulutusta oli järjestetty, mutta koulutuksen käyneet henkilöt olivat jääneet pitkälti työskentelemään omiin työyksiköihinsä.

Hankkeen tulkkitoimikunnassa oli mukana edustus Jyväskylän aikuisopistosta, jolla on puhevammaisten tulkkikoulutuksen tutkinnon anto-oikeus. Koulutus on vaativa näyttötutkinto. Asian eteenpäin viemiseksi sovittiin pienempi työryhmä miettimään mm. koulutuksen sisältöä. Jyväskylän aikuisopiston järjestämä puhevammaisten tulkkikoulutus alkoi syksyllä 2008, 12 opiskelijan aloittaessa ammattitutkinnon suorittamisen. Jyväskylän ammattikorkeakoulu on tarjonnut puolestaan koulutusta ammattilaisille korvaavista kommunikaatiomenetelmistä.

Puhevammaisten tulkkipalveluiden kehittämisessä oli jatkotavoitteena saada kuntien sosiaalityöntekijät sekä puheterapeutit keskustelemaan yhtenäisen toimintamallin luomisesta puhevammaisten tulkkipalveluiden järjestämisestä Keski-Suomessa. Mallia voitaisiin ottaa Tampereen vammaispalveluiden kehittämistä yhteistyökuvioista (tulkkipalvelun prosessikuvaus). Lisäksi oli suunnitteilla loppuvuodelle tiedotustilaisuus Puhevammaisten tulkkipalvelut -seminaari yhteistyössä vammaisjärjestöjen kanssa, joka toteutui 4.12.2007.

Puhevammaisten tulkkipalveluiden kehittämistyön tueksi järjestettiin kuntien sosiaalityöntekijöiden sekä puheterapeuttien yhteinen työkokous 20.9.2007 tavoitteena yhtenäisen toimintamallin luominen puhevammaisten tulkkipalveluiden järjestämisessä Keski-Suomessa. Myös puhevammaisten tulkkirekisteriä suunniteltiin Sonette -yhteisöverkon sivuille.

6.1.6 Etätulkkkaus ja Keski-Suomen osallistuminen valtakunnalliseen Etätulkkkaus -hankkeeseen

Syksyn 2006 aikana hankkeen työryhmissä käytiin keskusteluja uusimman tieto- ja viestintäteknologian käyttöönotosta viittomakielisten tulkkipalveluissa. Etätulkkkausta ei ollut käytännössä kokeiltu Keski-Suomessa. Etätulkkkaukseen vaadittavia laitteita ja ohjelmistoja ei ollut Keski-Suomessa siinä määrin, että niitä voisi suoraan hyödyntää kuurojen tulkkipalveluissa. Myöskään kuuroilla itsellään ei ole näitä ohjelmia. Etätulkkkausta tarjoavia palveluntuottajia oli Suomessa muutamia mm. Honkalampisäätiö, Viittomakielialan Osuuskunta Via.

Etätulkkkaus ei tule koskaan täysin korvaamaan paikallaolotulkkkausta, mutta joihinkin tilanteisiin ja asioihin etätulkkkaus sopii erinomaisesti. Lisäksi etätulkkkauksella parannetaan tulkkipalveluiden saatavuutta riippumatta siitä, missä päin Keski-Suomea tulkkipalvelun käyttäjä asuu. Etätulkkkauksella saavutetaan myös säästöjä esim. matkakustannuksissa (ajan ja rahan säästö).

Valtakunnalliseen Etätulkkkaus hankkeeseen, jota hallinnoi Uudenmaan erityispalvelujen kuntayhtymä eli UEP, lähti mukaan Jyväskylän kaupunki. Keski-Suomesta hankekumppaneina ovat Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö ja vammaispalveluiden kehittämishanke asiantuntija-avun tarjoamiseksi Keski-Suomen alueella. Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa Keski-Suomen osalta tavoitteena on taata mahdollisuus käyttää etätulkkkauspalvelua julkisten yhteispalvelupisteiden kautta (esim. sosiaali- ja terveydenhuollon palvelupisteet). Hankkeen edetessä tavoitteena on, että etätulkkkauspalvelua voi käyttää suoraan asiakkaan päätelaitteelta, esim. kotona olevan web-kameran ja suojatun kuvapuhelinyhteyden avulla. Tulevaisuudessa

yleistyvät julkiset langattomat verkot tuovat uusia mahdollisuuksia siten, että etätulkkipalvelu on saatavilla siellä, missä asiakas liikkuu kannettavan tietokoneensa tai muun päätelaitteensa kanssa. Valtakunnalliseen hankkeeseen voi vielä liittyä mukaan muutkin Keski-Suomen kunnat. Rahoitusosuus määritellään kunnassa olevien tulkkipalvelun käyttäjien määrien mukaan.

Vammaispalveluhanke järjesti yhteistyössä SosKes -hankkeen ja Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön kanssa 24.4.2007 ”Etätulkkaus tutuksi – tulkkausta kuvapuhelimen välityksellä” – seminaarin. Tilaisuus järjestettiin Keski-Suomen keskussairaalan tiloissa, jossa oli videoneuvotteluyhteydet. Kuvapuhelinyhteys tilaisuudessa oli Tampereelle Viittomakielialan Osuus-kunta Vian toimistoon sekä Tuusulaan Xenex Telecomiin.

Kuvapuhelinohjelmien hankintaa suunniteltiin myös Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle, SosKes -hankkeelle sekä Keski-Suomen vammaispalvelusäätiölle. Myöhemmin suunniteltiin, että mahdollisessa Keski-Suomen henkilökohtaisen avun keskuksessa voitaisiin hyödyntää kuvapuhelinohjelmia etätulkkauksessa ja videoneuvotteluissa. Kuvapuhelin ohjelmien hankinta eteni POKEVA -kehittämisyksikön kautta.

Hankkeen asiantuntijaryhmässä käytiin keskusteluja etätulkkaukseen vaadittavien laitteiden ja ohjelmien korvaamisesta vammaispalvelulain perusteella tulkkipalveluiden asiakkaille. Tavoitteena oli yhtenäisten toimintalinjojen ja myöntämiskriteerien luominen Keski-Suomen kuntiin. Hankkeen asiantuntijaryhmä suositteli, että web-kamera ja kuvapuhelinohjelmisto korvattaisiin etätulkkipalvelun asiakkaalle vammaispalvelulain perusteella kuitenkin lain toissijaisuus huomioiden.

6.2 Palveluohjaus vammaistyössä

Keski-Suomen vammaispalveluhankkeessa kehitettiin vammaispalveluiden palveluohjausmallia yhteistyössä Äänekosken kaupungin vammaispalvelutiimin kanssa vammaispalveluiden sosiaalityön menetelmänä sekä palveluohjauksessa ja kuntoutusohjauksessa. Palveluohjauksen suostumuslomake (Liite 1.), aloituslomake (Liite 2.), palvelusuunnitelmaan kutsuttavat tahot (Liite 3.) ja kutsukirje palvelusuunnitelma (Liite 4.), palvelusuunnitelmalomake (Liite 5), suostumus salassa pidettävien tietojen antamiseen (Liite 6), tarkistuslistat alle 16-vuotiaiden etuuksista (Liite 7.) sekä yhteydenotto palveluntarpeen arvioimiseksi (Liite 8.) -lomakkeet kehittyivät Äänekosken vammaispalvelutiimin käyttöön ja kaikkien kuntien hyödynnettäväksi. Palveluohjausmalli ja lomakkeet löytyvät Sonette yhteisöverkosta.

Äänekosken kaupunki, Sumiaisten kunta ja Suolahden kaupunki sekä Ääne-seudun terveydenhuollon kuntayhtymä yhdistyivät Uudeksi Äänekosken kaupungiksi 1.1.2007 alkaen. Äänekosken vammaispalvelun tiimin vetäjänä toimi vammaispalveluiden sosiaalityöntekijä Mirva Vesamäki ja 1.11.2007 alkaen vs. Auli Savolainen ja palveluohjaajana ja asuntolanhoitajana Päivi Pulli, kuntoutusohjaajana Anne Hakala ja Päivi Paavilainen sekä toimintakeskuksen vs. johtajana Nina Oksanen. Palveluohjaaja oli osa-aikainen alkuun 0,5 työajalla ja myöhemmin 0,75 täydestä työajasta (0,25 kehitysvammaisten asuntolanhoitaja). Palveluohjaajan työaika lisättiin v. 2008 ja todennäköisesti työaika olisi kokoaikainen v. 2009 alusta.

Palveluohjausmalli, jota lähdettiin kehittämään ja soveltamaan vammaistyöhön perustui alkujaan vanhustyöhön ja omaishoitajien palveluohjaukseen kehitettyyn kotikuntoutusmalliin: ”Kotikuntoutuskäytäntö yli 65-vuotiaiden omaishoitajien ja heidän hoidettaviensa toimintakyvyn ja elämänhallinnan tukemiseksi.” FinSoc - Hyvät käytännöt 7.8.2006.

Projektipäällikkö tapasi Äänekosken vammaispalvelutiimiä 12 kertaa, palveluohjauksen kehittämisen merkeissä. Äänekosken palveluohjausmallissa palveluohjaaja toimi yleisten vammaispalveluiden palveluohjaajana ja kehitysvammapalveluissa palveluohjausta antoivat kuntoutusohjaajat kun asiakkaalla oli kehitysvammadiagnoosi. Myös vammaispalveluiden sosiaalityöntekijä käytti työssään palveluohjausmenetelmää ja lomakkeita.

Palveluohjaus on 1) koordinoitua työtä, jolla tuodaan yhteistoiminnallisuus eri organisaatioiden ja hallintokuntien välille ja 2) palveluohjaaja ottaa vastuun järjestelmän näkökulmasta asiakkaan palvelukokonaisuuteen. Palveluohjaus on oma tehtäväkokonaisuutensa, joka sisältää sekä asiakkaan kanssa tehtävää työtä (palveluohjaus) että palveluiden yhteensovittamista (palveluiden ohjaus) organisaatioiden tasolla.

Palveluohjaus koordinoi ammatillisesti erikoistuneiden asiantuntijoiden sekä samanaikaisesti usean ammattilaisen apua tarvitsevan ihmisen välille tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden, joka perustuu asiakkaan tarpeisiin ja palvelujärjestelmän toimintamahdollisuuksiin.

Palveluohjaaja auttaa asiakasta tarkoituksenmukaisten palvelukokonaisuuksien rakentamisessa, koordinoi ja seuraa palveluprosessia. Palveluohjaaja huolehtii asiakkaan kanssa hänen elämäntilanteensa vaatiman palvelutarpeen hoitamiseksi tarvittavien palveluiden suunnittelusta, hankkimisesta ja yhteensovittamisesta sekä huolehtii, että asiakkaan asia etenee suunnitelmiensa mukaisesti.

Palveluohjaajalta edellytetään:

- ohjauksellisen työn osaamista
- ihmissuhdeosaamista
- suullista ja kirjallista viestintää
- ongelmanratkaisutaitoja
- oman persoonallisuuden käyttöä
- oma-aloitteisuutta
- luovuutta
- itseohjautuvuutta
- palvelujärjestelmien hyvää tuntemusta
- sosiaaliturvan tuntemusta
- 3. sektorin tuntemusta

Palveluohjaustarve syntyy mm. tilanteissa, joissa asiakkaan palvelutarve ei ole selkeästi määriteltävissä tai asiakas ei ole autettavissa siinä sektorissa, jonka asiakas hän on. Palvelutarpeen arviointiin ja määrittelyyn tarvitaan kokonaisvaltaista selvittelyä ja ko. asiantuntijan osaamisalaa laajempaa asiantuntemusta, eikä voida osoittaa selkeästi yhtä tahoaa, jolle asiakkaan asiat ensisijaisesti kuuluisivat tai tahoaa, jolle asiakasyhteistyön rakentaminen kuuluisi.

Palveluohjauksessa asiakas on subjektina (asiakkaan osallistaminen palveluohjaukseen). Palveluohjauksessa selvitetään ne palvelut, joissa yhteistyön tehostamista tarvitaan. Päätökset tehdään lähellä asiakasta. Ensisijaista on lähipalvelujen sekä ns. normaalipalvelujen tehokas käyttö.

Vammaispalveluhanke vietään Stakesin ”Palveluohjaus” – sivuille. Mm. Jämsän seudulla oltiin palveluohjausmallista kiinnostuneita liittyen tuleviin muutoksiin vammaispalveluiden järjestämistavoissa ja resursseissa kuntaliitoksen (Jämsä, Jämsänkoski) myötä. Jämsässä otettiin palveluohjaus lomakkeita käyttöön ja kehitettiin yhteistyössä hankkeen kanssa.

Vammaispalveluhanke järjesti yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa ”Palveluohjaus vammaistyössä” – työkokouksen 28.9.2007. Projektipäällikkö osallistui myös 8.11.2007 Palveluohjausseminaariin Helsingissä ja

tiivitä palveluohjauksen kehittämiskeskusteluita käytiin Aikuissosiaalityön hankkeen edustajien kanssa.

Vammaispalveluhankkeen projektipäällikkö osallistui Helsingissä kokoon-tuvaan STM:n ja Stakesin koordinoimaan palvelusuunnittelutyöryhmään. Palvelusuunnittelutyöryhmän toiminta tukee uudistuvaan vammaispalvelu-lainsäädäntöön liittyvää palvelusuunnittelun ja palveluohjauksen kehittämis-tä ja suosituksen luomista lain pohjaksi. Palvelusuunnitelman kehittämis-työn pohjana käytettäneen osin Keski-Suomen vammaispalveluhankkeessa paranneltua Äänekosken kaupungin palvelusuunnitelmalomakepohjaa (Liite 6. Äänekosken palvelusuunnitelmalomake) sekä muuta palveluohjaukseen liittyvää lomakkeistoa.

Palveluohjaus ja siihen liittyvät oikeanlaiset lomakkeet ja menetelmät tuke-vat lähipalveluiden hyödyntämistä ja koordinoi myös asiakkaalle hankittavia seudullisia ja maakunnallisesti järjestettäviä palveluita mukaan lukien valtiol-le siirtyvät tulkkipalvelut. Parhaimmillaan palveluohjaus tukee ja kokoaa asiakkaan pirstaleista palvelukenttää yhteistoiminta-alueilla. Myös Keski-Suomen alueella käytettävät muut yhtenäiset lomakkeet ja käytännöt tukevat tätä tavoitetta. Palveluohjausmalli ja -prosessi sekä palveluohjaukseen liitty-vä muu materiaali on hankkeen päätyttyä myös muiden kuntien hyödynnet-tävissä omana oppaanaan Kosken internetsivuilla ja Sonette - yhteisöver-kossa.

Vuonna 2008 palveluohjausta mallinnettiin vammaistyössä etenkin hanke-kuntien kanssa. Tavoitteena oli palveluohjauksen hyödyntäminen vammais-palveluissa Keski-Suomen kunnissa. Äänekosken palveluohjauksen proses-sikaavio laadittiin QPR Process Guide -ohjelmalla. Äänekosken vammais-palvelutiimin kanssa tehtiin kotikuntoutusmalliin perustuvaa pilotointia ja kehitettiin palveluohjauslomakkeita koekäytön myötä.

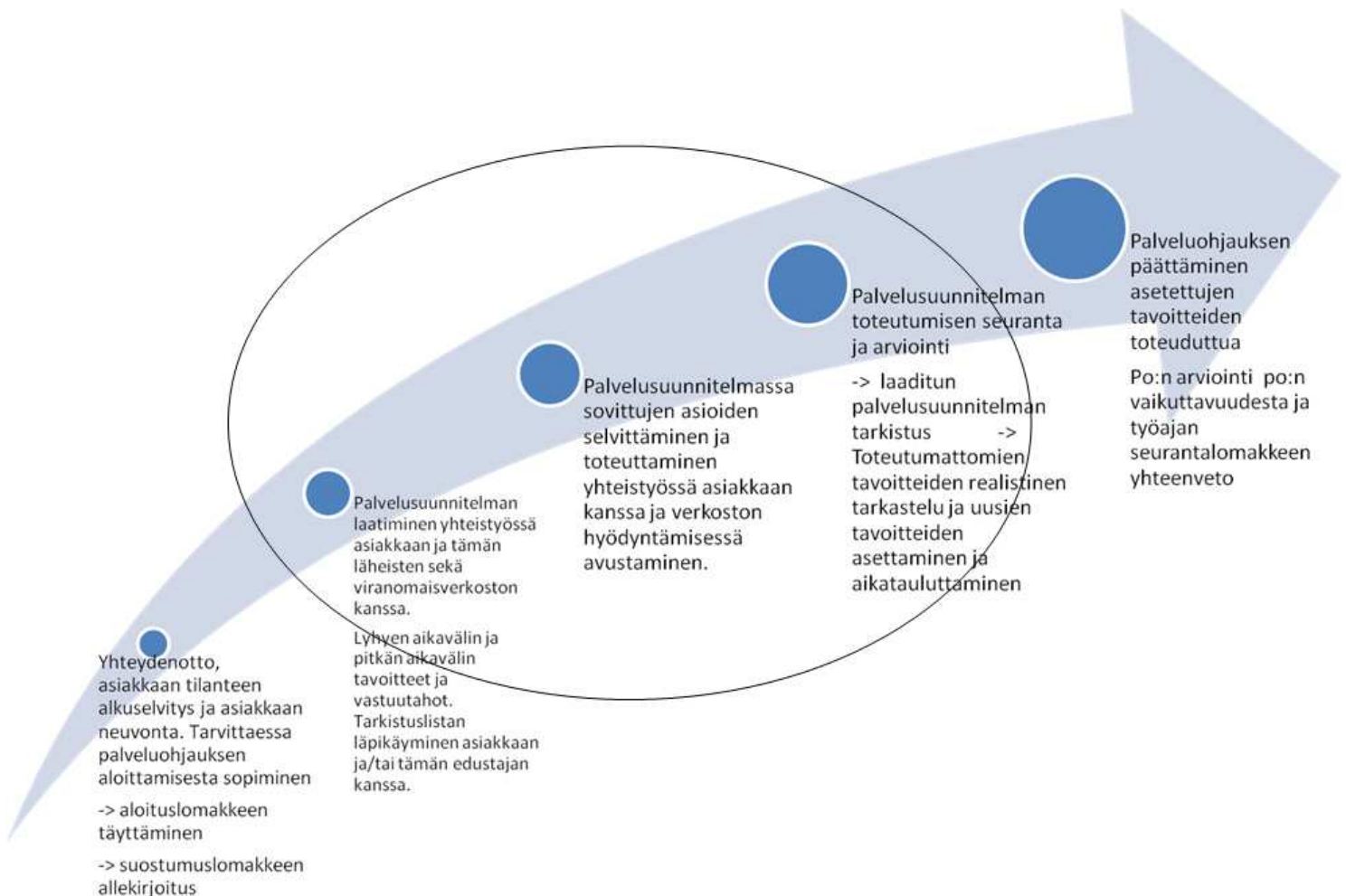
Jyväskylän ammattikorkeakoulussa alkoi keväällä 2008 yhden vuoden kestä-vät (30 op) palveluohjaajan ammatilliset erikoisopinnot. Tutkinnon voi suo-rittaa oman työn ohessa esim. täydennyskoulutuksena. Yhteistyötä palve-luohjauksen kehittämisen osalta tehtiin Keski-Suomen ja Pohjanmaan maa-kuntien vammaistyön kehittämissyksikön kanssa mm. palveluohjausmene-telmän levittämisen ja koulutuksien kehittämisen osalta yhteistyössä oppilai-tosten kanssa.

Vammaisen henkilön palvelut on kyettävä suunnittelemaan huolellisesti ja kohtuullisessa ajassa. Tämän takaamiseksi uudistuvaan vammaispalvelula-kiin on esitetty 1.9.2009 alkaen säännökset vammaisen henkilön palvelutar-peen selvittämisestä, palvelusuunnitelman laatimisesta sekä palveluja koske-

van asian viivytyksettömästä käsittelystä. Palvelutarpeen selvittäminen on lakiesityksen mukaan aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä yhteydenotosta. Palveluja ja tukitoimia koskevat päätökset olisi tehtävä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa niitä koskevan hakemuksen jättämisestä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Tiedote 271/2008; HE 166/2008 vp.)

6.2.1 Palveluohjausprosessi

Palveluohjausprosessiin liittyy palveluohjausasiakkaiden valinta, palveluohjauksesta sopiminen, lähtötilanteen arviointi sekä tarpeiden, palveluiden ja tukitoimien kartoittaminen. Lisäksi siihen liittyy tuki- ja palvelusuunnitelman laatiminen ja käytäntöön saattaminen, toteutus, koordinointi, seuranta ja arviointi. Palveluohjaus alkaa ja päättyy sovitusti.

Kuva 2. Äänekosken vammaispalveluiden palveluohjausprosessi, Vesimäki Mirva.

Palveluohjausprosessissa viisi vaihetta:

Palveluohjausprosessissa nähtiin viisi vaihetta. Vaiheet palvelusuunnitelman laatimisessa, toteuttamisessa ja tarkistamisessa toimivat syklinä, kunnes palveluohjauksen tarve väheni oleellisesti tai päättyi sovitusti.

1. Yhteydenotto palvelutarpeen selvittämiseksi

Palveluohjausasiakkaiden valinta:

- kohdennetaan palveluohjausta eniten tarvitseville, joiden selviytyminen on vaakalaudalla tai jotka muuten ovat tuen tarpeessa
- monimutkaiset tai vaikeat pitkäaikaiset tilanteet sekä siirtymävaiheet

Palveluohjauksesta sopiminen:

- sopimuskaavake ja lupayhteistyöhön

Lähtötilanteen arviointi:

- aloituslomake, yhteenveto
- verkostokartta
- asiakkaan koko elämäntilanteen perusteellinen ja monipuolinen kirjoitus
- Sovitaan yhdessä palvelusuunnitelmaan kutsuttavat tahot ja laaditaan kutsu palvelusuunnitelmaan.

2. Palvelusuunnitelman laatiminen

- kokoaa ”palaset” yhteen”, sateenvarjo” muille suunnitelmille
- asiakas tekee itse valintoja
- perustuu Lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (§ 5), vastuu tekemisessä on kotikunnalla
- sovitaan palvelusuunnitelman toteuttamisen edellyttämistä toimenpiteistä ja vastuutahoista.

3. Palvelusuunnitelman käyttöön saattaminen

- tukitoimien toteutus ja koordinointi.

4. Palvelusuunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi, siirrytään kohtaan prosessin kohtaan 2. tai päätetään palveluohjaus.
5. Palveluohjauksen päättäminen
 - arviointi
 - päättyy sovitusti

KOTIKÄYNTI (sis. em. kohdat 2 – 4)

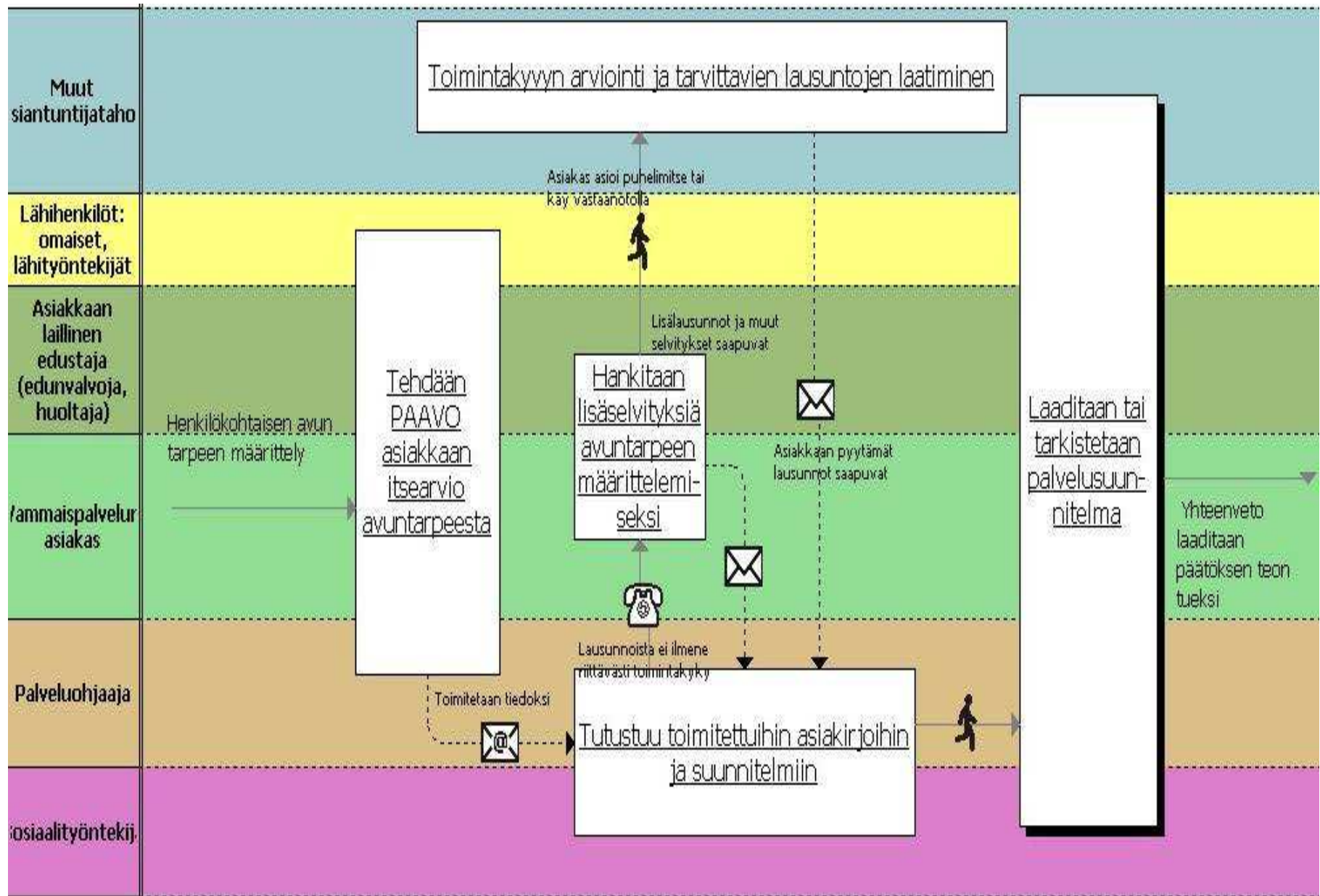
- palveluohjauksesta sopiminen
- tutustuminen (luottamuksen luominen)
- tarvittavat suostumukset, kirjallinen lupapaperi (yhteistyö, tietojen siirtolupa)
- kokonaistilanteen kartoitus, lähtötilanteen selvittäminen: kirjataan yhteenvetolomakkeelle
- tavoitteiden asettaminen, mahdollisuuksien ja vaihtoehtojen etsiminen: kirjataan yhteenvetolomakkeelle
- seurantalomake
- tämän hetkiset palvelut ja tukitoimet + etuudet
- infolista, tarkistuslista
- jatkokäynneistä sopiminen
- tuki- ja palvelusuunnitelma (lomake annettu asiakkaalle / perheelle ennakkoon tutustumista varten) → laaditaan yhdessä asiakkaan / perheen kanssa

PALVELUSUUNNITELMAN KÄYTÄNTÖÖN SAATTAMINEN (em. kohta 4)

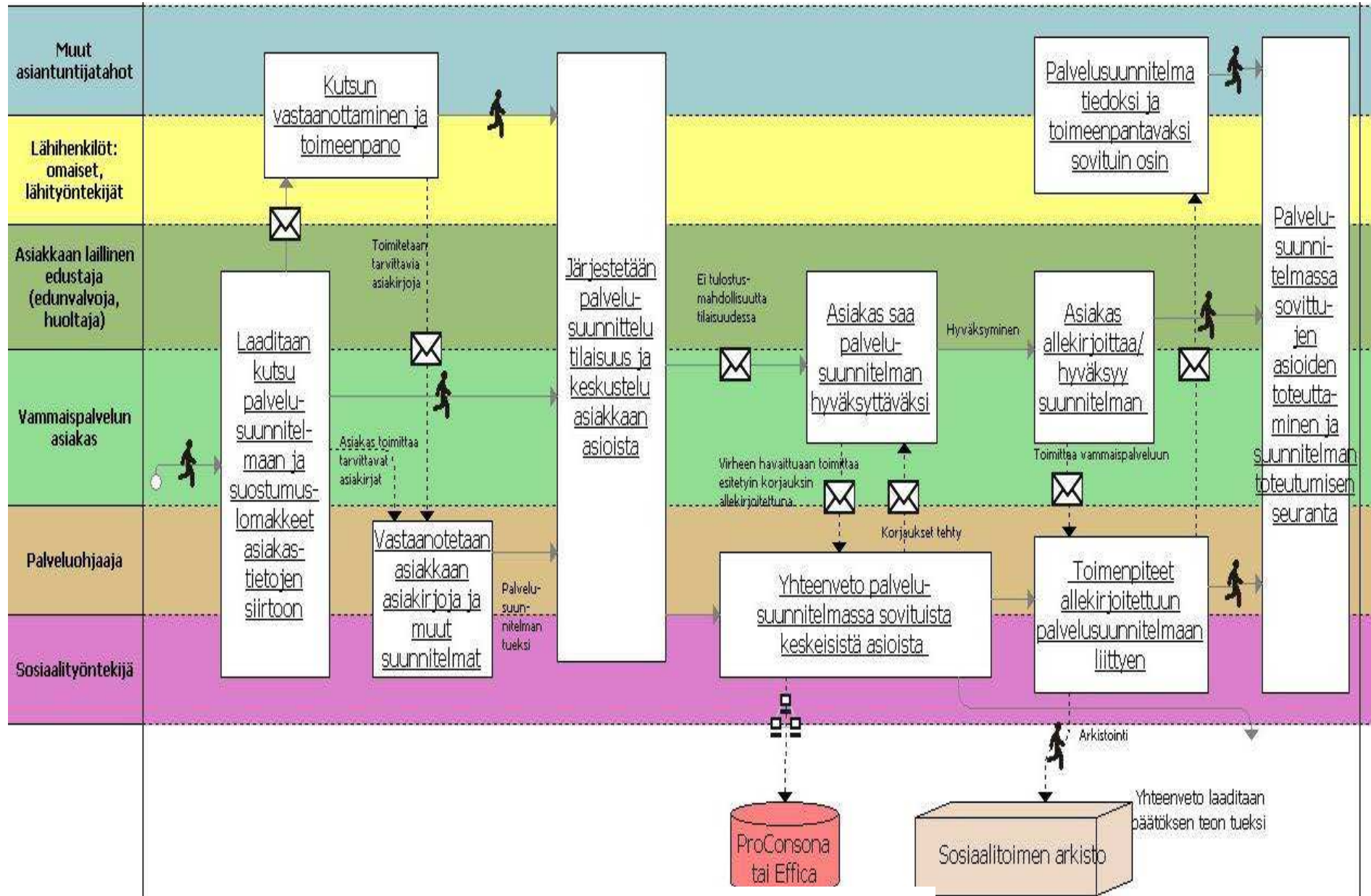
- verkostopalaveri: tuki- ja palvelusuunnitelman läpikäyminen ja täydentäminen: asiakkaalla / perheellä ensimmäinen puheenvuoro palaverissa
- toteutus, koordinointi, seuranta
- kirjataan yhteenvetolomakkeelle

PALVELUOHJAUKSEN PÄÄTTÄMINEN (em. kohta 5)

- palveluohjaus päättyy, kun asiakkaan palvelutarvetta ei enää ole / tilanne, jossa asiakkaan elämäntilanteen mukainen palvelutarve on saatu tyydyttävällä tavalla hoidettua
- arviointi
- palveluohjaustarve voi käynnistyä uudelleen esim. siirtymävaiheissa päivähoito → koulu, perusopetus → ammatilliset opinnot → työelämä → itsenäinen asuminen → ikääntyminen

Kuva 3. QPR- prosessikuvaus palveluohjaus vammaistyössä, henkilökohtaisen avun tarve.

Kuva 4. QPR prosessikuvaus palvelusuunnittelu prosessista.

6.2.2 Palveluohjauksen vaikutukset

Palveluohjauksen avulla vammaisen henkilö ja hänen perheensä saa tarvitsemansa tuen, sosiaaliturvan ja palvelut. Palveluohjaus tukee ja helpottaa vammaisen henkilön ja hänen perheensä arkipäivän sujuvuutta. Palveluohjaus mahdollistaa vammaiselle henkilölle yhdenvertaisen elämän muiden kanssa. Palveluohjaus säästää aikaa, vaivaa, rahaa ja voimavaroja. Palveluohjauksen avulla etuudet ja palvelut kohdentuvat oikeaan aikaan, tarkasti ja oikeudenmukaisesti niitä tarvitseville. Palveluohjaus ehkäisee syrjäytymistä, ongelmien syntymistä ja kasautumista. Palveluohjausmenetelmä lisää itsestä suoriutumista ja selviytymistä, aktiivisuutta, osallisuutta, vaikutusmahdollisuuksia, itsemääräämisoikeutta ja hyvinvointia.

Työmenetelminä palveluohjauksessa voidaan käyttää mm.

- ratkaisu- ja voimavarakeskeinen työote (palveluohjaus voimaannuttavana työotteena, ongelmakeskeisyydestä ratkaisukeskeisyyteen)
- verkostodialogit (Arnkil, Seikkula)
- huolen vyöhykkeet (Arnkil, Eriksson)
- verkostokartat
- vanhemmuuden roolikartta, parisuhteen roolikartta
- elämänviiva
- läheisneuvonpito, LNP
- tulevaisuuden muistelu, ennakointidialogit
- ennakoiva palveluohjaus, tulevaisuuteen varautuminen
- ennaltaehkäisevän kotikuntoutusmallin tuominen vammaistyöhön
- Paavo- avuntarpeen itsearviointimenetelmä
- HMI – haastattelumenetelmä interventiona (Mattus)
- palvelupolkujen, - ketjujen kuvaaminen

6.2.3 Työvälineitä palveluohjaukseen/ palveluohjaajan työkalupakki

Palveluohjaajan lomakkeet eli työkalupakki koostuu seuraavista:

- tuki- ja palvelusuunnitelma
- nuoren 16-v:n koulutus- ja palvelusuunnitelma
- palveluohjauksen aloituslomake ja yhteenveto
- palveluohjauksen asiakastyön seurantalomake
- suostumuslomake (lupa keskinäiseen tiedonvaihtoon)
- haastattelurunkomalli
- lomakkeet oltava sähköisiä (vältetään päällekkäistä työtä, kirjaamista voidaan tehdä kotikäynnillä suoraan kannettavalla tietokoneella)

Muita esitteitä palveluohjaajan matkassa:

- tarkistus-, infolistat: alle 16-vuotiaiden vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten ja heidän perheiden etuudet ja palvelut, yli 16-vuotiaat
- tiedote palveluohjauksesta
- kuntien omat esitteet, oppaat vammaispalveluista ja kehitysvammahuollosta
- kannettava tietokone

6.2.4 Palveluohjauksen erilaiset vaihtoehtoiset hallintomallit Keski-Suomessa

Palveluohjauksen vaihtoehtoiset hallintomallit Keski-Suomen maakunnassa vrt. Pietiläinen (2003): 1.) Palveluohjaus osana omaa työtä, 2.) Palveluohjaajan toimet kunnassa, 3.) Ostopalveluna, 4.) Palvelukeskusmallissa.

1. Palveluohjaus osana omaa työtä:

- sosiaalitoimen työntekijä, jolloin po. toteutuu osana kunkin työntekijän omaa perustehtävää
- yleisimmin sosiaalityöntekijä

- työntekijällä tulee olla johdon taholta luotuna toimintamahdollisuudet palveluohjaukselle
- lupa ja mahdollisuus palveluohjaustyöhön työajalla
- tarvittaessa mahdollisuus joustavaan työaikaan, riittävä tuki ja asiantuntija-apu
- kunnassa kehitetään omien työntekijöiden työtä, paikallista palvelujärjestelmää ja yhteistyötä muihin sektoreihin ja toimijoihin
- koottuna tieto palveluketjuista ja palvelukokonaisuuksista
- päätökset tehdään omassa kunnassa, lähellä asiakasta
- työntekijät ovat siellä, missä asiakkaatkin
- pulmana ”istuminen kahdella jakkaralla” (sosiaalityöntekijä samalla päätöksentekijä)

2. Palveluohjaajan toimet kunnassa:

- kunta palkkaa / perustaa palveluohjaajan toimen / muuttaa toimenkuvia
- palveluohjaaja on selkeästi nimettävissä
- rajatut asiakasryhmät?
- erillisten palveluohjaajien kautta vammaisten henkilöiden ja heidän perheidensä asianajajana toiminen tehokkaampaa kuin palveluohjaus omaan perustehtävään liitettynä
- palveluohjaajalla rajattu päätöksenteko-oikeus
- palveluohjaaja tietoinen kunnan budjetista
- palveluohjaaja vastaa asiakkaittensa tuki- ja palvelusuunnitelmien laadinnasta ja seurannasta
- palveluohjauksen ja kuntoutusohjauksen erot?
- Äänekosken malli; työpari sosiaalityöntekijä - palveluohjaaja

3. Ostopalveluna:

- kunta voi hankkia palveluohjauksen esim. yksityiseltä palveluntuottajalta

- huomioitava, että viime kädessä asiakkaan asiat ratkeavat vasta yhdessä kotikunnan toimijoiden kanssa
- palveluohjaajalta edellytetään erittäin hyvää yhteistyötä kunnan eri tahojen kanssa
- esim. Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön ohjaus- ja neuvontapalvelu.

4. Palvelukeskusmalli

- kunnan normaalipalveluihin sijoittuva toimipaikka, joka palvelee vammaisia henkilöitä ja heidän perheitään
- ns. yhden luukun periaate
- tiivis yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen kanssa: tiimi, joka toimii tiiviissä yhteistyössä asiakkaiden ja muiden tahojen kanssa
- tarjoaa kuntoutukseen liittyviä palveluja
- palveluohjaus yksi keskuksen tarjoamista palveluista
- suorat kontaktit sosiaalitoimeen, perusterveydenhuoltoon, sivistystoimeen ja muihin kunnan toimintoihin
- esim. Jämsän seudun perhepalvelukeskus ja perhepalvelukeskuksen erityisneuvola (jatkossa vammaistyön ja kuntoutuksen yksikkö)

6.2.5 Palveluohjausmallin kehittämiseen liittyviä päätelmiä

Äänekosken palveluohjausta kehitettäessä todettiin, että palveluohjaajan rooli asiakkaan puolueettomana ja tasa-arvoisena asianhoitajana kärsi palveluohjaajan tehdessä vammaispalvelutiimin esityksen perusteella omaishoidontuen päätöksiä. Palveluohjaaja toisaalta tarvitsi myös oikeuden antaa tiettyjä palveluita kiireellisen palvelun tai tukitoimen tarpeessa olevalle asiakkaalle ilman palvelua viivyttävää keskustelua vastuualueiden välisistä rajoista ja päätöksenteko oikeuksista (esim. pienimuotoiset asunnonmuutostyöt kuten tukikahvojen ja luiskien asentaminen sairaalasta kotiutustilanteissa.)

Palveluohjaajan tehokas hyödyntäminen edellytti myös kokopäiväistä työpäivästä. Palveluohjaajan oli tarpeen olla tavoitettavissa normaalina virkaaikana ja palveluohjaajan kaksoisrooli asuntolanhoitajana ja palveluohjaajana haitsi jonkin verran paneutumista asiakkaiden asioihin täysipainoisesti.

Ihanteellisesti palveluohjaus onnistuu Äänekoskella kehitysvammaisten kuntoutusohjaajien työssä, joiden tehtävänä oli olla arjen toiminnoissa tukena ja ohjaajana sekä antaa palveluohjausta asiakkaan ja perheen tarpeista käsin.

Äänekosken kaupungissa helmikuusta 2007 lokakuuhun 2008 mennessä tehtiin varsinaisia vammaispalveluiden palveluohjaukseen liittyviä kotikäyntejä joko palvelusuunnitelman laatimisen, työhön tutustumisen, sosiaalitoimistoon saattamisen ja muuttosuunnitelmien sekä koulukäyntien merkeissä yhteensä 83 kertaa ja palveluohjaus tavoitti 69 eri asiakasta (Pulli 2008).

Keskeisenä Äänekosken vammaispalvelun palveluohjauksessa nähtiin olevan palvelun oikea-aikaisuus ja saavutettavuus, neutraali ja tasavertainen asiakkaiden asioiden ajaminen sekä tieto, jota palveluohjauksessa tuotettiin, ennakoivissa asiakkaiden tarpeita jo ennen varsinaista vammaispalveluiden tarvetta. Palveluohjaus toimi myös Äänekosken kuntaliitostilanteessa eheyttäen asiakkaiden uutta ja osin hajanaisempaa palveluverkkoa. Jaakko Seikkulan (2007) esittämän lähestymistavan mukaisesti, kaikki jotka ottivat palveluohjaajan yhteyttä, ottivat tavallaan yhteyttä juuri oikeaan paikkaan ja asiakkaan ”luukuttaminen” palvelupaikasta seuraavaan pyrittiin katkaisemaan.

Keski-Suomen vammaispalveluhankkeessa työstetty ”Alle 16-vuotiaiden palveluohjauksen tarkistuslista”, on käytössä Äänekoskella ja Jämsän seudulla. Tarkistuslistasta löytyvät pitkäaikaissairaana ja heidän perheiden etuudet ja se on tarkoitettu sekä työntekijöille, että perheille.

Palveluohjausmallin levittäminen ja jatkokehittäminen jatkuu hankkeen päätyttyä POKEVA -kehittämisyksikössä. POKEVA -kehittämisyksikössä on tehty Jämsän seudulle Kehitysvammaisen kuntoutus- ja palveluketjuopas. Opasta jaetaan muidenkin kuntien käyttöön ja sen pohjalta on helppo muokata omaan kuntaan vastaava opas. Opas käy työväliseksi esimerkiksi sosiaalityöntekijälle.

6.3 Henkilökohtainen avustajajärjestelmä

Kustannukset henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta voidaan korvata sellaiselle vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee runsaasti toisen henkilön apua kotona jokapäiväiseen elämään liittyvissä asioissa tai kodin ulkopuolella asioiden hoitamisessa, opiskelussa, harrastuksissa, työssä ja yleensä yhteiskunnallisessa osallistumisessa (Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987/759, 16 §).

Henkilökohtaisen avustajan työnantajana toimii vammainen henkilö itse. Työnantaja valitsee avustajan, tekee työsopimuksen ja huolehtii palkanmaksusta ym. lakisääteisistä kustannuksista, jotka kunta korvaa hänelle. Avustajana toimivalle ei siis synny kunnallista työsuhdetta. Valtakunnallista yleissitovaa henkilökohtaisia avustajia koskevaa työehtosopimusta ei ole olemassa, joten henkilökohtaisiin avustajiin sovelletaan vain työlainsäädännön määräyksiä. Henkilökohtainen avustajajärjestelmä on määrärahasidonnainen palvelu. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987/759)

Henkilökohtainen avustaja voidaan myöntää myös osana vammaispalvelulain mukaista palveluasumista. Palveluasumisesta ja sen saamedellytyksistä on säädetty vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentissa ja sitä koskevan asetuksen 10 ja 11 §:ssä. Palveluasumisen edellytyksenä on vaikeavammaisuus. Vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti ja joka ei ole jatkuvan laitoshuollon tarpeessa. (Emt.)

Vaikeavammaisuus määritellään aina yksilökohtaisesti. Sosiaalityöntekijä tekee päätöksen oman arviointinsa perusteella ja käyttää tarvittaessa apuna muiden asiantuntijoiden selvityksiä asiakkaan toimintakyvystä. Sosiaalityöntekijä kartoittaa kokonaistilanteen ja vastaa palvelusuunnitelman tekemisestä. Sosiaalityön keinoin vaikutetaan ensisijaisesti siihen, että vammaisen henkilön toimintaedellytykset paranevat.

Henkilökohtaisen avustajajärjestelmän kehittämistyötä vammaispalveluhankkeessa tehtiin tiiviisti maakunnallisen asiantuntijaryhmän kanssa sekä yhteistyössä valtakunnallisen Assistentti.infon verkostojen kanssa. Keski-Suomen vammaispalveluhanke järjesti 22.5.2007 yhteistyössä Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön, Invalidiliiton Asumispalvelut Oy:n Jyväskylän Validia palveluiden ja Assistentti.infon kanssa Henkilökohtaisen avun päivän Jyväskylässä Agorassa.

Keski-Suomen vammaispalveluhanke järjesti myös 25.1.2008 avustajien ja tulkkien välityskeskuksesta esittelytilaisuuden, jossa mm. Honkalampisäätiön edustajat esittelivät avustajakeskus toimintaa, tarjoten sitä myös Keski-Suomen alueelle. Tilaisuudessa Invalidiliitto ry:n Tre@validia -hankkeen projektivastaava Ville Vuosara esitteli avustajaportti.fi -palvelua, joka toimii internetissä avustajavälityksen työvälineenä. Esittelytilaisuuteen osallistuneet esittivät toiveen selvittää edelleen Keski-Suomen omia vaihtoehtoja järjestää henkilökohtaisen avun välitystä ja neuvontaa. POKEVA kehittämissuunnittelija Armi Mustakallio kertoi tulkkipalvelui-

den kehittämiseen liittyvät viimeisimmät tiedot mm. valtiolle siirtymiseen liittyen.

Henkilökohtaisten avustajien työnantajille järjestettiin yhteistyössä Assistentti.infon kanssa koulutus 28.8.2008. Kaikki ilmoittautuneet mahtuivat koulutukseen. Paikalle saapui 24 henkilöä, joista 11 oli työnantajia, 11 avustajia, kaksi kuntien työntekijöitä. Koulutuksen iltapäivä oli avoin myös muille osallistujille. Koulutuksen saama palaute oli erittäin positiivista ja jatkoa toivottiin.

6.3.1 Henkilökohtainen avustajajärjestelmä Keski-Suomen kunnissa

Helmikuussa 2007 hankkeen projektipäällikkö teki sähköisen kuntakyselyn henkilökohtaisesta avustajajärjestelmästä Keski-Suomen kunnissa. Kyselyjä palautui 16 kappaletta. Kyselyn tulokset esiteltiin 22.5.2007 henkilökohtaisen avun päivillä Jyväskylässä. (Mustakallio & Vesimäki 2008.)

Hankkeen asiantuntijaryhmässä tehtiin avustajajärjestelmän nykytilan prosessikuvaus QPR Process Guide -ohjelmalla ja laadittiin yhtenäisiä toimintaohjeita Keski-Suomeen. Kuntakyselyn sekä asiantuntijaryhmässä käytyjen keskustelujen perusteella Keski-Suomeen toivottiin yhteistoiminta-alueellista tai maakunnallista avustajakeskusta, jonka kautta voisi esim. tapahtua avustajien välitys ja palkanmaksu. Avustajajärjestelmä palkanlaskeamiseen työllistää erittäin paljon sekä kuntien työntekijöitä että työnantajina toimivia vammaisia henkilöitä. (Emt.)

Syksyllä 2006 Jämsän kaupungin pitämän asiakastilaisuuden perusteella, asiakkailta nousi toive saada avustaja suoraan kunnalta erityisesti ajallisesti lyhyisiin avustamisiin vuorokauden eri aikoina. Ongelmana näissä tilanteissa oli henkilökohtaisen avustajan löytäminen. Keväällä 2007 Jämsä aloitti kunnallisen vammaisavustajakokeilun, joka kesti vuoden loppuun. (Emt.) Vuonna 2008 Jämsän vammaisavustajatoiminta vakinaistettiin.

6.3.2 Henkilökohtaisen avustajajärjestelmän yhtenäinen toimintaohje työntekijälle ja asiakkaalle

Henkilökohtaisen avustajajärjestelmän yhtenäiset ohjeet Keski-Suomeen, opas vammaispalveluiden työntekijälle, lähetettiin lausuntokierrokselle vammaisneuvostoille 17.10.2007. Lausunnot ohjeesta annettiin Laukaan ja Keuruun vammaisneuvostoilta, Saarijärven ja Karstulan yhteiseltä vammaisneuvostolta sekä Jyväskylän vammaisneuvostolta, joka kokosi myös työryhmän toimintaohjeen tarkistamiseksi. Jyväskylän maalaiskunnan vammaisneuvoston jäsenet eivät nähneet tarpeelliseksi enää kommentoida ohjetta. Petäjäveden vammaisneuvoston edustaja antoi myös palautetta ohjeesta. Vammaisneuvostot olivat palautteen perusteella tyytyväisiä Keski-Suomen yhtenäisestä toimintaohjeesta ja lomakkeista. Jyväskylän vammaisneuvosto toivoi, että käytännöt yhtenäistyisivät koko Keski-Suomen alueella.

Oppaan tarkoituksena on toimia maakunnallisena käsikirjana, jossa esitetään lakisääteinen näkökulma eli vähimmäisedellytykset järjestää henkilökohtainen avustaja toimintaa ja Keski-Suomen kuntien yhtenäisiä käytäntöjä vammaispalvelun työntekijälle. Viranhaltijapäätökset perustuvat kuitenkin asiakkaan yksilölliseen tarpeeseen. Opas on tarkoitettu vietäväksi tiedoksi kuntien sosiaalilautakuntiin. Oppaaseen tehtiin tarvittavat korjaukset ja tarkistukset ja oppaaseen tehtyjä muutoksia käsiteltiin asiantuntijaryhmässä.

Henkilökohtaisen avustajan työnantajan ja avustajan opas pohjautui vammaispalveluiden sosiaalityöntekijöille laadittuun oppaaseen. Oppaissa asiakasnäkökulma oli tärkein. Assistentti.info ja Vaasan avustajakeskus -hanke olivat laatineet myös vastaavia oppaita. Yhteistyö soveltuvin osin (mm. yleiset osat ja laki sekä lomakkeet) katsottiin olevan järkevää ja päällekkäisyyttä pyrittiin välttämään.

Omainen avustajana osio muotoutui Assistentti.infon lakimiehen Juha-Pekka Konttisen 2008 laatiman vastaavaa aihetta käsittelevän tuoreen oppaan myötä lopulliseen asuunsa.

Assistentti.infon työnantajanopas paneutui työsuojelulliseen puoleen. Yhteistyötä lain ja yhteisten osuuksien osalta tehtiin Assistentti.infon kanssa, eikä päällekkäisiä kappaleita täsmennetty näiltä osin työnantajien ja avustajien oppaaseen.

Henkilökohtaisen avustajan työnantajan ja avustajan opas sekä opas vammaispalvelun sosiaalityöntekijälle laadittiin yhteistyössä Keski-Suomen vammaisneuvostojen, assistentti.infon lakimies Juha-Pekka Konttisen sekä

Keski-Suomen työsuojelupiirin tarkastaja Aila Kruusin ja lakimiehen avustuksella.

Henkilökohtaisen avun toimintaohje suositellaan otettavan käyttöön mahdollisimman laajasti Keski-Suomen alueella. Opasta voidaan hyödyntää myös muualla Suomessa.

Kehittämisyksikkö POKEVA ja/tai mahdollinen Keski-Suomen henkilökohtaisen avun keskus päivittävät opasta ja huomioivat myöhemmin uudistuvan lainsäädännön.

6.3.3 Kysely henkilökohtaisten avustajien työnantajille

Kysely Keski-Suomessa henkilökohtaista avustajaa käyttäville asiakkaille eli työnantajille toteutettiin ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Hanna Hiljasen opinnäytetyöhön liittyen keväällä 2008. Kyselylomakkeet ja vastaukset toimitettiin asiakkaille vammaispalveluiden sosiaalityöntekijöiden kautta yhteistyössä. Vastauksia saapui 85 kappaletta. Opiskelija laati raportin kyselystä v. 2008 aikana ja kyselyn alustavia tuloksia esiteltiin Assistentti.infon Kesäakatemiassa 2.6.2008 Espoon Siikarannassa ministeriön edustajille. (Hiljanen, 2009.)

Yhtenä kyselyn päätavoitteena oli kartoittaa se, mihin tarkoitukseen vammaiset henkilöt käyttävät henkilökohtaisten avustajien palveluita ja kokevatko he sen riittäväksi. Samalla pyrittiin selvittämään onko sukupuoli, iällä tai asuinmuodolla vaikutusta palveluiden käyttöön. Hanna Hiljasen opinnäytetyö ja lopulliset tulokset valmistuivat vuoden 2009 alussa. Opinnäytetyö on saatavilla hankkeen internetsivuilta: www.koskeverkko.fi/hankkeet

Kyselyn vastaajista (N = 85) 61,2 % oli naisia ja miehiä 38,8 %. Nuorin vastaaja oli iältään 12 vuotta ja vanhin ilmoitti iäkseen 95 vuotta, vastaajien keski-ikä ollessa 52,4 vuotta. Vastaajista 28,2 % kuului ikäryhmään 55 -64 vuotta, toiseksi yleisimmän ikäryhmän ollessa 45- 54 vuotta (18,8 %). Ikäryhmään 65- 74 vuotta kuului 12,9 % vastaajista, kun taas ikäryhmiin 25- 34 – ja 35- 44 vuotta kuului molempiin 10,6 % vastaajista. 12- 24 -vuotiaita vastaajia oli 7,1 % ja yli 75 -vuotiaita oli 8,2 % vastaajista. 61,7 % vastaajista ilmoitti vastanneensa kyselyyn toisen henkilön avustuksella (51,7 % henkilökohtaisen avustajan tuella ja 17,6 % jonkun muun ulkopuolisen henkilön tuella) ja 28,2 % ilmoitti vastanneensa kyselyyn itsenäisesti. (Hiljanen 2009)

Yli puolet (58,8 %) vastaajista ilmoitti asuvansa itsenäisesti omassa asunnossaan kun taas 31,8 % vastaajista ilmoitti asumismuodokseen palveluasumisen. Heistä 17 henkilöä (20 %) ilmoitti asuvansa kotona ja 10 henkilöä (11,8 %) palvelutalossa. Vanhempien luona asui 7,1 % vastaajista ja kaksi

henkilöä (2,4 %) ilmoitti asumismuodokseen jonkun muun. (Hiljanen 2009.)

Vastauksia saatiin 17 kunnan alueelta, suurin osa vastaajista (32,9 %) ilmoitti asuvansa Jyväskylässä ja seuraavaksi eniten vastauksia (16,5 %) tuli Jyväskylän maalaiskunnan alueelta. Kolme vastaajista (3,5 %) ilmoitti asuvansa Keski-Suomen ulkopuolella. (Emt.)

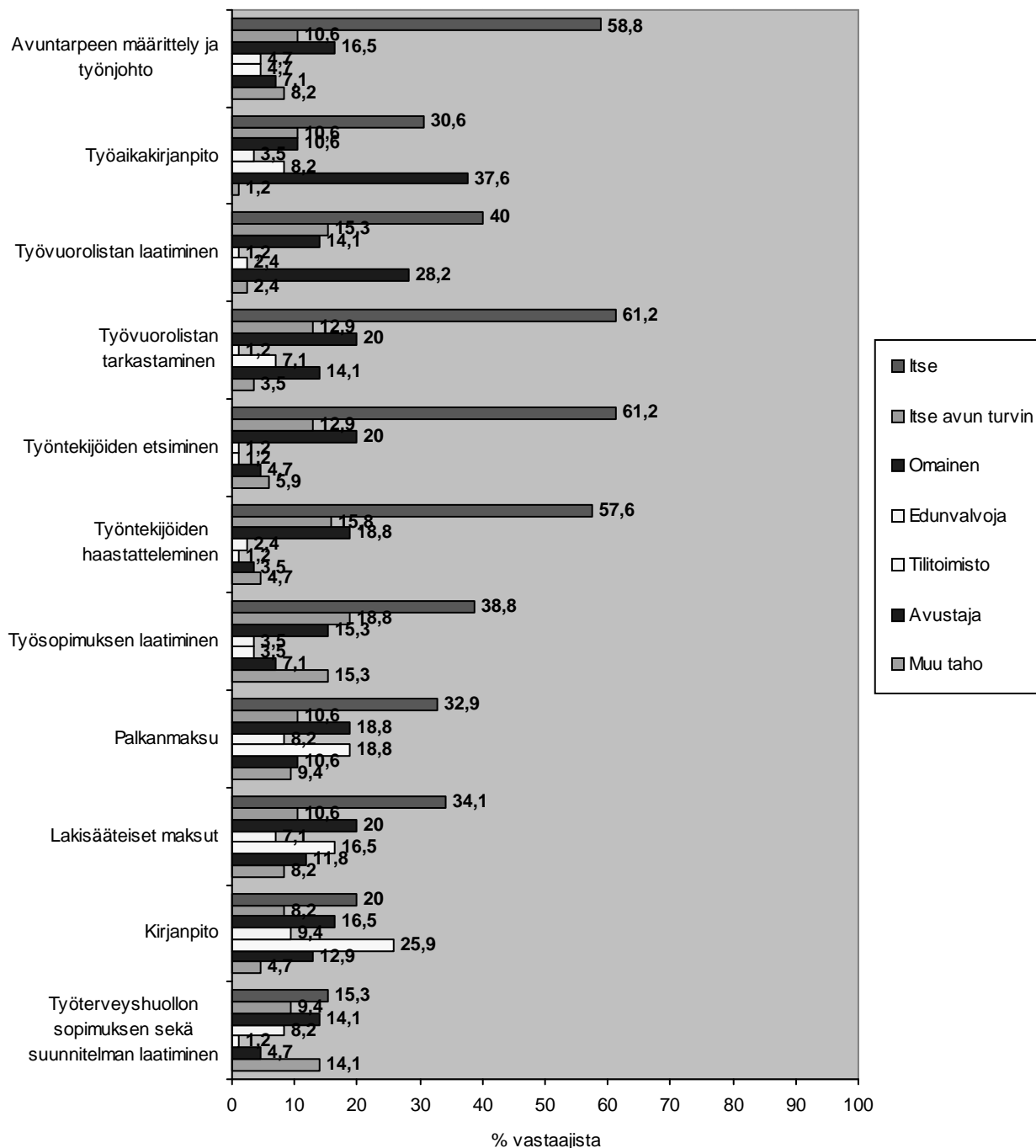
Taustatietoja kartoitettaessa haluttiin myös selvittää onko vastaajalle laadittu palvelusuunnitelma ja milloin se on viimeksi tarkistettu. Palvelusuunnitelma oli laadittu 84,7 % (n=85) vastaajista. Kahdeksan henkilöä (9,4 %) ilmoitti, että heille ei ole laadittu lainkaan palvelusuunnitelmaa. Neljä vastaajista (4,7 %) ei tiennyt oliko heille laadittu palvelusuunnitelma ja yksi henkilö oli jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen. Palvelusuunnitelma oli pääsääntöisesti tarkastettu kahden viimeisen vuoden sisällä, näin oli tehty 64,7 %:lla vastaajista (55 henkilöä). (Emt.)

Kyselyyn vastanneista 64,7 %:lla henkilökohtainen avustaja oli myönnetty osana palveluasumista ja 30,6 %:lla henkilökohtainen avustaja ei ollut osa palveluasumista vaan se oli myönnetty muihin tarkoituksiin. Vain 17,6 % vastaajista sai henkilökohtaisen avustajan palveluiden lisäksi omaishoidontukea hoitoonsa, näin ollen 77,6 % vastaajista ei saanut omaishoidontukea. Näiden kysymysten avulla pyrittiin selventämään sitä mihin tarkoitukseen henkilökohtainen avustaja oli myönnetty ja miten muutoin avustettavan henkilön hoito oli mahdollisesti järjestetty. (Emt.)

Henkilökohtaisia avustajia oli palkattu pääsääntöisesti tuntipalkalla (76,5 %) ja 44,7 %:lla vastaajista tuntipalkkaisia avustajia oli palkattuna yksi henkilö. Neljäsosa (24,7 %) vastanneista oli palkannut perheenjäsenen toimimaan avustajanaan. (Emt.)

Kysyttäessä vastaajilta kenen toimesta eri työnantajavelvoitteet on hoidettu, oli vastaajilla mahdollista valita yksi tai useampi vaihtoehto, näin ollen prosenttimäärät yhteenlaskettuina ylittävät sadan prosentin. Vastausvaihtoehtoina kysymyksessä olivat seuraavat: vastaaja itse, vastaaja itse avun turvin, omainen, edunvalvoja, tilitoimisto, avustaja sekä jokin muu taho tai henkilö. Hajonta jokaisessa kysymyksen kohdassa oli suuri ja jokaista vaihtoehtoa oli käyttänyt ainakin yksi henkilö kussakin kohdassa. Pääsääntöisesti vastaajat olivat hoitaneet lähes kaikki työnantajavelvoitteensa itsenäisesti, poikkeuksina työaikakirjanpito jonka oli hoitanut avustaja, sekä kirjanpito verottajaa varten joka oli yleisimmin hoidettu tilitoimiston kautta. Avuntarpeenmäärittely ja työnjohto oli pääsääntöisesti hoidettu itse (58,8 %), seuraavaksi yleisimmin työnjohtoa hoiti omainen (16,5 %). Työaikakirjanpidon hoitami-

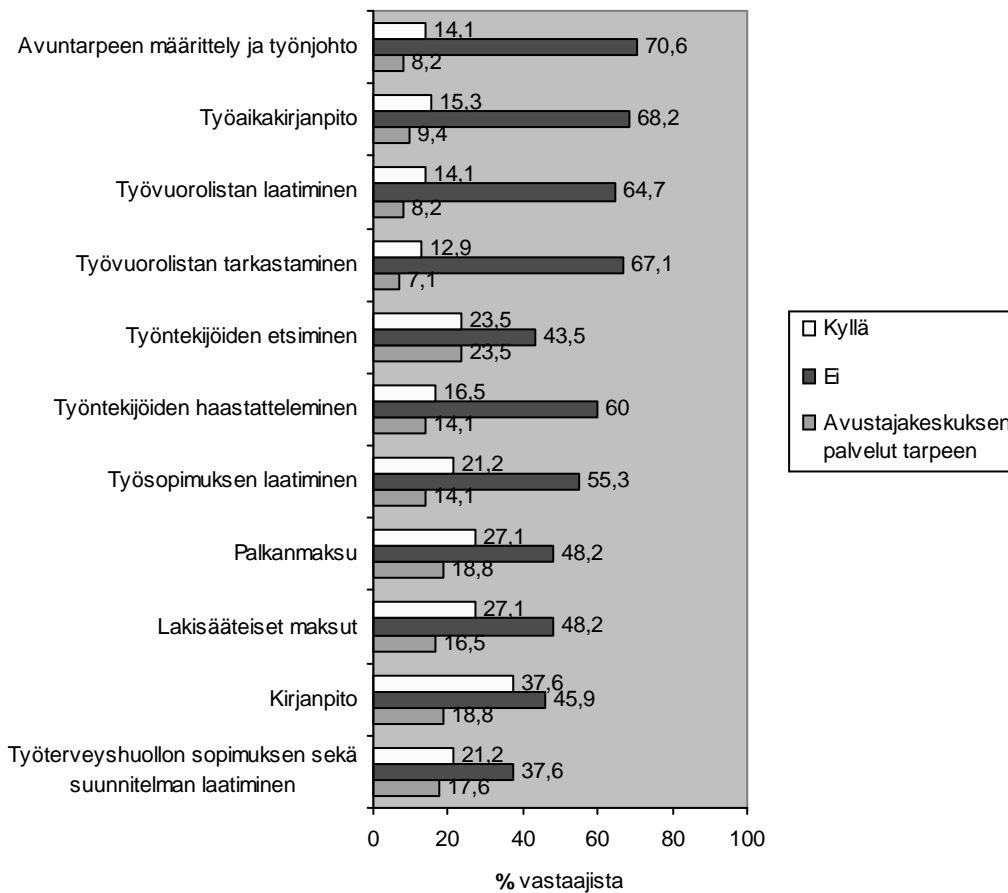
sesta huolta pitivät avustaja sekä avustettava yhdessä, avustajien prosentoin ollessa 37,6 ja avustettavan itsensä 30,6. Työvuorolistan laatimisesta huolehtii avustettava itse 40 %:lla vastaajista ja avustaja 28,2 %:lla. Työvuorolistat taas tarkistaa pääsääntöisesti työnantaja itse (40 %) tai hän avun turvin (16,5 %). 61,2 % vastaajista suorittaa itse uusien työntekijöiden etsinnän, seuraavaksi yleisimmin avustajia etsii omainen (20 %). Työnantaja itse pyrkii pääsääntöisesti suorittamaan uusien työntekijöiden haastattelemisen, näin ilmoittaa tekevänsä 57,6 % vastaajista. Omaiset ovat seuraavaksi yleisimpien työntekijöiden haastattelijaryhmä 18,8 %:lla. Työsopimuksia laaditaan pääsääntöisesti itse (38,8 %) tai avustuksen turvin (18,8 %). Palkanmaksusta kysyttäessä hajaantuu vastausten määrä hieman ja vaikkakin pääsääntöisesti palkanmaksu hoidetaan itse (32,9 %), ovat seuraavaksi yleisimmät palkanmaksun hoitajat avustettavan omaiset (18,8 %) sekä tilitoimisto (18,8 %). Lakisääteisten maksujen, kuten esimerkiksi verojen ja eläkemaksujen maksaminen hoidetaan myös pääsääntöisesti omatoimisesti (34,1 %), mutta 20 %:lla vastaajista omainen hoitaa nämä maksut. Tilitoimisto hoitaa neljänneksellä vastaajista (25,9 %) kirjanpidon verottajaa varten ja 20 % vastaajista ilmoittaa hoitavansa itse kirjanpidon tekemisen verottajalle. Työterveyshuollon sopimuksen sekä suunnitelman laatiminen tuntui olevan usealle vastaajista täysin tuntematon asia, mikä näkyi myös vastausprosenttien pienuutena. Vastaajista 15,3 % ilmoitti kuitenkin itse suorittavansa näiden laatimisen. 14,1 %:lla vastaajista omainen tai jokin muu taho (14,1 %) hoitaa nämä asiat. Iällä, sukupuolella tai asuinpaikalla ei näytä olevan merkittävää vaikutusta siihen kenen toimesta työnantajalle kuuluvat tehtävät on hoidettu. Luonnollisesti nuorien kotona asuvien kohdalla omaiset saattavat auttaa työnantajavelvoitteiden hoidossa kun taas ikääntyneempien työnantajien kohdalla esimerkiksi edunvalvojalla on suurempi rooli. (Hiljanen 2009)

Kuva 5. Asiakkaan suorittaminen ja avustajatahot henkilökohtainen avustaja järjestelmän työnantajavelvoitteiden hoitamisessa (Hiljanen 2009).

Vastaajilta kysyttiin mitkä työnantajavelvoitteet ovat tuottaneet heille ongelmia ja minkä verran. Vastausvaihtoehtoina kunkin eritellyn työnantajalle kuuluvan velvoitteen kohdalla olivat paljon, jonkin verran, vähän tai ei lainkaan. Laskettaessa yhteen kaikista kohdista prosentit nousee suurimmaksi ongelmakohdaksi työntekijöiden etsiminen, joka on aiheuttanut 60 %:lle vastaajista jonkinasteisia ongelmia. Seuraavaksi suurimmat ongelmien aiheuttajat ovat työntekijöiden haastatteleminen (44,7 %), palkanmaksaminen (40 %) ja lakisääteisten maksujen hoitaminen (39,9 %). Vähiten ongelmia

tuottaa työvuorolistojen tarkastaminen (23,5 %) sekä työterveyshuollon sopimuksen sekä suunnitelman laatiminen (29,4 %). (Hiljanen 2009.)

Kuva 6. Suoriutuuko työnantaja itsenäisesti henkilökohtaisen avustajajärjestelmän tehtävissä ja avustajakeskuksen tarve (Hiljanen 2009).

Tarkasteltaessa onko asumismuodolla vaikutusta siihen, mitkä työnantajavelvoitteista ovat aiheuttaneet vastaajille ongelmia, voidaan huomata että itsenäisesti omassa asunnossa asuville henkilöille eniten ongelmia tuottaa työntekijöiden etsiminen (56 %) sekä heidän haastattelemisensa (48 %). Vähiten ongelmia itsenäisesti asuville tuottaa työvuorolistojen tarkastaminen (20 %). Vanhempien luona asuvista vastaajista 49,9 %:lle ongelmia tuottaa myös työntekijöiden etsiminen, lähes yhtä paljon ongelmia tuottaa työterveyshuollon sopimuksen sekä suunnitelmien laatiminen (49,8 %). Vähiten vanhempien luona asuville henkilöille ongelmia tuottaa työaikakirjanpidon pitäminen, työvuorolistan laatiminen sekä -tarkastaminen (16,6 % kussakin). Henkilöille jotka olivat ilmoittaneet asuvansa palveluasumisen tuella kotona, palkanmaksun hoitaminen tuotti eniten ongelmia (58,8 %). Seuraavaksi eniten ongelmia heillä oli esiintynyt avuntarpeen määrittelyn ja työnjohdon saralla (58,7 %). Vähiten ongelmia heille oli koitunut työntekijöiden haastattelemisessa (35,1 %). Palvelutalossa asuvista henkilöistä jopa 70 % ilmoitti,

että heille on koitunut jonkinasteisia ongelmia työntekijöiden etsimisessä. Seuraavaksi eniten ongelmia oli koitunut työsopimuksen laadinnassa. Vähiten ongelmia palvelutalossa asuvat henkilöt ilmoittivat koituneen työterveyshuollon sopimuksen sekä suunnitelman laatimisesta (10 %). (Hiljanen 2009.)

Kysely henkilökohtaisten avustajien työnantajille tuki aiempaa näkemystä, että henkilökohtaisen avun keskusta tarvitaan työnantajien tukena työnantajuteen liittyvien tehtävien hoitamisessa. Kysely toimi myös henkilökohtaisen avun keskuksen mallin taustamateriaalina. (Emt.)

6.3.4 Henkilökohtaisen avun keskus ”Triangel” ja sittemmin HAVU

Hankkeessa tehdyn kuntakyselyn (2/2007), asiantuntijaryhmässä käytyjen keskustelujen perusteella sekä asiakaskyselyn perusteella (3/2008) Keski-Suomeen toivottiin yhteistoiminta-alueellista tai maakunnallista avustajakeskusta, jonka kautta voisi tapahtua avustajien välitys ja palkanmaksu. Hankkeessa selvitettiin erilaisia malleja järjestää avustajakeskustoimintaa. Ministeri Paula Risikko totesi 5.12.2007, ”Yksilölliseen asumiseen” -seminaarissa Helsingin säätytalolla, että henkilökohtainen avustajajärjestelmää tullaan kehittämään vaiheittain vuodesta 2009 lähtien.

Henkilökohtaisen avun keskuksen toimintaohjetta työstettiin maakunnallisessa asiantuntijaryhmässä ja erillisessä Triangel -työrukkasessa, joka koostui hankkeen maakunnallisen asiantuntijaryhmän edustajista kolmesta kunnasta. Uuden Jyväskylän kaupungin, Äänekosken kaupungin ja Laukaan kunnan toivottiin ensimmäisinä suunnan näyttäjinä lähtevän mukaan henkilökohtaisen avun keskuksen.

Tavoitteeksi asetettiin saada internetpohjainen avustajaportti.fi palvelu vammaispalveluiden asiakkaiden avuksi ja työvälineeksi Keski-Suomen avustajakeskukselle. Avustajakeskuksen suunnittelussa, huomioitiin järjestelmän hyödyntäminen osana muuta avustajakeskuksen palvelua. Pohdinnassa oli jo aiemmin ollut, mikä taho ottaa verkkopalvelun paikallisen ylläpitäjän tehtävät vastuulleen ja myös muut henkilökohtaisen avun keskuksen palvelut ja toiminnan järjestettäväkseen. Kuntien omaan yhteistoiminta-alueelliseen / maakunnalliseen avustajavälityskeskukseen ei löytynyt vetäjäkuntaa.

Keski-Suomen kuntien sosiaalijohdolle ja hankkeen työryhmien edustajille tarjottiin mahdollisuutta lähteä tutustumaan Vantaan kaupungin avustaja-

keskukseen 14.2.2008. Vierailulle osallistui Vaasan avustajakeskushankkeen ja vammaispalveluiden lisäksi Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen, POKEVA -kehittämisyksikön ja Seinäjoen vammaispalveluiden edustajat. Vantaan avustajakeskuksen toimintaa pyöritti avustajakeskusvastaava tiiviissä yhteistyössä Vantaan vammaispalveluiden aluesosiaalityöntekijöiden kanssa. Vantaalla oli kehitetty mm. haastattelu- ja seurantalomakepohjat, joiden pohjalta Keski-Suomen avustajakeskuksen lomakkeita alettiin kehittää.

Projektipäällikkö esitteli Keski-Suomen henkilökohtaisen avun keskuksen mallia Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen maakunnallisessa vammaistyöryhmässä 5.5.2008, jossa pohdittiin avustajakeskuksen arvopohjaa ja tarvittavia palveluita, joita henkilökohtaisen avun keskuksen tulisi tuottaa. Myös nämä pohdinnat huomioitiin henkilökohtaisen avun keskuksen mallissa.

Yhteistyötä tehtiin myös Assistentti.infoon kuuluvan Heta-liitto ry:n hallinnoiman Sentteri-hankkeen kanssa, joka sai RAY:n rahoituksen vuodelle 2008 ja käynnistyi maaliskuussa 2008. Sentteri -hanke haki toukokuussa 2008 jatkoavustusta kuudella pilottialueella käynnistettävälle avustajakeskukselle RAY:sta. Rahoitus pohjautui hanke avustuksiin ja myöhemmin myös kuntarahoitukseen. Sentteri -hankkeen tavoitteena oli luoda valtakunnallinen avustajakeskusmalli yhteistyössä alueilla toimivien henkilökohtaisen avustaja toimintaa kehittävien ja tarjoavien tahojen kanssa. Vammaispalveluhankkeen asiantuntijaryhmä 16.5.2008 ja ohjausryhmä 26.5.2008 ottivat kantaa Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen ja sitä koskevien kuntien osallistumisesta Sentteri -hankkeen jatkohakemuksen pilottialueeksi. Toukokuussa 2008 Keski-Suomen maakunnan oma toimintamalli oli jo niin pitkällä, että hankkeen työryhmissä haluttiin lähteä turvamaan toiminnan käynnistyminen hankeavustuksista riippumatta kuntarahoituksella eli kuntien omana toimintana yhteisen kehittämisrakenteen alla, jossa huomioidaan kuitenkin asiakkaiden ottaminen mukaan toiminnan järjestämiseen ja kehittämiseen. Toukokuussa 2008 ei vielä ollut selvillä, mikä olisi kuntien rooli Sentteri -hankkeessa kehitettävässä toimintamallissa.

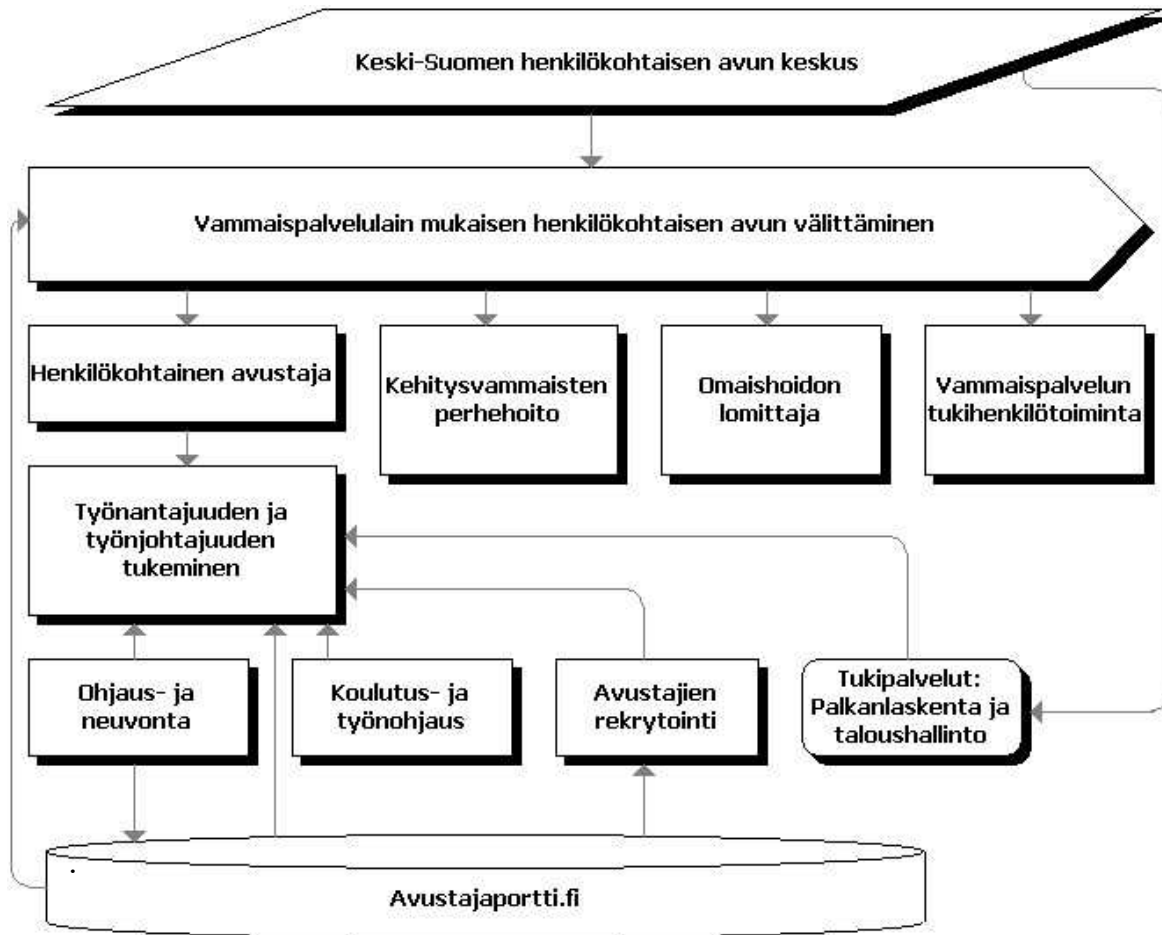
Hankkeen maakunnallinen asiantuntijaryhmä hyväksyi Keski-Suomen henkilökohtaisen avun keskuksen mallin toukokuussa 2008 ja esitti, että Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus eli Koske ottaisi henkilökohtaisen avun keskuksen ”siipiensä suojaan” järjestöjen ja kuntien yhteisen kehittämisrakenteen alle. Työryhmä perusteli näkemystään sillä, että Koske on luotettava ja neutraali toimija, joka järjestää myös muita kuntien erityispalveluita esim. sosiaaliasiain miehen ja kiertävän lastensuojelun erityissosiaalityöntekijän tehtävät ja sosiaalipäivystyksen koordinoinnin maakunnassa. Henkilökoh-

taisen avun keskuksen käynnistyminen haluttiin turvata kaikkiin mahdollisiin keinoin.

Hankkeen ohjausryhmä 23.5.2008 tuki asiantuntijatyöryhmän näkemystä ja päätti, että henkilökohtaisen avun keskuksen mallia esitetään Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen järjestämäksi palveluksi. Projektipäällikkö oli esittelemässä Keski-Suomen henkilökohtaisen avun keskuksen alustavaa toimintamallia Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kannatusyhdistyksen hallituksen kokouksessa 9.6.2008. Kosken hallitus hyväksyi henkilökohtaisen avun keskuksen palveluksi, jota osaamiskeskus voisi tuottaa, koska kyseessä oli maakunnallinen erityispalvelu. Se piti asian eteenpäin viemistä sisällöllisesti erittäin kannatettavana ja ohjeisti käynnistämään keskustelut kuntien sosiaalijohdon kanssa.

Henkilökohtaisen avun keskuksen rahoitus pohjautuisi kuntarahaan ja mahdollisiin hankeavustuksiin. Rahoitusosuudet määräytyisivät palvelua hankkivien kuntien asukasmäärän mukaan, jolloin henkilökohtaisen avun keskuksen ohjaus ja neuvonta sekä avustajavälityspalvelut olisivat kaikkien henkilökohtaisen avun päätöksen saaneiden kuntalaisten käytettävissä tasapuolisesti. Kuntaosuuden lisäksi tukipalveluista ja koulutuspalveluista perittäisiin maksut erillisten viranhaltijapäätösten perusteella. Kuntaliiton tilaston mukaan Keski-Suomen väestömäärä 31.12.2007 oli 244 600 henkeä. Oli arvioitu, että noin 100 000 asukasta riittää jo hyvin henkilökohtaisen avun keskuksen väestöpohjaksi.

Keski-Suomen vammaispalveluhanke järjesti Jyväskylässä 28.8.2008 koulutuksen henkilökohtaisten avustajien työnantajille yhteistyössä assistentti.infon ja Tre@Validia hankkeen kanssa. Tilaisuudessa esiteltiin asiakaskyselyä ja käytiin keskustelua henkilökohtaisen avun keskuksen mallista. Myös koulutukseen osallistujat pitivät henkilökohtaisen avun keskuksen saamista Keski-Suomeen tärkeänä ja toivoivat, että voivat myöhemmin osallistua mahdollisen keskuksen kehittämistyöhön.

QPR ProcessGuide malli: Keski-Suomen henkilökohtaisen avun keskus (Mirva Vesimäki)

Henkilökohtaisen avunkeskuksen käynnistyessä tarvitaan vielä reaaliaikaista kehittämistyötä. Vammaispalveluhankkeen esiselvitys v. 2006, Keski-Suomen kuntakysely 10/2007 ja asiakaskysely 3/2008 sekä vammaispalvelulain todennäköinen muutos 9/2009 tukivat näkemystä, että Keski-Suomi tarvitsee oman kuntien yhteisen Henkilökohtaisen avun keskuksen. Myös hallituksen esitys vammaispalvelulaiksi (HE 166/2008 vp) tukee näkemystä seudullisten avustajakeskusten syntyä, perustellen, että henkilökohtaisen avun seudulliset keskuksat mahdollistaisivat monipuolisen tuen sekä vaikeavammaisille työntekijöille että avustajille. Ne voisivat auttaa avustajan ja sijaisten rekrytoinnissa, palkanmaksussa ja muissa hallinnollisissa asioissa sekä tarjoaisivat myös koulutusta, ohjausta ja neuvontaa. (HE 166/2008 vp.)

Vammaispalveluhankkeessa kehitetyt mallit ja lomakkeet siirtyvät hankkeen päätyttyä POKEVA:n päivitettäväksi ja jatkokehitettäväksi. Henkilökohtaisen avun keskuksen saattaminen toimintaan nähdään tällaisena tärkeänä kokonaisuutena, jonka käynnistyminen tulisi turvata kuntarahoituksella mutta, joka tulisi tarvittaessa saattaa alkuun hankerahoituksen turvin.

6.3.5 Avustajaportti.fi Keski-Suomeen

Projektivastaava Ville Vuosara esitteli Invalidiliitto ry:n Tre@validia- hankkeen internetpohjaista avustajaporttia Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen vammaistyöryhmässä ensimmäisen kerran syksyllä 2007. Rahoitusta avustajaportti.fi haki RAY:lta vuodelle 2008 hankkeen valtakunnallistamiseen ja sai myönteisen rahoituspäätöksen 31.12.2007. Avustajaportti.fi herätti hankkeen ohjausryhmässä ja asiantuntijaryhmässä mielenkiintoa ja järjestelmään tutustuttiin tarkemmin 25.1.2008 Jyväskylässä vammaispalveluhankkeen järjestämässä Avustaja – ja tulkikeskusten esittelypäivässä, joka järjestettiin hankkeen ohjausryhmälle ja asiantuntijaryhmälle sekä muille kiinnostuneille. Paikalle kutsuttiin mm. Jyväskylän vammaisneuvoston ja Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön ohjaus- ja neuvontapalveluhankkeen edustajat. Ohjausryhmä ja asiantuntijaryhmä toivoivat järjestelmää Keski-Suomeen.

Ensimmäisessä Tre@validian jatkohankkeen ohjausryhmän kokouksessa 4.4.2008 vahvistettiin, että Keski-Suomen avustajakeskukselle tarjotaan Jyväskylän alueella käyttöön otettavaksi ja hyödynnettäväksi avustajaportti.fi palvelua syksystä 2008 alkaen. Palvelua ei anneta yksittäisen kunnan käyttöön. Palvelun käyttöönotto edellyttää työntekijäpanoksen osoittamista Keski-Suomen avustajakeskuksesta.

Avustajaportti.fi palvelu tukee henkilökohtaista avustajaa tarvitsevaa asiakasta ja avustajaa välityksessä. Järjestelmään sisältyy mm. kalenteritoiminto, jossa työntekijä voi valita viikko-ohjelmaansa useamman työnantajan työtilauksia. Työnantajalla on vastaava kalenteri työvuorolistana ja hän voi selata ja valita avustajia haastateltavaksi sekä lähettää heille työtarjouksia, mitkä avustaja voi kuitata hyväksytyksi tai hylätyksi. Työsopimus laaditaan edelleen käsin. Järjestelmä tehostaa avustajavälitystä ja mahdollistaa mm. saman avustajan toimimisen useammalla työnantajalla. Sopimukset järjestelmää käyttävien henkilöiden kanssa laaditaan henkilökohtaisesti ja järjestelmän käyttöä ohjataan ja opastetaan. Pääkäyttäjä vastaa järjestelmän sopimusten laatimisesta ja ylläpidosta alueellaan.

Avustajaportti.fi internetpalvelun saaminen Keski-Suomeen edellyttää henkilökohtaisen avun keskuksen käynnistymistä alueella 1.1.2009 alkaen.

6.4 Perhehoidon kysely

Keski-Suomen vammaispalveluhanke teki yhteistyössä POKEVA -kehittämisyksikköhanke kanssa perhehoitajille kyselyn liittyen henkilö-

kohtaisen avun keskuksen palveluiden suunnitteluun. (Liite 9. Saatekirje kunnille ja perhehoitajille liite 10. ja liite 11. Perhehoidon kyselylomake.)

Perhehoitajat toivoivat mm. palkkioihin korotuksia perusteluna mm. indeksikorotuksen pienuus suhteessa kustannuksien nousuun. Toisaalta osa perhehoitajista oli myös tyytyväisiä korvauksiin. Myös perhehoitajan koulutus ja asiakkaan haastavuus ja hoidollisuus toivottiin huomioitavan palkkioissa. Tiedon ja tuen saantiin toivottiin parannusta ja osa perhehoitajista oli kokenut, ettei saa halutessaan sosiaalityöntekijää kiinni. Perhehoitajien ja sosiaalityöntekijöiden yhteistyön toivottiin lisääntyvän ja toivottiin tiimityöskentelyä.

Perhehoitajat kokivat, että kuntien omat toimintaohjeet aiheuttavat sekavuutta ja tulkintatavat vaihtelevat. Toimintaohjeisiin toivottiin tarkennusta ja osa ei ole saanut kirjallisia toimintaohjeita lainkaan. Toimintaohjeiden laatimiseen toivottiin perhehoitajien näkökulmaa ja selkeyttä. Osa perhehoitajista oli tyytyväisiä perhehoidon toimintaohjeisiin.

Myös perhehoitajien jaksamiseen toivottiin kiinnitettävän enemmän huomiota. Vuosilomia toivottiin pidemmäksi ja lauantait ja sunnuntait myös loma-ajalla vapaapäiviksi. Toivottiin myös yhtä vapaata viikonloppua kuukaudessa ja vapaa-ajan järjestelmää paremmaksi ja säännöllisemmäksi. Perhehoitajat toivoivat yhteneviä toimintaohjeita ja palkkiorakennetta. Myös perhehoitolakiin toivottiin parannusta ja asukkaiden päivätoimintojen määrään lisäystä.

Koulusta ja perehdytystä toivottiin lisää sekä perhehoitajille että kunnan työntekijöille. Perhehoidosta tiedottamiseen toivottiin parannusta ja perhehoidon lisäämistä tiedotuksen kautta mm. välittämällä tietoa lomapaikoista hoidettaville. Osa perhehoitajista koki, ettei saa työnohjausta ja koulutusta lain mukaisesti. Toivottiin yhteistä virkistystoimintaa ja enemmän yhteyksiä toisiin hoitajiin.

Perhehoidon valvontaan toivottiin myös parannusta ja esitettiin toive, että yksi organisaatio olisi hoidon järjestäjänä. Myös perhehoitajien keskinäisessä sijaistamisessa oli esiintynyt hankaluutta mm. pitkien välimatkojen vuoksi.

6.5 Asumispalvelukartoitus Keski-Suomen kunnissa

Hanke järjesti POKEVA -kehittämisyksikön kanssa yhteistyössä kyselyn Keski-Suomen kunnille Keski-Suomen vammaisten asumispalveluista. Kysely oli osoitettu koko vammaispalveluun.

Vastauksia saatiin 20 kunnasta. (Perhehoidon kyselylomake liitteenä Kyse-lyssä selvitettiin mitkä ryhmät tarvitsevat seuraavan viiden vuoden aikana asumispalveluita. Nuoret ja aikuiset kehitysvammaiset oli suurin ryhmä (12/20) ja tämän jälkeen autismikirjoon kuuluvat henkilöt (9/20), haastavasti käyttäytyvät (9/20) ja ikääntyvät kehitysvammaiset (9/20) tarvitsevat asumispalveluita lisää. Lisäksi kehitysvammaisille (5/20) ja monivammaisille lapsille (5/20) tarvitaan lisää asumispalveluita seuraavan viiden vuoden ai- kana. Myös aistivammaiset ja vaikeasti vammaiset tarvitsevat kolmen kun- nan alueella lisää asumispalveluita seuraavan viiden vuoden aikana.

Asumisen keskeisimpänä vaihtoehtona, jota tulisi kehittää seuraavan viiden vuoden aikana, nostettiin perhehoito (10/20), tilapäishoito ja -asuminen (8/20) ja lisäksi toivottiin kehitettävien pienryhmäkoteja (7/20) ja tukiasu- mista (7/20). Myös asumisen tukipalveluita (6/20) toivottiin kotiin ja ympä- rivuorokautista asumispalvelua (6/20). Oman kunnan toimintana asumis- palveluita oli ajeltu järjestää seuraavan viiden vuoden aikaan pääsääntöisesti omassa kunnassa (16/20), mutta kuitenkin myös muiden palveluntuottajien järjestämänä (15/20) sekä yhdessä yhteistoiminta-alueen kanssa (10/20). Myös neljä kuntaa oli ajatellut järjestää asumispalveluita maakunnan alueella tai yhteishankkein muiden ryhmien kanssa tai kuntaliitosten myötä (3/20).

Erityisesti perhehoitoon toivottiin nostetta. Tulokset esiteltiin kehitysvam- ma-alan työntekijöiden työkokouksessa 31.10.2007 Jyväskylässä, jossa käy- tiin keskustelua tuloksien pohjalta.

POKEVA -kehittämisyksikön tehtävänä on ollut selvittää asumispalvelui- den tarvetta ja suuntautua myös perhehoidon kehittämiseen. Haasteena on asumispalveluiden keskitetty koonti ja yksityisten asumispalveluiden kilpai- lutus. Kuntia voitaisiin myös tukea asumisyksiköille suunnatuilla kyselyillä ja asumisyksikköjen profiilien luonnilla. Toimintamallia haastavasti käyttäyty- vien asumisyksiköille toivottiin myös. Täydennyskoulutustarpeita asumis- palveluihin liittyen nousee ja niihin tulisi vastata. Asumispalveluiden järjes- tämiseen liittyy myös vertaistuen ja työnohjauksen tarpeisiin vastaaminen sekä yksiköihin jalkautuvat asiantuntijat. Kunnat kaipaavat pieniä asumisyk- sikköjä. Ne ovat kuitenkin kalliita ylläpitää.

6.6 Vammaistyön kehittämissyksikkö Keski-Suomeen

Ajatus neljän maakunnan, Keski-Suomen ja Pohjanmaan kolmen maakun- nan, verkostoituneesta vammaistyön kehittämissyksiköstä syntyi syksyn 2006 aikana käydyissä neuvotteluissa Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien edustajien kesken.

Loppuvuodesta 2006 aloitettiin Keski-Suomen vammaispalveluhankkeessa vammaistyön kehittämissyksikön hankesuunnitelman työstäminen yhdessä Pohjanmaan maakuntien ja Eskoon sosiaalipalvelujen ky:n kanssa (kumppanuushanke). Hankehakemuksen valmistelussa tehtiin kiinteästi yhteistyötä Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskuksen SONetBOTNIA:n kanssa. Hankerahoituksen hakeminen oli ajoitettu sosiaali- ja terveysministeriöstä helmikuun 2007 loppuun mennessä. Tavoitteena oli pysyvän vammaistyön kehittämissyksikön luominen maakuntaan. Hankkeeseen haettiin Keski-Suomen osalle yhtä projektityöntekijää.

Ministeriöstä saatiin myönteinen rahoituspäätös hankkeelle 4.4.2007. Valtionosuutta hankkeelle myönnettiin 333 000 euroa (haettiin 333 540 euroa). Hankkeen hallinnoijana toimii Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä Seinäjoella. Hankkeeseen palkattiin kolme työntekijää; yksi kehittämisjohtaja Seinäjoelle ja kaksi kehittämissuunnittelijaa, joista toinen sijoittui Keski-Suomeen. Keski-Suomen kunnista hankkeessa ovat mukana rahoitusosuuksilla Jyväskylä, Jyväskylän maalaiskunta, Jämsä, Saarijärvi, Kivijärvi ja Kyyjärvi.

Kehittämissyksikköhankkeen osa-alueita ovat mm.

1. Työskentelymallien ja palveluprosessien kehittäminen vammaistyössä:
 - a) palveluohjausmenettelyn käyttöön ottaminen ja kehittäminen
 - b) varhaiskuntoutus
 - c) palvelumallin kehittäminen haastavasti käyttäytyville vammaisille ja toimintakyvyiltään heitä vastaaville henkilöille
 - d) asumispalvelujen ja asukkaiden palvelu- ja avuntarpeiden vastavuus
 - e) kuljetus-, tulkki ja henkilökohtaisen avun palvelut
2. Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen vammaistyössä
3. Käyttäjänäkökulma ja osallistava toimintatapa
4. Asiantuntemuksen ja erityisosaamisen vahvistaminen kehittämissyksikön toimintana
5. Yhteistyö oppi- ja tutkimuslaitosten kanssa

Hankkeen päätavoitteena on kehittää pysyvä Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissyksikkö, joka tukee lähipalveluja ja erityisosaamisen karttumista.

Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen -hanke on tehnyt tiivistä yhteistyötä Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissyksikkö -hankkeen eli POKEVA:n kanssa, mikä turvaa vammaispalveluhankkeessa syntyneiden

toimintamallien ja lomakkeiden sekä laajojen tavoitteiden jatkotyöstämisen. POKEVA jatkaa yhteistyötä kansallisten ja alueellisten vammaispalveluhankkeiden kanssa.

6.7 Vammaispalveluiden konsultaatio ja yhtenäiset toimintaohjeet

Vuoden 2008 aikana hankkeessa mallinnettiin vammaispalveluiden asiakasprosessit henkilökohtaisen avun ja palveluohjauksen osalta QPR Process Guide -ohjelmalla. Lisäksi koottiin Keski-Suomen alueen vammaispalveluiden soveltamisohjeet vammaispalveluiden yhtenäisten toimintaohjeiden/käytäntöjen pohjaksi ja luomiseksi Keski-Suomen alueelle. Hankkeen maakunnallisessa asiantuntijatyöryhmässä todettiin, että yhtenäiset toimintaohjeet ja käytännöt tukevat myös yli kuntarajojen tapahtuvaa konsultaatiota.

Konsultaatiota kehitettiin yhteistyössä mm. Kosken, Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön Ohjaus- ja neuvontapalvelu -projektin kanssa. Lisäksi huomioitiin myös Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen eli POSKE:n verkkokonsultaation hyödyntäminen. Sosiaaliportti tarjoaa konsultaatiolle ilmaisen alustan, joka on käyttäjätunnuksin hyödynnettävissä kaikista Suomen kunnista. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen ylläpitämästä verkkokonsultaatiosta päätettiin luopua v. 2008 jälkeen, koska käyttäjiä Keski-Suomen kunnista ei juuri ollut (kaksi kysymystä) ja järjestelmän ylläpitäminen olisi muodostunut kohtuuttoman kalliiksi suhteessa käyttöön.

6.7.1 Vammaispalveluiden toimintaohje Keski-Suomen kunnille

Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen - hankkeessa kehitettiin yhtenäisiä toimintaohjeita vammaistyöhön. Hankkeessa kerättiin Keski-Suomen alueen kunnilta vammaispalvelua ja kehitysvammahuoltoa koskevat soveltamisohjeet työn pohjaksi. Tavoitteena oli, että Keski-Suomen alueella noudatettaisiin yhteneviä soveltamisohjeita. Jyväskylän kaupungin vammaispalveluiden soveltamisohjeet oli tarkistettu Länsi-Suomen lääninhallituksen taholta. Jyväskylän soveltamisohjeiden katsottiin olevan riittävän laajalla näkökulmalla laaditut ja työ pohjautui pitkälti niihin.

Yhtenäiset toimintaohjeet tukevat mm. sijaisjärjestelyissä keskinäistä konsultaatiota Keski-Suomen alueella. Soveltamisohjeet tukevat kuntien päätöksentekoa ja asiakkaiden tasapuolista kohtelua ja helpottavat priorisointia. Yksilökohtainen harkinta säilyy kuitenkin sosiaalityöntekijällä. Kuntakohtai-

sia erityistarpeita tulee edelleen olemaan ja kunnat päättävät itse lopullisista soveltamisohjeistaan. Kunnat voivat hyödyntää myös paikallisten vammaisneuvostojen näkemyksiä soveltamisohjeista päättäessään.

Kouvolan seudun vammaispalveluiden kehittämishanke (2005 - 2007) oli luonut vastaavan käsikirjan alueen työntekijöiden käyttöön. Käsikirja tuli saataville internetsivuille www.kouvolanseudunvammaispalveluhanke.fi ja oli hyödynnettävissä myös muissa kunnissa. Myös Kainuun maakuntakuntayhtymä oli ottanut 1.4.2007 käyttöön yhtenäiset vammaispalveluohjeet. Opas löytyi kokonaisuudessaan www-muodossa: http://kafi.tutka.net/mk_paatokset/kokous/KOKOUS-296-11-Liite-1.PDF.

SosKes -asiantuntijaverkoston hyödyntämistä käsikirjan ja toimintaohjeiden kokoamisen osalta selvitettiin. Sosiaaliporttiin oli tehty vastaavasti Lastensuojelun käsikirja (2008) joka täydentyy verkkoon ja sitä kehitetään ja päivitetään systemaattisesti. Pohdittavana oli myös miten sähköistä opasta päivittäisiin hankkeeseen päätyttyä.

Yhtenäiset vammaispalveluiden toimintaohjeet Keski-Suomeen laadittiin lakimies Tapio Rädyn avustuksella loppukesällä 2008 ja hyväksyttiin asiantuntijaryhmässä 9.9.2008. Opas on nimeltään ”Keski-Suomen vammaispalveluohjeet kuntien käyttöön” ja se löytyy www-muodossa: www.koskeverkko.fi/hankkeet ja Keski-Suomen Sonette -yhteisöverkon oppaista. (Vesimäki 2008.)

Henkilökohtaisen avun päivillä 30.9.2008 Helsingissä saatiin tieto, että seuraavaksi kehitteillä on vammaispalveluiden käsikirja Sosiaaliporttiin yhtenäistämään ja helpottamaan päätöksentekoa koko valtakunnan tasolla huomioiden uudistuva vammaispalvelulaki.

6.7.2 Sonette -yhteisöverkon eKollega vammaispalveluiden asiantuntijaryhmälle

Sonette – yhteisöverkon eKollega on sosiaalialan ammattilaisten keskustelualue, jossa voi vaihtaa mielipiteitä alaan liittyvistä asioista. Tietosuojan kannalta pitää jättää mainitsematta asiakkaita tai muuta arkaluontoista tietoa koskevat asiat. eKollegassa on eri keskustelualueita aiheittain. Tarvittaessa sinne voidaan tehdä lisää erillisiä alueita, mikäli niille on tarvetta. Alueet voivat olla myös suljettuja, jolloin sinne pääsee vain tietyillä käyttäjätunnuksilla.

Hankkeen maakunnalliselle asiantuntijaryhmälle avattiin kehittäjätyönnäkökset Sonette -yhteisöverkkoon omalle suljetulle keskustelualustalle, jossa voidaan myös työstää asiakirjoja. Asiantuntijaryhmää täydennettiin kesällä 2008.

6.8 Vammaispalvelulain mukaiset apuvälineet

Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet, laitteet VPA 17 §. Tarkoitukseen varattu määräraha kohdennetaan erityisesti niille vaikeavammaisille henkilöille, jotka vammansa tai sairautensa johdosta välttämättömästi syystä tarvitsevat päivittäisissä toiminnoissa selviytymiseksi välttämättä sellaisia välineitä, koneita tai laitteita, jotka eivät kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen piiriin. (Vammaispalvelulaki ja -asetus 17 §) Pääsääntöisesti ilman erityisiä perusteita avustusta ei ole myönnetty tavallisimpiin kodinkoneisiin (esim. pyykinpesu ja astianpesukone, matkapuhelin, tietokone) vrt. Vesimäki (2008).

Autoavustusta myönnetään ensisijaisesti vaikeavammaiselle henkilölle jokapäiväiseen liikkumiseen liittyvien tarpeiden perusteella. Avustuksen myöntämisellä tuetaan erityisesti henkilön opiskelua, työssä käyntiä tai näihin verrattavia vaikeavammaisen jokapäiväisiä välttämättömiä kuljetuksia. Korvauksen saamisen edellytyksenä on hakijan vaikeavammaisuus, säännöllinen ja päivittäinen kuljetustarve, säännöllinen apuvälineiden käyttö sekä muut vammaan ja sairauteen liittyvät välttämättömät perusteet oman auton tarpeesta. (emt.)

Harrastusvälineitä voidaan myöntää niitä eniten tarvitseville vaikeavammaisille henkilöille, kun kyse on vaikeavammaisen henkilön esittämästä, vammasta tai sairaudesta johtuvasta välttämättömästi syystä silloin, kun harrastusvälineet tukevat henkilön kuntoutumista tai mahdollistavat muulla tavoin henkilön selviytymisen jokapäiväisistä elämäntoiminnoista. (emt.)

Päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet myönnetään omaksi, jolloin avustuksen määrä on puolet kohtuullisista kustannuksista. Kallit apuvälineet voidaan myöntää myös vaikeavammaisen henkilön käyttöön eli pitkäaikaislainsäädännön, jolloin apuväline jää kunnan omistukseen ja kunta päättää korjaustoimenpiteistä ja vastaa syntyvistä kustannuksista mutta ei kuitenkaan esim. tavanomaisesta sähkön/pattereiden kulutuksesta aiheutuvista kustannuksista. Käyttötarpeen lakattua käyttöön annettu apuväline toimitetaan vammaispalveluihin uudelleen myönnettäväksi. Kunta vastaa tällöin apuvälineen purkamisesta ja kuljetuksesta aiheutuvista toimenpiteistä ja kustannuksista. Viranhaltija päättää menettelyn. (Vesimäki 2008, 10.)

Keski-Suomen keskussairaalassa käynnistyi v. 2008 alussa alueellinen apuvälineprojekti eli AVEK -projekti, jonka projektipäällikkönä toimii Ulla Kolomainen. Tavoitteena on kehittää alueellinen apuvälinekeskus Keski-Suomeen. Vammaispalveluhankkeen projektipäällikkö ja POKEVA:n kehittämissuunnittelija kävivät keskustelemassa hankkeiden välisestä yhteistyöstä 27.3.2008. Maakunnallista hankkeen asiantuntijaryhmää pyydettiin vastaamaan mm. seuraaviin kysymyksiin liittyen sosiaalihuollon apuvälinepalveluihin ja vammaispalvelulain mukaisiin apuvälineisiin:

1. Onko sosiaalihuollon (mukaan lukien vammaispalveluiden) ja terveydenhuollon apuvälinepalveluita mahdollisuus tuoda alueelliseen apuvälinekeskukseen?
2. Tarvitaanko sosiaalihuollon/vammaispalveluiden apuvälineiden osalta hankintayhteistyötä? Voisiko alueellinen apuvälinekeskus hoitaa esim. kilpailutuksen kalliissa apuvälineissä kuntanne/seutunne osalta?
3. Tarvitaanko asunnonmuutostöiden suunnitteluun konsultaatiota vai pärjäätekö yleensä paikallisin voimin? Toimiiko kunnassanne yhteistyö rakennusvalvontaan päin esim. asunnon muutostöissä? Tarvitaanko fysioterapian tai rakennusvalvonnan konsultaatiota?
4. Pohtikaa (ainakin vammaispalveluiden osalta) apuvälineprosessia kunnassanne. Onko se toimiva? Voi kuvata lyhyesti ja kertoa kehittämistarpeet.
5. Palvelusuunnittelussa esiin nousevien apuvälineiden tarve: kuka vastaa yleensä siitä, että asiakkaan apuvälineasiaa viedään eteenpäin? Löytyykö kunnastanne näihin tilanteisiin osaamista?
6. Onko jotain tiettyä apuvälineryhmää jonka myöntämisen ja hankkimisen kokisitte järkevämmäksi järjestää alueellisissa apuvälinepalveluissa?
7. Onko vammaispalveluiden vastuulla sellaisia apuvälineitä jotka mielestänne kuuluisivat lääkinnällisen kuntoutuksen kautta myönnettäviksi? (Lain tulkinnan rajapintoja)

Asiantuntijaryhmää pyydettiin pohtimaan kysymyksiä ja kokonaisuuksia eri näkökulmista ja esittämään esim. tarkentavia kysymyksiä eteenpäin vietäväksi. Vammaispalveluhankkeen maakunnallisen asiantuntijaryhmän kokouksessa 18.4.2008 käytiin keskustelua alueellisen apuvälinekeskuksen tarpeista ja näkökulmista alueellisiin apuvälinepalveluihin liittyen ja osa seutukuntien edustajista vastasi kysymyksiin erikseen sähköpostitse.

Kilpailutusyhteistyötä kalliiden ja yleisimpien apuvälineiden osalta pidettiin hyvänä ajatuksena ja kustannusvaikutuksia jäätin pohtimaan. Hankinta- ja

apuvälineosaaminen olisi todennäköisemmin laadukkaampaa yhdistetystä keskuksesta käsin.

Pohdittiin myös voisiko alueellisissa apuvälinepalveluissa olla hälytysjärjestelmät kuten mm. kuulovammaisten hälytysjärjestelmät, jotka ovat nykyisin siirrettäviä eli eivät ole kiinteästi asennettavia. Kuulovammaisten hälytysjärjestelmien myöntäminen vammaispalveluissa perustuu Keskussairaalan Kuulopoliklinikalla tehtyyn arvioon apuvälineen tarpeesta ja myönnettävää apuvälineestä, johon usein on liittynyt jo myös kotikäynti kuntoutusohjaajan toimesta. Terveystenhuollon kautta toivotaan myönnettävän myös terveydenhuollon käytössä ja lääkinnällisenä kuntoutuksena myönnettäviin apuvälineisiin kuuluvat mm. sairaalasängyt, myös tilanteissa kun ne myönnetään hoitajan ergonomiaan liittyen eli asiakkaan hoidollisiin tarpeisiin.

Työryhmä kävi keskustelua myös siitä, miten tiukkaa oli ”päivänselvien” ja henkilökohtaiseen suoriutumiseen liittyvien apuvälineiden saaminen lääkinnällisenä kuntoutuksena ja tutustuttiin tarkemmin Keski-Suomen lääkinnällisen kuntoutuksen toimintaohjeeseen Medikes - yhteisösvivustolla (myöhemmin nimeksi tuli Intermetso). Kaksoiskappaleiden myöntämisessä oli ollut epäselvyyttä ja niitä oli myönnetty vammaispalveluiden kautta vaikkakin ohjeessa huomioidaan asiakkaan yksilöllinen tilanne ja hoitojärjestelyt. Myös mm. ”tuplapotkujen” eli pyöräpotkurien myöntämistä pidettiin perusteltuna myöntää lääkinnällisen kuntoutuksen kautta koska kyseessä on henkilökohtainen apuväline joka tukee asiakkaan omatoimista liikkumista ja suoriutumista eikä kyseessä ole harrastustoiminnan apuväline.

Vammaispalveluiden apuvälineiden palautus ei toimi ja apuvälineiden seuraaminen ja ylläpito eli huolto vaatii kehittämistä. Sosiaalitoimella ei ole käytössä esim. apuvälineiden seuranta järjestelmiä. Myös pienten lasten apuvälineasioissa ja uudelleen myöntämiskäytännöissä toivottiin tehostamista, koska ne ovat usein vain yhdestä kahteen vuotta käytössä. Yleisesti todettiin, että varhaisessa vaiheessa tärkeän henkilökohtaisen apuvälineen saamisen oikea-aikaisuus voi näkyä myös myöhemmin vammaispalvelun muiden palvelutarpeiden vähentymisenä. Asiantuntijaryhmässä myös todettiin, että on tärkeää, että lähipalveluissa on yleisesti myönnettävät apuvälineet myönnettävissä ja nopeastikin käyttöön otettavissa.

Vammaispalvelulain mukaisista asunnonmuutostöistä ja apuvälineistä tehdään päätökset kunnan vammaispalveluissa nykytilanteen puitteissa edelleen. Osassa kunnista rakennusvalvonta pystyy vastaamaan tarpeisiin nopeastikin ja yleensä tavanomaisista muutostöistä suoriudutaan paikallisin voimin. Perusterveydenhuollossa on ollut yleensä tarvittavaa osaamista sekä asunnonmuutostöiden suunnitteluun että apuvälineiden kartoittami-

seen. Useimmiten ongelmia aiheuttaa se, mistä asiakas löytää asunnonmuutostöiden toteuttajan. Esteettömyysosaamisen keskittämistä ja mahdollisuutta hyödyntää asiantuntijaa haasteellisimmissa asunnonmuutostöissä ja apuvälineasioihin liittyen pidettiin kuitenkin hyvänä ajatuksena. Harvinaisten apuvälineiden osalta kaivataan myös ajoittain konsultaatio mahdollisuutta.

Maakunnallinen asiantuntijaryhmä toivoi, Soskes -yhteisöverkkoon vammaispalveluiden apuvälinepankkia, jossa kunta voi ilmoittaa myyntiin tai luovutettavaksi asiakkaan käytöstä poistuneen apuvälineen toisen kunnan hankittavaksi. Tarkoituksena oli tehostaa kalliiden ja harvinaisemmin myönnettävien apuvälineiden kierrätystä.

Maakunnallisen asiantuntijaryhmän esittämät näkökulmat apuvälinepalveluihin liittyen toimitettiin tiedoksi AVEK -projektin projektipäällikkö Ulla Kolomaiselle selvitystyön tueksi. Kuulovammaisten hälytysjärjestelmän myöntämisen siirtymistä sairaanhoitopiirille AVEK -projektissa oli selvitetty syksyllä 2008 sairaanhoitopiirin sisällä ja Keski-Suomen keskussairaahan kuulopoliklinikan edustajat suhtautuivat asiaan myönteisesti. Asian eteenpäin vieminen kytkeytyy myöhemmin sopimusohjausneuvottelumenettelyyn Keski-Suomen sairaanhoitopiirin ja jäsenkuntien kesken.

6.8.1 Apuvälinepankki

Keski-Suomen vammaispalveluhanke hankki Soskes -hankkeen avulla ja Medikes -liikelaitoksen kautta Fujitsu Siemensiltä alustan vammaispalveluiden apuvälinepankkia varten ja toteutettavaksi ja ylläpidettäväksi Sonette -yhteisöverkossa. Sonette -yhteisöverkkoon saatiin kehitettyä lokakuuhun 2008 mennessä kuntien vammaispalveluiden hyödynnettäväksi apuvälinepankki, jossa kunnat voivat etsiä tai ilmoittaa myyntiin käytöstä poistuneita apuvälineitä. Apuvälinepankki julkaistiin marraskuussa 2008. (Liite 12. Vammaispalveluiden apuvälinepankki Sonette – yhteisöverkossa, Vesimäki.)

Apuvälineiden kierrättämisen tavoitteena oli tehostaa apuvälineiden alueellista käyttöä ja parantaa asiakaspalvelua. Apuvälineet ovat alkukustannuksiltaan kalliita ja siksi on tärkeää saada käytöstä palautunut apuväline uudelleen käyttöön. Kalliit apuvälineet kuten katonosturit ja hissit voivat odottaa vuosiakin uudelleen myöntämistä ja samalla tekniikka vanhenee ja uudelleen hyödyntäminen vaikeutuu. Apuvälineiden kierrätys tulee mahdollistaa yhteisesti sovitulla säännöllä ja mahdollisimman yksinkertaisella toimintamallilla. Mikäli jo hankitut ja käytöstä palautuneet apuvälineet hinnoitellaan ja halutaan myydä tai antaa, päättää siitä kunnassa vammaispalveluista vastaa-

va esim. vammaispalveluiden sosiaalityöntekijä tai johtaja. Ostopäätös tehdään kunnissa hallintosäännön mukaisesti.

Apuvälinepankin toimintaohjeet laadittiin hankkeen maakunnallisessa asiantuntijaryhmässä ja työn pohjana käytettiin Keski-Suomen keskussairaalan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinekirpputorin ohjeistusta ja sopimus-pohjia Medikes -yhteisöverkossa. Kunnat sopivat erikseen keskenään apuvälineiden korvauksista omistussuhteen muuttuessa.

6.9 Vaikeavammaisten kuljetuspalvelu

Maakunnan kuljetuspalveluiden haasteena on julkisen liikenteen saavutettavuus. Vaikeavammaisten kuljetuspalvelua hakevat yhä enenevässä määrin ikääntyvät henkilöt. Vanhuus sinällään ei tee hakijasta vammaispalvelulain tarkoittamaa vaikeavammaista. Hankkeen asiantuntijaryhmälle esitettiin toive kehittää kattavammat lomakkeet vaikeavammaisten kuljetuspalveluiden hakemiseen ja toimintakyvyn arviointiin, joiden avulla voidaan tehdä tarkempaa arviointia hakijan toimintakyvystä.

6.9.1 Vaikeavammaisten kuljetuspalveluhakemus ja toimintakykyarvio

Vammaispalveluhankkeen työryhmistä nousi tarve saada kattavampi kuljetuspalveluiden hakemista ja myöntämistä paremmin palveleva lomakepohja ja ohjeistus kuljetuspalvelun kasvavan kysynnän myötä. Kuljetuspalvelulomakkeen pohjana on käytetty mm. Helsingin kaupungin ja Äänekosken kaupungin kuljetuspalveluhakemuksia, joiden pohjalta on laadittu yhtenäistä kuljetuspalveluhakemusta sekä opintoihin ja työssäkäyntiin liittyvää ja toimintakykyarviota. (Liite 13. Vaikeavammaisten kuljetuspalveluhakemus -lomake.)

Vaikeavammaisten kuljetuspalveluhakemuksiin liittyvät lausunnot työllistävät suuresti myös lääkäreitä. Kuljetuspalveluhakemuksen liitteeksi riittää yleensä myös muun asiantuntijan tekemä riittävä toimintakykyarvio esim. fysioterapeutin lausunto. (Liite 14. Toimintakykyarvio kuljetuspalveluhakemuksen liitteeksi.) Vammaispalveluista kysytään ohjeita lausunnon sisältöön liittyen. Hankkeessa on työistetty yhtenäistä lausuntomallia lääkärin tai muun asiantuntijan hyödynnettäväksi. Lomakkeen pohjana on käytetty mm. Helsingin kaupungin ja Jämsän kaupungin hyödyntämää kuljetuspalvelun lääkärinlausunto lomaketta.

Asiakas/hakija itse perustelee ja arvioi varsinaisessa hakemuksessa kuljetuspalvelun käyttötarvetta ja toimintakykyään. Liitteeksi tarvitaan myös oppilaitoksen tai työnantajan selvitys kuljetuspalvelutarpeen aiheutuessa työssäkäynnistä tai opinnoista.

6.10 Täydennyskoulutuskartoitus

Tammikuun lopussa 2008 Vammaispalveluhankkeen toimesta Keski-Suomen kuntien sosiaalijohtajia ja hankkeen maakunnallista asiantuntijaryhmää lähestyttiin sähköpostitse vammaispalveluiden työntekijöiden koulutustarpeen kartoituksella. Tarkoituksena oli, että sosiaalijohtajien kautta koulutustarpeen kartoituslomake saavuttaisi mahdollisimman monta kuntien vammaispalveluiden työntekijöistä. Kysely osoitettiin mm. vammaispalvelun sosiaalityöntekijöille ja palveluohjaajille, kuntoutusohjaajille, asumispalveluista ja työtoiminnoista vastaaville, vammaispalvelujohtajille sekä sosiaalijohtajille. Lisäksi toivottiin saatavan tietoja verkoston muidenkin työntekijöiden (kotipalvelun ja päivähoidon, koulutoimen, terveystoimen) vammaisalan koulutustarpeista. (Liite 15. Koulutuskartoitus Keski-Suomen kuntiin)

6.10.1 Kyselyn toteuttaminen

Kyselyn aikataulu oli liukuva ja vastauksia hyödynnetään kehittämissyksikkö-hankkeen toimesta järjestettävissä täydennyskoulutuksissa (rahoitus 31.10.2009 saakka).

Kolmesivuisessa kyselyssä selvitettiin koulutustarpeita kahden avoimen kysymyksen ja 31 valmiin vastausvaihtoehdon avulla. Avointen vastausten kautta haluttiin saada tietoa, millainen koulutus tukisi tällä hetkellä parhaiten vammaisalan työntekijöitä ja verkostoa sekä pyydettiin nimeämään edellä mainitun koulutuksen aiheita ja teemoja. Tähän kysymykseen ei tullut lainkaan vastauksia. Toisessa avoimessa kysymyksessä selviteltiin kiinnostusta aiheisiin, joista haluttiin kuulla parin tunnin luentoja.

Valmiissa vastausvaihtoehdoissa pyydettiin valinnat joko rastittamaan tai vaihtoehtoisesti numeroimaan tärkeysjärjestyksessä. Lisäksi pyydettiin tarkentamaan valintaa sekä nimeämään ammattiryhmät, joille kyseinen koulutus olisi tarkoitettu. Maaliskuun 2008 loppuun mennessä oli palautettu ainoastaan yhdeksän vastausta eri puolilta maakuntaa. Kyselyn kohderyhmä oli laaja, johon suhteutettuna vastausten määrä oli todella vähäinen. Tosin moni vastasi koko kuntansa vammaispalveluiden puolesta kyselyyn.

Kyselyyn vastattiin hankkeen aikana kuudesta kunnasta (Jyväskylän maalaiskunta, Jämsä, Keuruu, Konnevesi, Uurainen ja Viitasaari). Vastaajia oli yhteensä yhdeksän. Neljä vastaajaa oli johtavassa asemassa olevia, kolme sosiaalityöntekijää, yksi kanslisti sekä yksi kuntoutus- ja toiminnanohjaaja.

6.10.2 Toiveet vammaisalan koulutustarpeista

Suurimpaan osaan valmiista vastausvaihtoehdoista oli tullut ainakin yksi merkintä toiveena koulutustarpeesta. Yhtätoista vaihtoehtoa ei ole valittu lainkaan, joten koulutustarve ei ainakaan näiden vastausten valossa ole kyseisillä aloilla välitön. Näistä suurin osa (6) koskee erilaisia vammoja. Edellisten lisäksi kriisityössä ja lastensuojelussa vammaispalveluissa sekä terveydenhuollon, opetustoimen ja vanhustenhuollon kanssa tehtävässä yhteistyössä ei koeta tarvittavan tällä hetkellä koulutusta.

Suurin osa vastaajista toivoi koulutusta vaikeavammaisuuden määrittämisessä (n=5) ja asiakkuuden määrittämisessä/rajapinnoissa (n=5). Vaikeavammaisuuden määrittämisessä koulutusta tarvitaan päätösten perusteluun ja lisätietojen tarpeeseen neuvontaa ja/tai ohjausta annettaessa. Koulutuksen ammattiryhmä nimettiin osin laajaksikin käsittäen koko sosiaalitoimen henkilöstön sekä terveydenhuollon. Lisäksi mainittiin vammaispalveluohjaajat ja kanslistit.

Asiakkuuden määrittämisen ja eri toimijoiden välisen yhteistyön (rajapinnat) -aiheen suhteen toivottiin lisäkoulutusta lain näkökulmasta: asiakkuuden alku ja diagnoosit laissa. Asiakkuuden varhaisvaiheeseen toivottiin myös tietoa ja apua koulutuksesta. Ammattiryhminä mainittiin ylipäänsä asiakkuuksista päättävät, joiden lisäksi vammaispalveluiden palveluohjaajat ja kuntoutusohjaajat, sosiaalityöntekijät ja kanslistit. Toiseksi eniten (n=4) koulutushalukkuutta oli vammaispalvelulain mukaisissa subjektiivisissä oikeuksissa ja taloudellisissa tukitoimissa sekä puhetta tukevissa ja korvaavissa kommunikaatiomenetelmissä. Ensin mainituissa koulutusta toivottiin erityisesti neuvonnassa ja ohjauksessa kohdennettuna koko vammaispalveluhenkilöstölle, erityisesti kanslisteille ja sosiaalitoimen henkilöstölle. Puhetta tukevissa ja korvaavissa kommunikaatiomenetelmistä koulutuksen toivottiin koskevan eri mahdollisuuksien esittelyä. Koulutusta haluttiin koko sosiaalialan henkilöstölle. Hieman rajatumpina ryhminä mainittiin vammaispalvelun henkilöstö ja asuntolan hoitajat. Kolmanneksi eniten (n=3) koulutusta toivottiin vammaispalvelun dokumentoinnissa, moniammatillisen työskentelyn menetelmissä, sosiaalityön menetelmissä vammaispalvelussa ja työssä jaksamisessa. Kaikissa edellä mainituista koulutusta toivottiin laajasti sosiaalialan henkilöstölle. Vammaispalvelun dokumentoinnin kohdalla mainittiin

myös sosiaalityöntekijät ja kanslistit. Edellinen oli myös ainoa, jossa koulutustarvetta oli tarkennettu. Koulutusta toivottiin selkeyttämään, millaisia vammaispalvelujen asioita pitäisi ylipäänsä dokumentoida. Sosiaalityö vammaispalveluissa, palvelusuunnitelmat / palvelusuunnittelu ja palveluohjaus saivat kaikki kaksi mainintaa. Koulutustarvetta ei minkään suhteen tarkennettu ja koulutuksen toivottiin kohdentuvan laajasti sosiaalialan henkilöstöön. Yhden maininnan saivat sosiaalityön ja organisoinnin kehittäminen, kehitysvammahuolto, verkostoyhteistyö/kunnan omat yksiköt, verkostoyhteistyö/ yksityiset ja maakunnalliset yksiköt, päivähoidon kanssa tehtävä yhteistyö, kotihoidon kanssa tehtävä yhteistyö sekä päihde- ja mielenterveyspalvelujen kanssa tehtävä yhteistyö. Myös Keski-Suomen kuntien kunta- ja palvelurakennemuutosten toimeenpanosuunnitelmissa vammaistyön täydennyskoulutustarpeena on esitetty päihde- ja mielenterveysasioita.

Aiheita, joista toivotaan pidempiä (parin tunnin) luentoja, ovat vastaajien mukaan vaikeavammaisten päivätoiminnan kehittäminen, ryhmien ohjaus ja vuorovaikutuksen kehittäminen sekä eri toimijoiden ja verkostojen kanssa tehtävä yhteistyö. Lisäksi toivottiin luentoja liittyen uusiin lääkkeisiin ja hoitokäytäntöihin, lastensuojeluun sekä dokumentointiin. Edellä on yhteenve-toa vammaistyötä tekevien koulutustarpeista.

Perusteellisia arvioita koulutustarpeesta koskien koko Keski-Suomen alueen vammaispalvelujen työntekijöitä ei kuitenkaan voida tässä vaiheessa esittää vastanneiden vähäisen määrän vuoksi. Vastauksia täydennyskoulutustarpeista ottaa hankkeen päätyttyä vastaan POKEVA -kehittämisyksikköhanke.

6.10.3 Kyselyn koulutustarpeisiin vastaaminen

Alustavaa koulutussuunnitelmaa vammaisalan koulutuksista Keski-Suomessa laadittiin alkuvuodesta 2008 Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön sekä POKEVA -kehittämisyksikköhankeen edustajien kanssa. POKEVA järjesti vammaispalvelulaista ja kehitysvammalaista lakikoulutuksen keväällä 2008. Asumispalveluista oli suunnitteilla työkokous Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön toimesta ja Vammaisfoorum ja kehitysvamma-alan työntekijöiden kokoukset loppuvuodesta 2008.

Jyväskylän aikuisopistossa on mahdollista vastata dokumentoinnin koulutustarpeisiin.

6.10.4 Koulutus- ja kehittämistilaisuudet

Hanke järjesti koulutusta mm. Etätulkkaus tutuksi päivä -tulkkausta kuvapuhelimen välityksellä 24.4.2007, Henkilökohtaisen avun päivä 22.5.2007, Puhevammaisten tulkkipalvelut työkokous 20.9.2007, Palveluohjaus vammaistyössä työkokous 28.9.2007, Puhevammaisten tulkkipalvelut seminaari 4.12.2007, Välityskeskusten esittelypäivä 25.1.2008, Henkilökohtaisten avustajien työnantajien koulutuspäivä 28.8.2008 ja päätösseminaarin ”SA-DONKORJUU” 12.9.2008.

Vammaispalveluhanke järjesti yhteistyössä SosKes -hankkeen ja Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön kanssa 24.4.2007 ”Etätulkkaus tutuksi – tulkkausta kuvapuhelimen välityksellä” – seminaarin. Tilaisuus järjestettiin Keski-Suomen Keskussairaalan tiloissa, jossa on videoneuvotteluyhteydet. Kuvapuhelinyhteys tilaisuudessa oli Tampereelle Viittomakielialan Osuus-kunta Vian toimistoon sekä Tuusulaan Xenex Telecomiin. Tilaisuuteen osallistui n. 38 henkilöä. Tilaisuuden saama palaute oli hyvää ja jatkoa toivottiin etätulkkauksen tutuksi tekemiseksi. (Liite 2. ”Etätulkkaus tutuksi - tulkkausta kuvapuhelimen välityksellä” seminaarin ohjelma.)

Keski-Suomen vammaispalveluhanke järjesti 22.5.2007 yhteistyössä Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön, Invalidiliiton Asumispalvelut Oy:n Jyväskylän Validia palveluiden ja assistentti.infon kanssa Henkilökohtaisen avun päivän Jyväskylässä Agorassa. (Liite 11. ”Henkilökohtaisen avun päivä” - seminaarin ohjelma.)

Puhevammaisten tulkkipalveluiden kehittämistyön tueksi järjestettiin kuntien sosiaalityöntekijöiden sekä puheterapeuttien yhteinen työkokous 20.9.2007 tavoitteena yhtenäisen toimintamallin luominen puhevammaisten tulkkipalveluiden järjestämisessä Keski-Suomessa. Myös puhevammaisten tulkkirekisteriä suunniteltiin SosKes yhteisöverkon sivuille.

Vammaispalveluhanke järjesti yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa ”Palveluohjaus vammaistyössä” – työkokouksen 28.9.2007. (Liite 19. ”Palveluohjaus vammaistyössä” -työkokouksen ohjelma.)

Hanke järjesti Puhevammaisten tulkkipalvelut seminaarin 4.12.2007 Jyväskylässä yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa. Tilaisuuteen osallistui 31 henkeä. (Liite 1. Puhevammaisten tulkkipalvelut seminaarin ohjelma.)

Hanke järjesti myös työkokouksena Tulkki- ja avustajakeskusten esittelypäivän 25.1.2008 kuntien edustajille ja muille yhteistyötahoille Jyväskylässä,

jossa esiteltiin Invalidiliitto ry:n Tre@validia -hankkeen avustajaportti.fi palvelua ja Honkalampisäätiön palveluita.

Keski-Suomesta järjestettiin myös mahdollisuus osallistua POKEVA -kehittämisyksikköhankkeen järjestämään lakimies Tapio Rädyn lakikoulutukseen 11.6.2008 Seinäjoella, koordinoimalla yhteiskyytejä Keski-Suomesta käsin koulutukseen.

Henkilökohtaisten avustajien työnantajille järjestettiin koulutus 28.8.2008 yhteistyössä Assistentti.infon kanssa. Kaikki ilmoittautuneet mahtuivat koulutukseen. Paikalle saapui 24 henkilöä. Koulutuksen iltapäivä oli avoin myös muille osallistujille. (Liite 20. Henkilökohtaisten avustajien työnantajien koulutus -ohjelma.)

Hankkeen päätösseminaari ”SADONKORJUU” järjestettiin 12.9.2008 Jyväskylän yliopiston Agorassa. Päätösseminaarin avasi Länsi-Suomen lääninhallituksen edustaja, kerraten vammaispalveluiden kehittämishankkeita ja toteutettua hanketta sekä valottaen mm. lääninhallitusten uudelleen organisointia. STM ylitarkastaja Sari Loijas kertoi uudistuvan vammaispalvelulain sisällöstä ja Suomen akatemian tutkija Teppo Kröger luennoi henkilökohtaisesta avusta englantilaisen tutkimuksen valossa. Seminaarissa esiteltiin myös päättyvän hankkeen tuloksia ja käytiin keskustelua kehittämisen jatkonäkymistä POKEVA -kehittämisyksikköhankkeessa. (Liite 21. Hankkeen päätösseminaarin ”SADONKORJUU” -ohjelma.)

Hankkeesta tiedotettiin Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen internetsivuilla, Sonette yhteisöverkossa ja eri tilaisuuksissa.

7 HANKKEEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Hanke onnistui verkostoitumaan maakunnallisesti ja valtakunnallisesti. Hankkeen toiminta-alue oli sängen laaja.

Keski-Suomen vammaispalveluhankkeessa kehitettiin tulkkipalveluita ja etätulkkauksia sekä vammaispalveluiden palveluohjausmalli.

Vammaispalveluhankkeessa luotiin yhtenäinen toimintamalli henkilökohtainen avustajajärjestelmään sosiaalityöntekijälle sekä työnantajan ja avustajan opas. Hankkeessa kehitettiin myös erityispalveluiden saatavuuden turvaamiseksi henkilökohtaisen avun keskuksen maakunnallinen malli ja tuettiin kuntia palvelun käynnistämisesä selvittämällä rahoitus pohjaa.

Hankkeessa kehitettiin vammaistyön konsultaatiota ottamalla käyttöön vammaispalveluiden kehittäjien e-Kollega Sonette -yhteisöverkossa ja luotiin Vammaispalvelulain mukaisten palveluiden toimintaohje kunnille, tukemaan kuntien yhtenäisiä soveltamisohjeita ja keskinäisen konsultaation tueksi.

Maakunnan kuljetuspalveluiden haasteisiin vastaamiseksi luotiin yhtenäiset kuljetuspalveluhakemuslomakkeet ja kuljetuspalveluiden toimintakykyarvio terapeutille tai lääkärille hyödynnettäväksi sekä osallistuttiin Keski-Suomen Matkapalvelukeskushankkeeseen.

Apuvälinepalveluita kehitettiin luomalla vammaispalveluiden apuvälinepankki Sonette -yhteisöverkkoon sekä pohtimalla apuvälinepalveluiden kehittämisenäkökulmia, suhteessa mahdolliseen maakunnallisen apuvälinekeskuksen luomiseen AVEK -hankkeessa.

Täydennyskoulutuskartoitus toteutettiin ja koulutus ja kehittämissyhteistyötä tehtiin työryhmissä yhteistyössä Jyväskylän aikuisopiston, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston kanssa.

Hankkeessa valmisteltiin hakemus vammaistyön kehittämissyksikölle, joka aloitti Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien yhteisenä kehittämisen rakenteena v. 2007 aikana. Vammaispalveluhankkeen työryhmien jatkuvuus ja kehitettyjen toimintamallien päivittäminen ja levittäminen turvattiin Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissyksikkö -hankkeessa eli POKEVA -kehittämissyksikössä.

Hankkeen loppuessa korostui yhteistyö Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien kehittämissyksikön kanssa. Hanketta arvioitiin työryhmissä ja loppuraportissa.

7.1 Hankkeen jatkuva arviointi työryhmissä

Hankkeen arviointiin ei varattu määrärahaa vaan se tapahtui ohjausryhmän ja asiantuntijaryhmän sekä tulkkitoimikunnan sisäisenä arviointina. Haussa oli ammattikorkeakoulun opiskelija, joka olisi tehnyt arvioinnin opinnäytetyönä, mutta halukkaita opiskelijoita ei löytynyt.

Hankkeen projektipäällikkö laati kyselyn kunnille hankkeen toteutuksesta, vaikutuksista ja jatkokehittämistarpeista. (Liite 16. Hankkeen loppuarviointikysely.)

7.2 Hankkeen loppuarviointikysely

Hankkeen arviointikysely kohdennettiin hankkeen työryhmille ja ohjausryhmän jäsenille. Vastauksia saatiin 17 kpl, jotka jakautuivat työryhmittäin: Maakunnallisesta asiantuntijaryhmästä seitsemän vastausta, tulkkitoimikunnasta neljä vastausta, ohjausryhmästä seitsemän vastausta. Yksi vastaus oli seudullisen asiantuntijaryhmän edustajan vastaus. Kysymykseen pystyi nimeämään useamman työryhmän.

Hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin oli osallistunut 16 vastanneista. Yksi henkilö ei ollut osallistunut hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin.

Hanke oli onnistunut vammaispalveluiden sosiaalityön tarpeisiin vastaamisessa viiden (29,5 %) mielestä erittäin hyvin, viiden (29,4 %) mielestä hyvin, 23,5 % mielestä melko hyvin, kaksi (11,8 %) vastanneista ei osannut sanoa ja yhden mielestä hanke oli onnistunut tässä tavoitteessa erittäin huonosti.

Hanke oli onnistunut verkostoitumaan erittäin hyvin neljän (23,5 %) mielestä, hyvin kymmenen (58,8 %) mielestä ja melko hyvin yhden (5,9 %) mielestä. Yksi ei osannut sanoa kantaansa ja yhden mielestä verkostoituminen oli onnistunut melko huonosti.

Koulutusten toteuttamisessa oli onnistuttu kolmen (17,6 %) vastaajan mielestä erittäin hyvin, yhdeksän (52,9 %) mielestä hyvin ja kahden (11,8 %) mielestä melko hyvin. Kolme (17,6 %) ei osannut sanoa, miten hanke oli onnistunut koulutusten toteuttamisessa.

Hankkeen etenemiseen oli voinut mielestään vaikuttaa erittäin hyvin kaksi (11,8 %) ja hyvin viisi (29,4 %) vastaajaa sekä melko hyvin kahdeksan (47,7 %) työryhmien edustajaa. Melko huonosti ja huonosti oli voinut vaikuttaa hankkeen etenemiseen mielestään kaksi työryhmien edustajaa.

Projektipäällikön toiminta vastasi hankkeen tavoitteisiin kymmenen (58,8 %) vastauksen mukaan erittäin hyvin ja hyvin kolmen (17,6 %) sekä melko hyvin yhden (5,9 %) vastanneen mielestä. Kolme ei osannut vastata kysymykseen.

Hankkeen projektipäällikön työpanosta omassa työasiassa oli hyödyntänyt kymmenen (58,8 %) vastanneista ja seitsemän (41,2 %) ei ollut hyödyntänyt projektipäällikköä omissa työasioissaan. Projektipäällikköä oli hyödynnetty seitsemässä (70 %) tapauksessa kymmenestä konsultaatiossa ja konkreettisesti asiakastyössä yhdessä tapauksessa, lisäksi yksi vastannut oli hyödyntä-

nyt projektipäällikköä mm. Bikva -kyselyssä, palveluohjauksen tarkistuslistan tekemisessä ja materiaalien valmistuksessa sekä asiantuntija-apuna.

Maakunnallisen asiantuntijaryhmän edustajista työryhmän koki erittäin tarpeelliseksi seitsemän (87,5 %) ja yksi (12,5 %) jonkin verran tarpeelliseksi. Työryhmän edustajien oma-arvio seutukuntansa yhteyshenkilönä toimimisessa koettiin onnistuneen hankkeen ja seutukunnan välillä hyvin yhdessä (14,3 %) vastauksessa, melko hyvin neljässä (57,1 %) vastauksessa ja kaksi (28,8 %) ei osannut arvioida onnistumistaan seutukunnan yhteyshenkilönä.

Tulkkitoimikunnassa mukana olemisen olivat kokeneet erittäin tarpeelliseksi kaikki neljä (100 %) tulkkitoimikunnan edustajaa, jotka vastasivat kyselyyn.

Omaa aktiivisuutta ja osallistumista hankkeen työryhmissä arvioitiin kyselyssä numeroasteikolla 4-10. Yhden mielestä hänen oma aktiivisuutensa sai arvosanan neljä. Arvosanan 7 antoi itselleen kuusi (35,3 %) vastannutta ja arvosanan 8 kuusi (35,3 %) vastannutta. Arvosanan 9 antoi itselleen kaksi (11,8 %) ja arvosanan 10 antoi omasta työskentelystään työryhmässä kaksi (11,8 %) vastannutta.

Hanke oli onnistunut koulutusten, prosessikuvausten työstämisessä ja palvelujen tuotteistamisessa kahdeksan (47,1 %) vastanneen mielestä erittäin hyvin, yhden (5,9 %) mielestä hyvin ja neljän (23,5 %) mielestä melko hyvin. Kolme työryhmien edustajaa ei osannut vastata tähän kysymykseen ja yhden mielestä oli onnistuttu melko huonosti.

Työryhmien edustajia pyydettiin arvioimaan hankkeen vastaamisesta kokonaisuudessaan asetettuihin tavoitteisiin arvosanalla 4-10. Arvosanan 7 antoi hankkeelle kaksi vastannutta, arvosanan 8 kuusi vastannutta, arvosanan 9 seitsemän vastannutta ja arvosanan 10 kaksi vastannutta. Keski-arvo oli 8,5.

Kyselyssä oli myös neljä avointa kysymystä, joissa selvitettiin, mikä hankkeessa on ollut mielestäsi erityisen ansiokasta ja vammaispalveluita tukevaa? Mitä hankkeessa olisi voitu tehdä toisin? Lisäksi selvitettiin, tärkeimmät mahdolliset vammaispalveluiden jatkokehittämistarpeet hankkeen päättyessä ja mitä muuta haluttiin sanoa hankkeesta.

Hankkeessa erityisen ansiokasta ja vammaispalveluita tukevaa oli ollut se, että hankkeessa on saatu aikaiseksi konkreettisia työvälineitä kuten yhteiset toimintakäytännöt ja ohjeet, prosessikuvaukset ja kaavakkeet ovat hyviä ja käyttökelpoisia työvälineitä arjen työhön. Myös verkostoituminen, oppilaitosyhteistyö ja maakunnallisen verkoston ylläpito ja edistäminen sekä areena toimijoiden kohtaamiselle, nostettiin erityisen ansiokkaaksi asiaksi.

Vammaispalvelut hyötyivät palveluohjauksen kehittämisen tuesta sekä koulutuksista, joista moni ammattiryhmä oli saanut tukea työhönsä. Henkilökohtaisen avun kehittäminen ja henkilökohtaisen avun keskuksen tuotteistaminen ja toteuttaminen nähtiin tärkeänä. Työryhmän työskentely koettiin työ- ja kuntaorganisaatiomuutosten keskellä kiitettäväksi. Työryhmä sai kyselyn perusteella kiitettävästi tietoa projektista työntekijältä. Työryhmän ja työntekijän välinen ja yhteinen työskentely oli joustavaa. Myös apuvälinepalveluihin paneutuminen nähtiin tärkeänä.

”Hanke on huomionnut kokonaisvaltaisesti Keski-Suomen maakunnassa tapahtuneita muutoksia. Se on osannut hyödyntää myös valtakunnallisella tasolla tapahtuneita muutoksia.”

Kysymyksessä 17. kysyttiin, mitä hankkeessa olisi voinut tehdä toisin? Hankkeen alun tavoitteet oli nähty liian abstrakteina ja toivottiin, että asiakkaista olisi voitu muodostaa hankkeelle myös asiantuntijaryhmän eli kolmannen sektorin kanssa tehtävää yhteistyötä olisi voitu tehdä näin myös toisin. Yksittäisiä toiveita oli myös tiedottamisen huomioimiseen esimieheltä alaiselle ja toivottiin, että jäljelle jääneellä rahalla olisi järjestetty kaikissa kunnissa vammaisfoorumit vammaisille henkilöille.

Yhdessä vastauksessa vastaavasti todettiin, että ” Mieleeni ei tule mitään erityistä mitä olisi voinut tehdä toisin. Mielestäni tämä hanke on osunut oikeaan aikaan. Uskon, että se on ollut myös valtakunnallisesti merkittävä.”

Toisessa vastauksessa toivottiin, että olisi annettu ”selkeämmät ja rohkeammat kannanotot palveluiden laadun parantamiseksi niissä kohdissa, joissa on selvästi osoittautunut olevan epäkohtia”, toisaalta toisen henkilön vastauksessa kysymykseen 16. kiitettiin kannanotoista ja asioiden esille nostamisesta.

Tärkeimmäksi jatkokehittämiskohteeksi nähtiin henkilökohtaisen avustajatoiminnan kehittäminen lainsäädännön muuttuessa ja henkilökohtaisen avun keskuksen käynnistäminen sekä yhteisten käytäntöjen edelleen kehittäminen ja koulutustilaisuudet. Etenkin maakunnallisen vammaistoimijoiden verkoston ylläpito ja tuki nähtiin tärkeäksi sekä kehitettyjen asioiden vakiinnuttaminen käytännön toimintaan eri kunnissa nähtiin tärkeänä: ” Palveluohjauksellisen työtteen siirtäminen omaan työyhteisöön!”

Mielenterveyskuntoutajat toivottiin voitavan ottaa jatkossa mukaan kehittämistyöhön ja palvelut toivotaan saatettavan vastaamaan heidän tarpeisiinsa. Tärkeänä pidettiin asiakkaiden edustajien mukana oloa ja palveluiden käyttäjien vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä esim. henkilökohtaisen avun

keskuksen keinoin. Toivottiin myös vammaisten nuorten ja aikuisten aitoa oikeaan työllistymiseen tähtäävää kehittämistyötä. Lisäksi toivottiin tulkkipalveluiden edelleen kehittämistä mm. tulkkipalveluiden välitystoiminnan varmistamista puhevammaisten palveluiden osalta.

Vielä haluttiin sanoa hankkeesta, että sen aikana oli päästy verkostoitumaan ja hanke oli verkostoitunut, joka oli ollut positiivinen kokemus.

”Vaikea vastata kysymyksiin, koska itse en aktiivisesti ole seurannut muita kuin tulkkipalveluihin liittyviä asioita. Niiden kehittäminen on ollut hidasta, mutta tähän liittyy valtakunnallisiin hankkeisiin. Tuntuu, että vähän konkreettia on saatuaikaan. Välillä unohtuu, että kuitenkin on aktiivisesti oltu yhteydessä muihin valtakunnallisiin tahoihin ja sitä kautta saatu tietoa. Uskon, että tulkkipalveluissakin tullaan lähivuosina etenemään ja toimiva järjestelmä vielä saadaan aikaan.”

”Projektipäällikön aikaisempi kokemus vammaispalveluista oli hankkeelle eduksi. Oli tietoa siitä mihin tulee tarttua ja mitä tulee tehdä uutta kehitettäessä. Projektipäällikkö osasi taitavasti verkostoitua myös Keski-Suomen maakunnan ulkopuolelle. Hän toi asiantuntijatyöryhmälle aina ajankohtaista tietoa. Piti työryhmän hyvin ajan tasalla. Hanke pysyi kuitenkin hyvin Keski-Suomen maakunnan hankkeena mutta ei ollut kuitenkaan sisäänlämpiävä. Erittäin hyvä hanke.”

8 HANKKEEN KESKEISET TULOKSET JA PÄÄTELMIÄ

Keski-Suomen vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen -hankkeen työryhmissä oli oltu yleisesti ottaen tyytyväisiä hankkeen tavoitteisiin ja niiden toteuttamiseen. Hankkeessa oli luotu palveluohjauksen ja henkilökohtaisen avun keskuksen toimintamallit sekä lomakkeita, ja tuettu kuntia tulkkipalveluiden uudistumisen haasteissa. Yhtenäiset toimintakäytännöt vammaispalveluissa tukevat kuntia palveluiden järjestämisessä ja täten parantavat myös vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia saada yksilöllisiä vammaispalveluita tasapuolisesti kunnasta riippumatta. Keski-Suomen maakunta tarvitsee myös oman maakunnallisen henkilökohtaisen avun keskuksen.

Palveluohjaus ja siihen liittyvät oikeanlaiset lomakkeet ja menetelmät tukevat lähipalveluiden hyödyntämistä ja koordinoi myös asiakkaalle hankittavia seudullisia ja maakunnallisesti järjestettäviä palveluita mukaan lukien valtiol-

le siirtyvät tulkkipalvelut. Palveluohjaus parhaimmillaan tukee ja kokoaa asiakkaan pirstaleista palvelukenttää yhteistoiminta-alueilla. Myös Keski-Suomen alueella käytettävät muut yhtenäiset lomakkeet ja käytännöt tukevat tätä tavoitetta.

Hankkeen työryhmissä oli seutukuntien edustajat mukaan lukien myös muiden kuin hankekuntien edustajat ja hankekuntien vammaisneuvostojen valitsema vammaisneuvostojen edustaja. Lisäksi hanke oli verkostoitunut valtakunnallisten ja maakunnallisten toimijoiden kanssa.

Yhteistyötä hankkeessa oli tehty vammaisten henkilöiden kanssa, järjestöyhteistyön, koulutuksien sekä työkokouksien muodossa, jotka olivat avoimia tilaisuuksia. Vammaisjärjestöjen kanssa yhteistyötä tehtiin valtakunnallisissa ja maakunnallisissa yhteyksissä. Hankkeen aikana kokoontui myös Keski-Suomen vammaisneuvostojen Vammaisfoorum tilaisuudet, joissa hanke-työntekijä oli mukana. Hankkeessa kehitetyssä Henkilökohtaisen avun keskuksen toimintamallissa nähtiin tärkeänä asiakaskehittäjäryhmän muodostaminen henkilökohtaisen avun keskuksen palvelun toimintaa aloitettaessa ja palvelun kehittämisessä. Kehittyvät lähipalvelut myös tukevat asiakkaan osallisuutta.

Vammaispalveluhankkeessa etsittiin vaihtoehtoisia järjestämistapoja vammaispalvelulain mukaisten tulkkipalveluiden järjestämiseen. Hankkeen tulkkitoimikunnan näkemyksenä oli, että tulkkien välitykseen ja tulkkauksen järjestämiseen on löydettävä uusia järjestämistapoja Keski-Suomen maakunnassa. Tulkkipalvelut tulisi jatkossa tuottaa riittävän suurella väestöpohjalla ja tulkkipalvelulle tulisi varmistaa riittävän vahva rakenteellinen ja taloudellinen perusta.

Apuvälinepalveluita kehitettiin luomalla vammaispalveluiden apuvälinepankki Sonette -yhteisöverkkoon sekä pohtimalla apuvälinepalveluiden kehittämisenäkökulmia ja lain rajapintoja, suhteessa mahdolliseen maakunnallisen apuvälinekeskuksen luomiseen AVEK -projektissa.

Hankkeen päätyttyä kehittäminen jatkuu Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämisyksikkö -hankkeessa, jonka saaminen Keski-Suomeen oli myös yksi hankkeen keskeisistä tavoitteista. Yhteinen kehittämisrakenne turvaa maakunnallisen asiantuntijaryhmän, tulkkitoimikunnan ja oppilaitosyhteistyön jatkuvuuden sekä Keski-Suomen vammaispalveluhankkeessa luotujen mallien levittämisen ja jatkokehittämisen.

9 JATKOTAVOITTEET

Jatkotavoitteina Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen päättyessä, ovat:

- Palveluohjausmenetelmän vieminen kuntiin ja juurruttaminen osaksi vammaispalveluiden sosiaalityötä.
- Maakunnan seutukuntien edustajista koostuvan asiantuntijaryhmän jatkotyöskentely ja työryhmän toiminnan edelleen kehittäminen: tiedottaminen seutukuntiin.
- Tulkkipalveluiden siirtyminen valtiolle v. 2010 alkaen edellyttää kuntien tukemista muutoksessa ja tulkkipalveluasiakkaat tarvitsevat muutoksessa oikea-aikaista palveluohjausta.
- Henkilökohtaisen avun keskus Keski-Suomeen ja henkilökohtaiseen apuun liittyvän asiantuntijuuden ja tiedon kokoaminen ja tiedottaminen asiakkaille: vammaispalvelun asiakkaat, kunnat, henkilökoh- taista apua tarjoavat avustajat, perhehoitajat, omaishoitajat.
- Vammaispalveluiden apuvälinepankin käyttöönottamiseen liittyvä myöhempi kehittäminen vaatii jatkotyötä.
- Kuljetuspalveluiden ja yleisen joukkoliikenteen haasteet.
- Yhtenevään ja uudistuvaan vammaispalvelulakiin varautuminen ja maakunnan erityispalveluiden järjestämisen haasteet mm. Ohjaus- ja neuvontapalveluiden järjestäminen.

10 TULEVAISUUS JA LAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUS

10.1 Palveluohjaus ja palvelusuunnittelu

Hallituksen esitys uudeksi vammaispalvelulaksi sisältää säännökset, jotka merkitsevät sosiaalitakuun laajentamista hallitusohjelman mukaisesti. Sosiaalihuollon asiakkaiden oikeutta palvelun tarpeen arviointiin ja viivytyksettö- mään käsittelyyn on vahvistettu vaiheittain. Hallituksen esityksessä vam- maisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden oikeuksien toteutumista vahvis- tettaisiin säätämällä vammaispalvelujen ja tukitoimien tarpeen viivytykset- tömästä selvittämisestä, palvelusuunnitelman viivytyksettömästä laatimisesta sekä määräajasta päätöksen teossa. (HE 166/2008 vp, 5.)

10.2 Tulkkipalvelut

Vammaispalvelulaki muuttuu myös tulkkipalveluiden osalta. Vastuu lähes 4000 kuulo- ja puhevammaisen sekä puhevammaisen tulkkipalvelun käyttäjän palveluista siirtyy valtiolle. Palvelun saamisen kriteerit eivät kuitenkaan muutu: kuulo- ja puhevammaisella on edelleen subjektiivinen oikeus vähintään 180 ja kuulonäkövammaisella 360 tulkkipalvelutuntia vuodessa. Kansaneläkelaitos vastaa tulkkipalvelusta vuoden 2010 alusta alkaen kuntien sijasta. Tulkkipalveluja koskevat säädökset uusitaan palvelun Kansaneläkelaitokselle siirron yhteydessä. (Kimpimäki 2008.)

Tulkkipalvelun keskittämällä vahvistetaan perustuslain kielellisten oikeuksien toteutumista ja osallisuutta. Käyttäjien yhdenvertaisuus vahvistuu kun käytännön toimintatavat yhtenäistyvät. Myös erityisosaaminen lisääntyy, mikä mahdollistaa samalla kattavan seurantajärjestelmän ja suunnitelmallisen kehittämistoiminnan. (Emt.)

10.3 Henkilökohtainen apu

Henkilökohtaista apua koskeva lakiehdotus on osa laajempaa hallitusohjelmassa sovittua uudistusta, jossa vaiheittain yhdistetään vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki. Vammaispalvelulaki uudistuu vuodesta 2009 alkaen vaiheittain. Henkilökohtaisen avun kehittäminen on tärkein ja odotetuin uudistus. Uuteen vammaispalvelulakiin on tulossa säännökset henkilökohtaisen avun järjestämisestä vaikeavammaisille henkilöille. Kaikki vammaiset henkilöt diagnoosiin katsomatta voisivat olla henkilökohtaisen avun piirissä, mukaan lukien myös ne henkilöt, jotka eivät kykene tai halua toimia työntekijänä. Lisäksi lakiin sisällytetään vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden oikeus palvelutarpeen arviointiin sekä säännös asian viivytyksettömästä käsittelystä osana yksilöllisen palvelutarpeen arviointia. Hallituksen esitys annettiin syksyllä 2008, ja uusi vammaispalvelulaki tulee voimaan 1.9.2009. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain muuttamisesta on annettu Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 2008. Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvioesityksessä (2009) kunnille osoitettiin lisää valtionavustusta lain muutoksen nojalla vuodelle 2009.

Henkilökohtaiseen apuun on oikeutettu vaikeavammaisen henkilö, joka tarvitsee välttämätöntä ja toistuvaa apua päivittäisissä toimissa kotona ja kodin ulkopuolella. Lain muutoksella edesautetaan vammaisen henkilön mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti yhteiskunnassa, työelämässä, opiskelussa ja vapaa-aikana sekä mahdollisuus sosiaalisen vuorovaikutuksen lisääntymiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Tiedote 271/2008.)

Henkilökohtainen apu on 1.9.2009 alkaen vammaiselle henkilölle maksuton sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä vastaa kunta. Määrärahoihin sidottu harkinta jää pois ja palvelua on tarjottava, jos lain edellytykset palvelun saamiseksi täyttyvät. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Tiedote 271/2008)

Henkilökohtaista apua on järjestettävä päivittäisiä toimia sekä työtä ja opiskelua varten niin paljon kuin vammaisen henkilö välttämättä tarvitsee. Muihin tarkoituksiin on lisäksi myönnettävä apua vähintään 10 tuntia kuukaudessa ja myöhemmin v. 2011 alkaen 30 tuntia kuukaudessa. (Emt.)

Esityksen mukaan vammaisten oikeus henkilökohtaiseen apuun on ihmisoikeuskysymys, haluammeko antaa vammaisille henkilöille mahdollisimman hyvät edellytykset täysipainoiseen elämään. Kun henkilökohtainen apu yhdistetään muihin vammais- ja sosiaalihuollon palveluihin ja tukitoimiin vähenee vammautumisesta aiheutuva syrjäytymisriski huomattavasti. (Emt.)

Uudistuvan vammaispalvelulain mukaan kunnalla on vaihtoehtoisia tapoja järjestää henkilökohtaista apua. Ensimmäisen vaihtoehdon mukaan kunta korvaisi vaikeavammaiselle henkilölle avustajan palkkaamisesta aiheutuneet kustannukset kuten nykyisessä järjestelmässä, jossa avustaja on työsuhteessa avustettavaan. Toisessa vaihtoehdossa kunta antaa vaikeavammaiselle henkilölle palvelusetelin avustajapalvelun hankkimista varten. Kolmannessa vaihtoehdossa kunta järjestäisi palvelun ostopalveluna, oman palvelutuotantonsa turvin tai sopimusperusteisessa yhteistyössä yhden tai useamman kunnan kanssa. Vammaisen henkilö voi saada palvelun ilman työnantajavelvoitteita. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain muuttamisesta (2008))

Vammaispalvelulain uudistus on ajankohtainen nyt, kun Suomi valmistautuu ratifioimaan keväällä 2008 voimaan tulleen YK:n vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksia koskevan yleissopimuksen. (HE 166/2008 vp, 5.)

Henkilökohtainen apu on vammaisten henkilöiden tärkeimpänä ja kiireellisimpänä pitämä kehittämiskohde ja toteuttaa parhaiten heidän yhdenvertaisuutta, itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta. Koska henkilökohtainen apu on tarkoitettu mahdollistamaan vaikeavammaisen henkilön itsenäistä elämää, avustettavan tulee kyetä itse määrittelemään tarvitsemansa avun sisältö ja toteuttamistapa. Laki esityksen mukaan se ei sovellu tilanteisiin, joissa tarvitaan pääasiassa hoivan, hoidon ja valvonnan tyyppistä apua. Lakiesityksessä on haluttu painottaa omaishoidon ja henkilökohtaisen avun erilaista luonnetta. Esityksen mukaan omainen tai läheinen ei voisi toimia häneen työsuhteessa olevana henkilökohtaisena avustajana, ellei sitä olisi erityisen

painavasta syystä pidettävä avustettavan edun mukaisena. (HE 166/2008 vp. 5.)

Avustajien lisääntynyt tarve parantaa työllisyyttä ja luo myös uusia työpaikkoja esimerkiksi maaseudulla henkilöille, jotka eivät ole olleet vakituisesti työllistyneitä. Henkilökohtaista apua koskevan lainsäädännön vahvistaminen ja avun järjestämistapojen monipuolistuminen edistää myös näiden hankkeiden toteuttamista, mikä puolestaan helpottaa kuntien vammaispalveluista vastaavan henkilöstön työtä ja auttaa heitä toiminnan järjestämisessä kustannustehokkaasti. (Emt.)

Henkilökohtaisen avun seudulliset keskuskeskukset mahdollistaisivat monipuolisen tuen sekä vaikeavammaisille työnantajille että avustajille. Ne voisivat auttaa avustajan ja sijaisten rekrytoinnissa, palkanmaksussa ja muissa hallinnollisissa asioissa sekä tarjoaisivat myös koulutusta, ohjausta ja neuvontaa. (Emt.)

11 LOPUKSI

Muuttuvaan vammaislainsäädäntöön on varauduttu Keski-Suomen kunnissa kehittämishankkeiden avulla ja kohdentamalla määrärahaa yhteisesti tärkeiksi katsottuihin kokonaisuuksiin maakunnassa. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain muuttamisesta on annettu Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 2008.

Vaiheittain muuttuvaan lainsäädäntöön valmistautumisessa tarvitaan edelleen yhteistä kehittämistyötä ja kehittämisrakennetta, johon Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien vammaistyön kehittämisyksikkö -hanke vastaa 31.10.2009 saakka. Tämän jälkeen on tavoitteena, että maakunnalla olisi saatavilla yhtenäinen ja pysyvä vammaisalan kehittämisrakenne.

Yhtenäiset ohjeet ja toimintamallit tukevat alkuun saatettua yhteistyötä vammaispalveluiden toimijoiden välillä sekä maakunnallisessa asiantuntijaryhmässä ja tulkkipalvelutyöryhmän haasteissa. Keski-Suomen kuntien yhteisesti hyväksymät toimintamallit tukevat tavoitetta kohdentaa asiakkaille yksilöllisesti ja tasapuolisesti vammaispalveluita. Ilman perustyöntekijöitä, palveluohjaajia, kuntoutusohjaajia ja vammaispalveluiden sosiaalityöntekijöitä yhtenäiset mallit eivät siirry kuitenkaan käytäntöön ja asiakas ei hyödy näistä. Asiakkaan osallisuus mahdollistuu toimintamallissa, jossa hän todella voi itse osallistua häntä koskevaan päätöksen tekoon oikea-aikaisen palveluohjauksen ja palvelusuunnittelun sekä yhtenäisten ja tasapuolisten sekä tarkistettujen käytäntöjen mahdollistamana.

LÄHTEET

- Kotikuntoutuskäytäntö yli 65-vuotiaiden omaishoitajien ja heidän hoidettaviensa toimintakyvyn ja elämänhallinnan tukemiseksi. FinSoc - Hyvät käytännöt 7.8.2006.
- Hiljanen Hanna (2009). Henkilökohtainen avustaja merkitsee elämää – Henkilökohtainen avustaja- järjestelmän nykytila ja muutoskohteet vammaisten työntekijien näkökulmasta Keski-Suomessa. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavana www-muodossa: <http://www.koskeverkko.fi/hankkeet>
- Jyväskylän kaupungin vammaispalveluiden soveltamisohjeet (2008).
- Kimpimäki Aini (2008). STM:n ylitarkastaja, Aini Kimpimäki, Assistentti.infon kesäakatemia 2.6.2008 Espoon Siikaranta.
- Kokko Jouko & Rautavaara Aulikki (2006). Selvitys alueyhteistyön tuloksellisuudesta ja vaikutuksista. Kuulo- ja puhevammaisten verkostoituvat tulkkipalvelut. Veturihankkeen loppuraportti. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2006:51.
- Kortelainen Joonas (2006). Esiselvitys Keski-Suomen kuntien vammaispalveluiden järjestämisestä ja erityisosaamisesta. Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen raportteja 5. Saatavana www-muodossa: <http://www.koskeverkko.fi/Public/download.aspx?ID=14519&GUID={C7DFB123-3B82-45EE-96C2-C2E0C609CA1F}>
- Lastensuojelunkäsikirja (2008). Sosiaaliportti. www-muodossa: (<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/>).
- Länsi-Suomen lääninhallitus (2008). Länsi-Suomen lääninhallituksen liikenneosasto 7.10.2008 www-muodossa: <http://www.laeninhallitus.fi/lh/lansi/lii/home.nsf/pages/D042FDE170BDE1F0C2256F2B00439AA9>
- Pietiläinen Erja (2003). Lapsi, perhe ja palvelunohjaus. STM:n selvityksiä 2003, 119.
- Mustakallio Armi & Vesimäki Mirva. (2008). Kysely Keski-Suomen kuntiin vammaispalvelulain mukaisesta henkilökohtaisesta avustajajärjestelmästä v. 2007. Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2008. Saatavana www-muodossa: <http://www.koskeverkko.fi/Public/download.aspx?ID=11892&GUID={CFCE64B1-BFD4-43E3-B02B-EB4DB3B1CA89}>
- Niemelä Markku & Brandt Krista (2007) Yksilölliseen asumiseen. Toimintaohjelma siirtymiseksi pitkäaikaisesta laitoshoidosta yksilöllisempiin asumisratkaisuihin. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2007.
- Nykänen Tarja (2008). Honkalampisäätiö, avustajakeskusvastaava Tarja Nykänen, Keski-Suomen vammaispalveluhankkeen työkokous 25.1.2008 Jyväskylä.
- Pulli Päivi (2008). Haastattelu 7.11.2008, Päivi Pulli, palveluohjaaja, Äänekosken kaupunki.
- Puttonen Kaisu (2007) ”Kysely Keski-Suomen kunnille tulkkipalveluista” - diat. Puhevammaisten tulkkipalvelut seminaari, Jyväskylä 4.12.2007
- Seikkula Jaakko (2007). Dialogisen verkostotyön seminaari 23.10.2007 Jyväskylä. Jyväskylän yliopiston professori Jaakko Seikkula.
- Soskes -hanke (2008). Saatavana www-muodossa: (<http://www.koskeverkko.fi/Public/default.aspx?contentid=12050>)
- Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, Tiedote 271/2008.

Sosiaali- ja terveysministeriö, Tiedote 365/2007.

Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvioesitys 2009. Saatavana www-muodossa:
<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/documents/15658/index.htm>

Topo Päivi (2000). Veturi-hankkeen esiselvitys.

Vesimäki Mirva (2008). Keski-Suomen vammaispalveluohjeet kuntien käyttöön
9.9.2008. www-muodossa: www.koskeverkko.fi/hankkeet

Lait ja asetukset

Asetus kehitysvammaisten erityishuollosta 23.12.1977/988

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987/759

HE 166/2008 vp.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987/380

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain
muuttamisesta. Annettu Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 2008

Laki julkisista hankinnoista 30.3.2007/348

Sosiaalihuoltoasetus 29.6.1983/607

Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710

Valtioneuvoston asetus julkisista hankinnoista 24.5.2007/614

Liite 1. Suostumuslomake.

SUOSTUMUS

Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittämishanke
11/06 – 10/08.

Asiakkaan lupa palveluohjaukseen
kuntoutusohjaukseen

Suostun / suostumme siihen, että palveluohjaukseen / kuntoutusohjaukseen osallistuvilla henkilöillä on oikeus keskinäiseen yhteistyöhön ja tarpeellisten tietojen vaihtoon palvelusuunnitelman laatimiseksi ja toteuttamiseksi.

Palveluohjaukseen / kuntoutusohjaukseen liittyvät asiakastietoni saa kirjata vammaispalvelun sosiaalityön asiakaskertomukseen.

Palveluohjauksesta kertyvää aineistoa voidaan käyttää vammaispalveluiden kehittämishankkeessa tehtävää mahdollista tutkimustyötä ja raportointia varten. Yksittäiset asiat tulevat vain projektipäällikön tietoon ja niitä käytetään palveluohjausmallin raportoinnissa. Kaikki tiedot käsitellään täysin luottamuksellisesti, eikä missään vaiheessa tulla esittämään sellaisia tutkimustuloksia, joiden perusteella voitaisiin tunnistaa yksittäisiä asiakkaita tai muita henkilöitä.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Palvelusuunnitelma on asiakkaan ja/tai hänen edustajansa kanssa yhteistyössä arvioitu yhteenvedo hänen elämänsä tämänhetkisestä tilanteesta ja mahdollisesta uusien palveluiden tarpeesta. Palvelusuunnitelman avulla voidaan toteuttaa yhteistyötä eri organisaatioiden ja toimijoiden välillä asumisesta, päivähoidosta, opetuksesta, kuntoutukselta, terveyden- ja sairaanhoidosta, työllistämisestä sekä muiden tahojen välillä. Palvelusuunnitelmassa ei päätetä asiakkaalle annettavista palveluista. Tarvittaessa voidaan liittää esimerkiksi omaishoidon, päivähoidon, opetuksen tai työtoimintojen täsmällisemmät suunnitelmat liitteeksi.

Liite 2. Palveluohjauksen/kuntoutusohjauksen aloituslomake ja yhteenveto

(1/2)

**PALVELUOHJAUKSEN / KUNTOUTUSOHJAUKSEN ALOITUSLOMAKE
JA YHTEENVETO**

Nimi: _____

Henkilötunnus: _____ - _____

Osoite: _____

Puhelin: _____

Lähiomainen: _____

Yhteystiedot: _____

Edunvalvoja: _____

Yhteystiedot: _____

Suunnitelman laatijat:

Nimi: _____ **Yhteystiedot:** _____

Palveluohjaus alkoi ___ / ___ 20__

Palveluohjaus lepäämässä ___ / ___ 20__ alkaen. Palveluohjaus jatkui ___ / ___ 20__

Palveluohjaus päättyi ___ / ___ 20__

<p>1. Asiakkaan perustiedot (esim. henkilötiedot, perhe, asuminen, koulutus, työ)</p>
<p>2. Toimeentulo (esim. sosiaaliset etuudet, muut tulot, arvio toimeentulon riittävydestä)</p>
<p>3. Nykytilanteen kuvaus (esim. terveydentila, kuntoutus, kommunikaatio, vapaa-aika)</p>
<p>4. Palvelu- ja tukisuunnitelma, toteutus ja seuranta</p> <p>Laadittu:</p> <p>Tarkistus:</p>
<p>Allekirjoitukset ja nimenselvennykset</p> <p>Aika ja paikka ___ / ___ 20___ _____</p> <p>_____</p>

Liite 3. Palvelusuunnitelmaan kutsuttavat tahot -kirjepohja

PALVELUSUUNNITELMAAN __/__/20__ KUTSUTTAVAT TAHOT

Palvelusuunnitelma on asiakkaan ja/tai hänen edustajansa kanssa yhteistyössä arvioitu yhteenveto hänen elämänsä tämänhetkisestä tilanteesta ja mahdollisesta uusien palveluiden tarpeesta. Palvelusuunnitelman avulla voidaan toteuttaa ja sopia yhteistyöstä eri organisaatioiden ja toimijoiden välillä asumisesta, päivähoidosta, opetuksesta, kuntoutukselta, terveyden- ja sairaanhoidosta, työllistämistä sekä muiden tahojen välillä. Palvelusuunnitelmassa ei ole päätös, mutta ohjaa päätöksen tekoa asiakkaalle annettavista palveluista. Palvelusuunnitelma tehdään yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa. Tarvittaessa voidaan liittää esimerkiksi omaishoidon, päivähoidon, opetuksen tai työtoimintojen täsmällisemmät suunnitelmat liitteeksi.

Palvelusuunnitelmaan kutsutaan asiakkaan ja hänen läheistensä lisäksi palvelusuunnitelman laatimisen kannalta tärkeitä tahot. Tarkoituksena on keskustella yhdessä asiakkaan tilanteesta ja löytää ratkaisuja asioihin, joihin tarvitaan tukea tai apua.

Keskustelutilaisuuteen, jossa laaditaan palvelusuunnitelma, kutsutaan seuraavat tahot:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Omaisista ja läheisistä paikalle halutaan:

- 1.
- 2.

Paikka ja aika

Asiakkaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Paikka ja aika

Matti Mallikas, Palveluohjaaja

Liite 4. Kutsu palvelusuunnitelmaan -kirje.

KUTSU PALVELUSUUNNITELMAAN

Me [Maija Meikäläisen](#) kanssa kutsumme teidät _____
keskustelemaan [Maijan](#) asioista ja palveluista xx.xx.2008 klo xx.xx. Paikkana on [Maijan oma koti](#).

Maijan asioista keskustelemaan kutsutaan hänen tai hänen edustajansa kanssa yhteisesti sovitut henkilöt ja tahot. Keskustelun lomassa laaditaan vammaispalveluiden palvelusuunnitelmaa.

[Maija](#) voi kertoa kuulumisensa ja itsestään. Palvelusuunnittelu aloitetaan esittelykierröksellä ja kukin voi kertoa lyhyesti, mistä yhteydestä Maija tuntee. [Maijan](#) mielipidettä kysytään asioihin ensisijaisesti ja muut osallistujat voivat rauhassa kuunnella ja myöhemmin täydentää tietoja vuorollaan.

Palveluohjaaja toimii [Maijan](#) suostumuksella hänen palveluidensa koordinoijana ja verkoston koollekutsujan ominaisuudessa keskustelun puolueettomana vetäjänä. Palveluohjaaja kirjaa samalla palvelusuunnitelmaan keskeiset asiat. Palvelusuunnitelma toimii keskustelun pohjana mutta keskustelun ei tarvitse edetä sen mukaisesti. Palveluohjaaja huolehtii, että tarvittavat asiat tulevat käsitellyiksi kokoontumisen aikana. Palveluohjaaja esittää palaverin lopuksi yhteenvedon keskustelussa esiin nousseista tarpeista ja vastuutahoista sekä niihin liittyvistä hakemuksista ja tarvittavista lausunnoista.

Terveisin,

Paikka ja aika

Asiakkaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Paikka ja aika

Matti Mallikas, Palveluohjaaja

Palvelusuunnitelma on asiakkaan ja/tai hänen edustajansa kanssa yhteistyössä arvioitu yhteenvedo hänen elämänsä tämänhetkisestä tilanteesta ja mahdollisesta uusien palveluiden tarpeesta. Palvelusuunnitelman avulla voidaan toteuttaa yhteistyötä eri organisaatioiden ja toimijoiden välillä asumisesta, päivähoidosta, opetuksesta, kuntoutuksesta, terveyden- ja sairaanhoidosta, työllistämisestä sekä muiden tahojen välillä. Palvelusuunnitelmassa ei päätetä asiakkaalle annettavista palveluista. Tarvittaessa voidaan liittää esimerkiksi omaishoidon, päivähoidon, opetuksen tai työtoimintojen täsmällisemmät suunnitelmat liitteeksi.

Liite 5. Palvelusuunnitelmalomake.

PALVELUSUUNNITELMA
VAMMAISPALVELUT

1/9

Asiakas	Sukunimi ja etunimet		Henkilötunnus			
	Osoite		Puhelinnumero			
Muu yhteistyötaho	Omaishoitaja/Perhehoitaja/asumispalveluyksikkö		Puhelinnumero			
Lähiomainen	Sukunimi ja etunimet		Suhde asiakkaaseen			
	Osoite		Puhelinnumero			
Muut perheen jäsenet						
Edunvalvoja	Sukunimi ja etunimet		Puhelinnumero			
	Osoite					
Tämän hetken tilanne	Diagnoosit ja hoitoa vaativat sairaudet					
	Lääkehoito (lääkehoidosta vastaava taho ja tärkeät lääkkeet esim. insuliini)					
	Aistitoiminnot (näkö, kuulo, haju ja makuaisti)					
	Muistitoiminnot (esim. MMSE)					
	Apuvälineet ja hoitotarvikkeet					
	Sosiaaliset suhteet ja taidot, kommunikaatio					
	Osallistuminen ja vapaa- aika, virkistys					
Asuminen	Asumismuoto					
Henkilökohtaiset päivittäiset toiminnot	omatoiminen	tarvitsee vähän apua	tarvitsee paljon apua	valvottava, ohjattava tai kehoitettava	ei pysty ilman toisen henkilön apua	Kahden henkilön autettava
Ruoanlaitto						
Syöminen						
Peseytyminen						
Pukeutuminen						
Liikkuminen sisällä						
Liikkuminen ulkona						
WC-toiminnot						
Asiointi						
Ympäristön hallinta						

PALVELUT JA TUKIMUODOT				
Viranomaisverkosto				
	Tukilaji	On		Tuen määrä ja kuvaus, toteuttaja
Kelan etuudet	Lapsilisä	☐		
	Työttömyyspäiväraha	☐		
	Asumistuki	☐		
	Sairaspäiväraha	☐		
	Erityishoitoraha	☐		
	Eläkkeensaajan asumistuki	☐		
	Eläke, kuntoutusraha	☐		
	työkyvyttömyys	☐		
	työttömyys	☐		
	vanhuus	☐		
	Hoitotuki, lapsen	☐		☐ Alin, ☐ Korotettu, ☐ Erityis
	eläkkeensaajan	☐		☐ Alin, ☐ Korotettu, ☐ Erityis
	Kuntoutus	☐		
	fysioterapia	☐		
	puheterapia	☐		
	musiikkiterapia	☐		
	toimintaterapia	☐		
	neuropsykologinen	☐		
	Vammaistuki	☐		☐ Alin, ☐ Korotettu, ☐ Erityis
	Erityisravintokustannukset	☐		
Päivähoito	Perhepäivähoito	☐		
	Päiväkoti	☐		
	muu	☐		
Koulutoimi	Esiopetus	☐		
	Perusopetus	☐		
	muu	☐		
Muut opinnot	valmentava	☐		
	ammattilinen	☐		
	muu	☐		
Sosiaalipalvelut	Tuettu työtoiminta	☐		
	Työtoiminta Dynamo	☐		
	Tuettu asuminen	☐		
	muu	☐		
	Aikuissosiaalityö; (tt-tuki)	☐	Solu	Sosiaalityöntekijä
	Kotipalvelu	☐		kts. vanhuspalvelut
	Tukipalvelut	☐		kts. vanhuspalvelut
	muu	☐		
		☐		
		☐		
Vanhuspalvelut	Vanhuspalveluiden sosiaalityö	☐		Sirkka Liisa Lindgren puh. 574 4506
	Palveluohjaus	☐		
	Omaishoidontuki	☐	65 ja yli 65-vuotiaiden omaishoidontuki	
	Päiväkeskus	☐		
	Kotipalvelu	☐	Solu	Avopalveluohjaaja
	Tukipalvelut	☐		
	Ateriapalvelu	☐		
	Turvapuhelin/hälytysjärjest.	☐		
Vaatehuolto	☐			

PALVELUSUUNNITELMA
VAMMAISPALVELUT

Terveyspalvelut	Perusterveydenhuolto	☐	Solu	
	Omalääkäri	☐		
	Hammashoito	☐		
	Fysioterapia	☐		
	Puheterapia	☐		
	Toimintaterapia	☐		
	Neuvolapalvelut:	☐		
	Kotisairaahoito	☐		kts. vanhuspalvelut
	muu	☐		
	Muut lääkäripalvelut	☐		
Muut palvelut	Mielenterveyspoliklinikka	☐		
	Kuntoutumiskoti Kalevanpirtti	☐		
	Psykiatrinen asumispalvelu	☐		
	Päihdekliniikka	☐		
	PAV-asumisyksikkö	☐		
	Päihdekuntoutus tms.	☐		
	Perheneuvola	☐		
Erikoissairaanhoito	☐			
Vammaispalvelut	Palveluohjaus	☐		Päivi Pulli puh. 574 2459
	Vammaispalvelun sosiaalityö	☐		Mirva Vesämäki puh. 574 2484
	Asunnonmuutostyöt	☐		
	Asunnon välineet ja laitteet	☐		
	Kuljetuspalvelut	☐		
	Tulkkipalvelut	☐		
	Henkilökohtainen avustaja	☐		
	Erityisravintokustannukset	☐		
	Sopeutumisvalmennus	☐		
	Omaishoidontuki	☐		
Muu	☐			
Kehitysvammaiset	Kuntoutusohjaus	☐	Äänekoski- Konginkangas	Nina Oksanen puh. 0400 889 693
		☐	Suolahti- Sumiainen	Anne Hakala puh. 040 504 6269
	Kuntoutussuunnitelmat	☐		Yhteyshenkilönä toimii kuntoutusohjaaja palvelun tilaamisessa.
	Perhehoito	☐		
		☐		
	Päivä/työtoiminta	☐		
	Asumispalvelu	☐		
	Laitoshoido	☐		
Muu	☐			
Muu	☐			
Vakuutus	Vakuutusyhtiö ja vahinkonumero			
Sairauskassa	Esim. tehtaan			
Asiakkaan voimassa olevat suunnitelmat	Kuntoutussuunnitelma, HOJKS, muut hoito- ja palvelusuunnitelmat			

Tulevaisuuden suunnitelmat ja haaveet	
Asiakkaan keskeiset omat tavoitteet:	
Työ- ja opiskelu:	
Asuminen:	
Ihmissuhteet:	
Vapaa-aika:	
Lähihenkilöiden ja omaisten näkemykset:	
Lyhyen aikavälin tavoitteet:	
Pitkän aikavälin tavoitteet:	
Aikataulu:	
Keinot:	
Vastuhenkilö:	
Arviointi:	
Perheen tuen tarve (esim. tilapäishoito, apuvälineet, omaishoidon tuki)	
Suunnitelma tuen tarpeiden toteuttamiseksi:	
Lähityöntekijöiden tuen tarve (koulutus, ohjaus, työvälineet, ergonomia ym.)	
Suunnitelma tuen tarpeiden toteuttamiseksi:	
Lisätietoja	
Laatijat	
Tiedoksi	Kopio palvelusuunnitelmasta toimitetaan seuraaville tahoille:
Tarkistus	Palvelusuunnitelma tarkistetaan ☐ tarvittaessa tai ☐ / 20 mennessä.
Laatija	Äänekoski / 20 _____

PALVELUSUUNNITELMA
 VAMMAISPALVELUT

	Kehitysvammahuollon palvelut , (maksusitoumus tehdään yksilöpäätöksellä) Perhehoito (Kvl) ☐ Asumispalveluna yksityisessä hoitokodissa ☐ Hoitokoti:				
	☐ Hoitaja/hoidettava hankkivat kotiin lomittajan jolle kaupunki korvaa 20 €/vrk Säännöllisen ja tiedossa olevan lomittajan tiedot alla:				
	<table border="1"> <tr> <td>Sukunimi ja etunimet</td> <td>syntymäaika</td> </tr> <tr> <td>Osoite</td> <td>puhelinnumero</td> </tr> </table>	Sukunimi ja etunimet	syntymäaika	Osoite	puhelinnumero
Sukunimi ja etunimet	syntymäaika				
Osoite	puhelinnumero				
Ylimääräinen vapaa	Ylimääräisen vapaan ajalta ei makseta omaishoidontukea.				
Virkistysvapaat	Virkistysvapaita voidaan järjestää resurssien mukaan. Niistä sovitaan aina erikseen omaishoidon yhteyshenkilön kanssa.				
Hoidettavalta perittävät asiakasmaksut vapaiden aikana	Kaupungin osoittamissa hoitopaikoissa järjestettävästä lakisääteisestä vapaasta peritään 1.1.2004 alkaen enintään 9 € vuorokausi. Lakisääteisten vapaiden ajalle itse hankitusta omaishoidonlomittajasta ei peritä asiakasmaksua. Kehitysvammalain perusteella alle 16-vuotiaiden ylläpito on maksutonta erityishuolto-ohjelmaan vahvistetuissa palveluissa. Muusta hoidosta (myös terveydenhuollon käyntien ajalta) peritään hoidettavalta normaalin taksan mukainen maksu, ellei erityisestä syystä toisin sovita.				
Omaishoidon tukeen sisältyvät palvelut	☐ <i>Haluan omaishoidontuen seuraavina palveluina</i> Kotipalvelusta käyntiä / viikko, tehtävä; Kotipalvelusta käyntiä / päivä, tehtävä; Kotipalvelun sisällöstä sovitaan kotipalvelun hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Lakisääteisten vapaiden lisäksi ylimääräisiä vapaita vrk/vuodessa toteutettuna;				
	☐ <i>Haluan omaishoidontuen osittain sovitettuna seuraaviin palveluihin;</i> Kotipalvelusta käyntiä / viikko, tehtävä Kotipalvelusta käyntiä / päivä, tehtävä; Kotipalvelun sisällöstä sovitaan kotipalvelun hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Lakisääteisten vapaiden lisäksi ylimääräisiä vapaita vrk/vuodessa toteutettuna;				
	☐ <i>Haluan omaishoidontuen rahana.</i>				
Omaishoitajalle tarjottava palvelu	<i>Omaishoidon yhteyshenkilö antaa tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.</i>				
Yhteyshenkilö	<i>Omaishoidon yhteyshenkilönä toimii vammaispalveluiden palveluohjaaja Päivi Pulli. Puh. 040 523 6010. Palveluohjaaja antaa tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.</i>				

ERITYISHUOLTO-OHJELMA	
Päätös erityishuoltona annettavista palveluista . . . 20 § /20	
Henkilö jota päätös koskee	Sukunimi ja etunimet Henkilötunnus
	Osoite Kotikunta
	Huoltaja / Edunvalvoja
Erityishuolto-ohjelman perusteena olleet lausunnot ja asiantuntijatahot	
Päätökset	Päätöksen perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.
	Tämä erityishuolto-ohjelma on otettava tarkistettavaksi viimeistään ☐ TARVITTAESSA ☐ / /20 mennessä.
Allekirjoitus/pöytäkirjanotteen oikeaksi todistaminen.	Äänekoski / 20 _____ Outi Markkanen, sosiaalityön johtaja
Tiedoksiantotodistus	Tämä päätös on ☐ lähetetty ☐ luovutettu ☐ / 20
	Tiedoksisajaan nimi ja osoite
	Tiedoksisajaan allekirjoitus Tiedoksiantajan allekirjoitus

MUUTOKSEN HAKU.

Tähän erityishuolto-ohjelmaa koskevaan viranhaltijan päätökseen tyytymättömällä on oikeus saada päätös perusturvalautakunnan yksilöjoaksen käsiteltäväksi. Muutoksenhaku-aika on neljätoista (14) päivää siitä päivästä, jolloin asianomainen sai tiedon päätöksestä, määräaika laskettaessa ei tiedoksisaantipäivää lueta määräaikaan. Vaatimus päätöksen siirtämisestä perusturvalautakunnan yksilöjoaksen käsittelyyn tapahtuu jättämällä valituskirjelmän liitteenä tämä päätös henkilökohtaisesti tai postin välityksellä seuraavaan osoitteeseen: ÄÄNEKOSKEN KAUPUNGIN PERUSTURVALAUTAKUNTA, HALLINTOKATU 4, PL 24, 44101 ÄÄNEKOSKI.

Erityishuollon antamista, lopettamista tai yksilöllisen erityishuolto-ohjelman hyväksymistä koskevaan päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Länsi-Suomen lääninhallitukselta valituksella, joka on tehtävä kirjallisesti. Valitus on omakätisesti allekirjoitettava ja siinä on, milloin valittaja ei ole allekirjoittajana, mainittava myös allekirjoittajan ammatti, asuin- ja postiosoite. Valitukseen on liitettävä tämä päätös joko alkuperäisenä tai viran puolesta oikeaksi todistettuna jäljennöksenä ja todistus siitä, minä päivänä tiedoksisaanti on tapahtunut, sekä ne todisteet, joihin valittaja haluaa nojautua ja joita ei ole esitetty aikaisemmin, on jätettävä lääninhallitukselle viimeistään kolmantena kymmenenä.

ÄÄNEKOSKEN KAUPUNKI

Perusturva, vammaispalvelut

PL 24

44101 Äänekoski

PALVELUSUUNNITELMA
VAMMAISPALVELUT

tenä (30) päivänä päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta, uhalla, ettei valitusta oteta tutkittavaksi. Valittaja tai hänen laillisesti valtuuttamansa asiamies voi lähettää valituksen omalla vastuullaan myös maksettuna postilähetyksenä tai lähetin välityksellä. Valitus voidaan sanottuna aikana antaa myös päätöksessä mainitun kehitysvammapiirin erityishuollon johtoryhmälle tai päätöksessä mainitun kotikunnan sosiaalilautakunnalle/perusturvalautakunnan yksilöjaokselle, joiden tulee oman lausuntonsa ohella toimittaa se edelleen valitusviranomaiselle. (KvL 81 §).

OHJE OIKAISUN HAKEMISEKSI ERITYISHUOLTO-OHJELMAN
HYVÄKSYMISTÄ TAI TARKISTAMISTA KOSKEVAAN PÄÄTÖKSEEN

Mikäli kehitysvammaisen, hänen holhoojansa tai muu huoltajansa tahi sosiaalilautakunta katsoo, ettei erityishuolto-ohjelma ole tarkoituksenmukainen, on hänellä oikeus pyytää sitä oikaistavaksi päätöksessä mainitulta lääninhallitukselta. Oikaisupyyntö ei ole sidottu määräaikaan ja se voidaan tehdä vapaamuotoisesti. Kuitenkin on otettava huomioon, ettei oikaisua voida tehdä heti, jos samasta asiasta on vireillä valitus. (KvL 36 §).

Liite 6. Suostumus salassa pidettävien tietojen antamiseen

SUOSTUMUS SALASSA PIDETTÄVIEN TIETOJEN ANTAMISEEN

Viitaten Maija Meikäläisen (sotu) __/__/20__ tehtyyn (mitä palvelua) koskevaan hakemukseen/palvelusuunnitelmaan Maija Meikäläinen antaa suostumuksensa siihen, että sosiaali- ja terveystieteiden viranomaiset voivat luovuttaa keskenään hakemuksen kannalta tarpeellisia ja oleellisia tietoja mukaan lukien hakemuksen kannalta oleelliset asiakaskertomukset ja lääkärin sekä muiden asiantuntijoiden lausunnot.

Lausunnot ja asiaan liittyvät tiedot voidaan toimittaa osoitteella:

Kenelle:

Osoite:

Tätä suostumusta on tehty ___ samansisältöistä kappaletta.

Paikka ja aika

Asiakkaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Paikka ja aika

Matti Mallikas, Palveluohjaaja

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

**TARKISTUSLISTA
PALVELUOHJAUS / KUNTOUTUSOHJAUS
alle 16-vuotiaita vammaisia ja pitkäaikaissairaita lapsia ja heidän
perheitään koskevista etuuksista ja palveluista v. 2008**

Äänekoski

(vammaispalvelutiimin yhteystiedot löydät viimeiseltä sivulta)

Alle 16-vuotiaan vammaistuki

- Sairaana lapsen kotihoidon tukemiseksi vanhemmat voivat hakea vammaistukea Kelalta. Tukea maksetaan alle 16-vuotiaan lapsen sairauden laadun sekä lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuvan rasituksen ja sidonnaisuuden määrän perusteella
- Vammaistuki voidaan myöntää määräajaksi tai siihen asti kunnes lapsi täyttää 16 vuotta. Tuen pituus riippuu siitä, miten pysyvä lapsen erityisen hoidon ja kuntoutuksen tarve on
- Muiden etuuksien tai korvauksien saaminen ei estä tuen saamista. Tuki on verotonta tuloa, eikä sen saaminen riipu vanhempien tai lapsen tuloista tai varallisuudesta
- Vammaistuki jaetaan kolmeen tukiluokkaan:
- **Perusvammaistuen** edellytyksenä on, että lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu tavanomaista suurempaa, vähintään viikoittaista rasitusta ja sidonnaisuutta.
- **Korotettua vammaistukea** maksetaan silloin, kun lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuva rasitus ja sidonnaisuus on vaativaa tai vie päivittäin huomattavasti aikaa.
- **Ylin vammaistuki** on tarkoitettu lapsille, joiden hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu perheelle vaativaa ja ympärivuorokautista rasitusta ja sidonnaisuutta.
- haetaan Kelasta (www.kela.fi). Hakemukseen liitetään C- tai B-lääkärintodistus

Erityishoitoraha

- korvaus lyhytaikaisesta ansionmenetyksestä vanhemmalle, jonka on tarpeellista osallistua lapsensa hoitoon tai kuntoutukseen sairaalassa, sairaalan poliklinikalla, kuntoutus- tai sopeutumisvalmennuskurssilla tai sairaalahoitoon liittyvässä kotihoidossa ja joka on tämän vuoksi estynyt tekemästä työtään eikä saa poissaolon ajalta palkkaa
- suuruus määräytyy sairauspäivärahan tapaan saajan työtulojen perusteella, eikä se kata täysin tulojen menetystä. Erityishoitoraha on veronalaista tuloa
- haetaan Kelasta (www.kela.fi). Hakemukseen liitetään D-lääkärintodistus
- Jos lapsi on 7-15-vuotias, edellytetään vaikeaa sairautta, mm. vaikeaa kehitysvammaa, leukemiaa, vaikeasti tasapainotettavaa diabetesta jne.
- voidaan hakea 4 kk taannehtivasti

Omaishoidon tuki

- omaishoidontuki on osa kunnan järjestämää sosiaalipalvelua. Kyseessä on määrärahasidonnainen palvelu
- omaishoidontuki on kokonaisuus, joka koostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista

- kuukausittaisen hoitopalkkion suuruus määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella, omaishoidon tuki on veronalaista tuloa
- haetaan tarkoitukseen varatulla lomakkeella ja voidaan myöntää aikaisintaan hakemuksen jättämispäivästä seuraavan kuukauden alusta.
- lisätietoja ja lomakkeita: palveluohjaaja Päivi Pulli

Sosiaalityö ja palveluohjaus

- sosiaaliturvaa ja palveluihin hakeutumista koskeva neuvonta ja ohjaus, yksilökohtainen palveluohjaus, perhekohtainen palveluohjaus, palvelu- ja tukisuunnitelman laatiminen
- yhteydenotto vammaispalveluiden palveluohjaaja Päivi Pulliin tai sosiaalityöntekijä Auli Savolaiseen
- kehitysvammaisia lapsia, autistisia ja asperger -lapsia ja heidän perheitään varten on kuntoutusohjaaja Nina Oksanen
- sairaaloiden sosiaalityöntekijät ja kuntoutusohjaajat ovat käytettävissä niiden lasten osalta, joiden hoito- tai kuntoutusvastuu on sairaalassa; lisäksi vammaisjärjestöillä on kuntoutusohjaajia

Palvelusuunnitelma

- Palvelusuunnitelma on asiakkaan ja/tai hänen edustajansa kanssa yhteistyössä arvioitu yhteenvedo hänen elämänsä tämänhetkisestä tilanteesta ja mahdollisesta uusien palveluiden tarpeesta. Palvelusuunnitelma toimii tiedon välittäjänä eri organisaatioiden ja toimijoiden välillä asumisesta, päivähoidosta, opetuksesta, kuntoutuksesta, terveyden- ja sairaanhoidosta, työllistämisestä jne. vastaavien välillä.
- Palvelusuunnitelmaa voidaan käyttää vammais- ja/tai kehitysvammaisissa asioissa kun järjestetään monen organisaation tai toimijan yhteistyönä toteutettavia palveluita tai kun on kysymys ensitapaamisesta ja tilanteen kartoittamisesta. Tarvittaessa voidaan tehdä täsmällisempi kartoitus tai liittää esimerkiksi omaishoidon, päivähoidon ja opetuksen jne. täsmällisemmät suunnitelmat liitteeksi.
- Palvelusuunnitelman tarkistamisesta sovitaan yhdessä asiakkaan kanssa. Viimeistään palvelusuunnitelman tarkistamisen yhteydessä asiakkaan kanssa yhdessä arvioidaan, miten palvelusuunnitelma on toteutunut.

Päivähoito

- kunnalla on lakisääteinen velvollisuus järjestää päivähoito kaikille alle kouluikäisille lapsille; kunnallisen päivähoiton vaihtoehtona perhe voi valita lasten kotihoidon tuen tai yksityisen hoidon tuen, joita haetaan Kelasta
- vammaisen ja pitkäaikaissairaana lapsen päivähoito voidaan järjestää tavallisessa päiväkodissa tai perhepäivähoidossa
- Päivähoito hakemuksia saa päiväkodeista ja päivähoitotoimistosta. Päivähoitohakemus jätetään siihen päiväkotiin, josta paikkaa haetaan tai päivähoitotoimistoon. Päivähoitoon voi hakea koko kalenterivuoden ajan. Keskitetysti haku järjestetään keväällä ja siitä ilmoitetaan paikallislehdessä ja kaupungin internetsivuilla
- kehitysvammaisten lasten osalta päivähoito voi olla osittain kuntouttavaa, mikäli se on vahvistettu erityishuolto-ohjelmassa (ks. kohta ”Päivähoito kehitysvammaisille lapsille”)
- Päivähoitotoimisto sijaitsee Äänekosken kaupungintalolla pohjakerroksessa osoitteessa Hallintokatu 1, 44100 Äänekoski. Postiosoite PL 24, 44101 Äänekoski. Puh. (014) 574 2407

Koululaisten aamu- ja iltapäivähoito sekä loma-ajan hoito

- vammaiselle lapselle voidaan tarvittaessa järjestää hoitoa aamulla ennen koulupäivän alkua, iltapäivällä koulupäivän jälkeen ja koulun loma-aikoina; hoito toteutetaan ensisijaisesti koulu-

toimen järjestämässä aamu- ja iltapäivähoidossa tai päivähoitona perhepäivähoidossa tai päiväkodeissa

- tiedustelut: opetustoimesta ja päivähoitosta

Tilapäishoito

- Mannerheimin lastensuojeluliitolla on lastenhoitopalvelua; osa hoitajista on koulutettu myös vammaisten lasten hoitoon. Hoitajan tilaus arkisin klo 8-12.00 puh. (014) 860 1321. Hoitajan voi tilata myös internetin kautta 3 arkipäivää ennen hoitotapahtumaa www.mll.fi. Perhe on MLL:n hoitajan työnantaja ja maksaa hoitajalle korvauksen tehdystä työstä. Lastenhoitajien välitysalueet: Jyväskylä, Jyväskylän maalaiskunta, Laukaa, Muurame, Uurainen ja Äänekoski.
- omaishoidon tuen vapaapäivien lomittajasta sovitaan omaishoidon hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Lomittaja voi olla itse hankittu, jolloin kaupunki korvaa lomittajalle 20 €/hoitovuorokaudelta lakisääteisen vapaan ajalta. Omaishoidon lyhytaikaisissa lomituksissa terveydenhuollon tai kaupassa käynnin ajaksi arkipäivisin voi tiedustella myös Äänekosken kaupungin palkkaamaa omaishoidon lomittajaa puh. 040 507 0211. Omaishoidon lomitusta järjestetään myös kaupungin omissa yksiköissä, perhehoidossa ja ostopalveluna. Tiedustelut: palveluohjaaja Päivi Pulli
- kehitysvammaisille lapsille järjestetään erityishuoltona tilapäistä perhehoitoa ja laitoshoidoa, nuorille myös asumisharjoittelua; haetaan vammaispalvelun sosiaalityöntekijän kautta. Tilapäishoidon tai asumisharjoittelun tulee sisältyä erityishuolto-ohjelmaan. Alle 16-vuotiaan tilapäishoito on maksutonta perheille
- kunnan kotipalvelua järjestetään aluejaon mukaan. Äänekosken Alueesta 1 (solut 2-4) ja alueesta 2 (solut 5-7) vastaa kotihoidon esimies Päivi Tuomainen puh. (014) 574 2413, Konginkankaan alueesta vastaa kotihoidon esimies palvelukeskuksen johtaja Erja Pohjonen puh. (014) 574 2511, Sumiaisten alueesta vastaa kotihoidon esimies Saara Paananen puh. (014) 574 3645 ja Suolahden alueesta vastaa kotihoidon esimies Anne Harjula puh. (014) 574 3270. Kotihoidon esimiehille on puhelinaika arkisin 8-10.00
- muulla tavoin vammaisten lasten tilapäishoitomahdollisuuksia voi tiedustella vammaispalvelun sosiaalityöntekijältä

Tukihenkilö

- kouluikäiselle ja sitä vanhemmalle vammaiselle lapselle ja nuorelle, joka vaikeavammaisuuden, yksinäisyyden tai muun syyn vuoksi tarvitsee erityistä tukea sosiaalisissa suhteissa, harrastustoimintaan osallistumisessa tai muussa vapaa-ajan vietossa
- perhe voi itse etsiä sopivan tukihenkilön
- tukihenkilöitä voi tiedustella sosiaali- ja terveystalouden oppilaitoksesta (Poke), SPR:stä, seurakunnasta tai vammaispalvelun sosiaalityöntekijän kautta
- mikäli tukihenkilö järjestetään vammaispalveluna, tukihenkilölle voidaan maksaa pieni palkkio ja kulukorvaus toimintaan varattujen määrärahojen puitteissa. Lisätietoja: vammaispalvelun sosiaalityöntekijä

Tulkkipalvelut

- tulkkipalveluja voi saada vaikeasti kuulovammainen, kuulo- ja näkövammainen tai puhevammainen henkilö; tulkkaukseen voi tapahtua viittomakielellä tai muilla kommunikaatiota selventävillä menetelmillä
- vaikeasti kuulo- ja näkövammaisella on oikeus saada tulkkaukseen vähintään 360 h/vuosi, vaikeasti kuulovammaisella ja puhevammaisella vähintään 180 h/vuosi
- haetaan vammaispalvelun sosiaalityöntekijän kautta erillisellä hakemuksella, liitteenä lääkärin tai hoito-/ kuntoutustahon lausunto vammasta. Puhevammaisten kohdalla liitteenä oltava puheterapeutin lausunto ja selvitys kommunikaatiomenetelmästä
- lisätietoja puhevammaisten tulkkipalveluista: www.papunet.net

VAMMAISPALVELUIDEN SOSIAALITYÖN JA VERKOSTOITUNEEN ERITYISOSAAMISEN KEHITTÄMINEN

Kuljetuspalvelu

- myönnetään vammaispalvelulain perusteella vaikeavammaisille kuljetuspalveluja tarvitseville, jotka eivät voi vammansa / sairautensa takia käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia
- kuljetuspalvelua voidaan myöntää mm. asiointiin ja harrastus- ja virkistystoimintaan tarvittaviin matkoihin (matkat terveyden- ja sairaanhoidon saamiseksi korvaa Kela)
- haetaan vammaispalvelun sosiaalityöntekijältä tarkoitukseen varatulla lomakkeella. Liitteeksi lääkärinlausunto vammasta / sairauksista ja niiden aiheuttamasta pitkäaikaisesta haitasta liikkumisessa

Asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

- vaikeavammaisen henkilön vakituisen asunnon muutostyöt, muutostöiden suunnittelu ja esteiden poisto asunnon välittömästä lähiympäristöstä sekä asuntoon kiinteästi asennettavat välineet ja laitteet korvataan vammaispalvelulain perusteella, jos henkilö vammansa takia välttämättä tarvitsee niitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista
- haetaan vammaispalvelun sosiaalityöntekijän kautta erillisellä hakemuksella. Liitteeksi lääkärin tms. lausunto, selvitys tehtävistä muutostöistä sekä kustannusarvio

Henkilökohtainen avustaja

- erityisistä syistä voidaan kustannukset henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta korvata vammaispalvelulain perusteella vammaiselle nuorelle, joka tarvitsee runsaasti toisen henkilön apua jokapäiväisissä toiminnoissa; vammaisen henkilö (alaikäisen kohdalla huoltaja) hankkii itse avustajan ja toimii tämän työnantajana
- vammaispalvelulain mukainen määrärahasidonnainen taloudellinen tukitoimi
- haetaan vammaispalvelun sosiaalityöntekijän kautta erillisellä hakemuksella
- vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen päivähoitossa tarvitseman avustajan järjestää päivähoito ja perusopetuksessa tarvitseman avustajan opetustoimi
- Paavo-avuntarvekartoitus: www.paavo.fi

Sopeutumisvalmennus

- vammaispalvelulain mukaan sopeutumisvalmennukseen kuuluu neuvonta, ohjaus ja valmennus vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi
- kustannusten korvausta haetaan vammaispalvelun sosiaalityöntekijän kautta erillisellä hakemuksella
- vammaispalvelulain mukainen määrärahasidonnainen taloudellinen tukitoimi
- Kela voi järjestää ja korvata vammaisjärjestöjen kanssa yhteistyönä toteutettavia sopeutumisvalmennuskursseja ns. harkinnanvaraisena kuntoutuksena; hakemus kurssista riippuen joko Kelaan tai vammaisjärjestöön

Ylimääräiset vaatetuskustannukset

- vammaisen henkilö voi vammaispalvelulain perusteella saada korvausta ylimääräisistä vaatetuskustannuksista, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita
- vammaispalvelulain mukainen määrärahasidonnainen taloudellinen tukitoimi
- haetaan vammaispalvelun sosiaalityöntekijän kautta erillisellä hakemuksella. Liitteeksi lääkärinlausunto vammasta / sairaudesta sekä selvitys ylimääräisistä kustannuksista

- Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet**
- muiden kuin lääkinnällisen kuntoutuksen piiriin kuuluvien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin voi saada korvausta vammaispalvelulain perusteella; korvaus on puolet välineiden todellisista kohtuullisista hankintakustannuksista
 - vaikeavammaisesta lapsen vanhempi voi saada avustusta auton hankintaan vammaispalvelulain perusteella (ns. autoavustus) ja myös tukea auton käyttöä helpottavien laitteiden hankintaan, mikäli auto on välttämätön lapsen kuljetuksen vuoksi. Katso myös kohta ”Autoveron palautus”
 - vammaispalvelulain mukainen määrärahasidonnainen taloudellinen tukitoimi
 - haetaan vammaispalvelun sosiaalityöntekijän kautta erillisellä hakemuksella. Liitteeksi lääkärintlausunto sekä selvitys kustannuksista (autoavustuksessa lisäksi selvitys autoveronpalautuksesta)
- Lääkinnällinen kuntoutus**
- lääkinnällistä kuntoutusta ovat esimerkiksi erilaiset terapiat, neuropsykologinen kuntoutus ja sopeutumisvalmennus
 - Kela kustantaa lääkinnällisen kuntoutuksen niille vaikeavammaisille lapsille, joilla vammaastaan / sairaudestaan johtuen on vähintään vuoden kestävä kuntoutustarve ja vammansa vuoksi huomattavia vaikeuksia selvitä arjen tilanteista ja jotka lisäksi saavat Kelan maksamaa lapsen hoitotukea korotettuna hoitotukena tai erityishoitotukena. Kela ei korvaa välittömästi sairaalahoitoon liittyvää lääkinnällistä kuntoutusta (Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (566/2005) 9 §)
 - Kela korvaa sen myöntämään kuntoutukseen liittyvät matkat omavastuun ylittävältä osalta
 - muiden kuin vaikeavammaisten (=jotka saavat korkeintaan Kelan perusvammainen tukea) lääkinnällisestä kuntoutuksesta vastaa kunnallinen terveydenhuolto
 - vammaisen lapsen tarvitsemat liikkumisen, toimimisen ja kommunikoinnin apuvälineet kustantaa pääsääntöisesti terveydenhuolto
 - lisätietoja: www.kela.fi
- Kuntoutusraha**
- korvaus lyhytaikaisesta ansionmenetyksestä vanhemmalle, joka osallistuu sopeutumisvalmennukseen tai perhekuntoutukseen ja on sen vuoksi estynyt tekemästä työtä
 - kuntoutusraha määräytyy yleensä sairauspäivärahan tavoin työtulojen mukaan ja on veronalaisista tuloja
 - haetaan Kelasta (www.kela.fi)
- Sairaalahoito korvaaminen**
- alle 18-vuotiaan lapsen sairaalahoito peritään maksu vain 7 vuorokaudelta kalenterivuodessa; 7 vuorokauden omavastuun jälkeen hoito osastolla on maksutonta (ei koske poliklinikkamaksuja). (Katso myös kohta ”Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen vuosikatto”)
- Sairaanhoitokustannusten korvaukset**
- sairausvakuutus korvaa osan yksityislääkärin palkkiosta, lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista sekä lääkärin määräämistä lääkkeistä; haetaan Kelasta (www.kela.fi)
 - Kela korvaa myös matkakustannukset lääkäriin ja lääkärin määräämiin tutkimuksiin ja hoitoihin omavastuun ylittävältä osalta sekä maksaa yöpymisrahaa, mikäli matka edellyttää yöpymistä
 - julkisen avosairaanhoidon lääkäripalveluista ei peritä maksuja alle 18-vuotiailta

Ilmaisvaipat

- terveyskeskus myöntää vaipat ilmaiseksi yli 3-vuotiaalle vaippoja edelleen päivittäin tarvitsevalle vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle lapselle (rajoitettu 5 kpl/vrk).
- myönnetään lääkärinlausunnon perusteella
- lääkärinlausunto toimitetaan oman alueen kotisairaanhoidajalle, jolta asiaa voi tarkemmin myös tiedustella. Oman alueen kotisairaanhoidajaan saa yhteyden soittamalla terveyskeskuksen vaihteeseen (014) 574 4200.

Autoveron palautus ja verohuojennus

- mikäli auto on tarpeellinen vaikeavammaisen lapsen kuljetuksen vuoksi, voidaan uutena hankittavaan autoon saada Tullihallitukselta autoveron palautus joko osittain tai kokonaan autoverolain 50 §:n perusteella (ns. verohuojennus)
- haetaan Tullihallitukselta (www.tulli.fi)
- vammaisen henkilön omaan käyttöön tulevan auton veronpalautukset käsitellään autoverolain 51 § mukaisesti. Haetaan Eteläiseltä Tullipiiriltä Hangon Tullista (myös tätä kautta on mahdollista saada veronpalautusta, kun auton tarve perustuu vammaisen lapsen kuljettamiseen)

Vapautus ajoneuvoverosta

- mikäli auton hankintaan on saatu autoveronpalautusta tai mikäli auton haltijalle on myönnetty vammaisen pysäköintilupa
- haetaan Ajoneuvohallintokeskukselta

Vammaisen pysäköintilupa

- lupa oikeuttaa pysäköimään liikuntaesteisille tarkoitettulle pysäköintipaikalle, maksulliselle pysäköintipaikalle maksutta sekä alueelle, missä pysäköinti on muutoin kielletty pysäköinti kielletty – merkillä
- luvan saanti voi perustua lapsen liikuntavammaan tai johonkin muuhun lapsen erityisongelmaan, jonka vuoksi lapsen saattaminen autosta määränpäähän on vaikeaa
- haetaan oman paikkakunnan poliisilaitokselta, liitteeksi lääkärintodistus
- pysäköintilupa on voimassa enintään kymmenen vuotta

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen maksukatto

- Julkisen terveydenhuollon maksuja ei käsitellä Kelassa. Kohtuuttoman suureksi kasvavan maksurasituksen estämiseksi on tietyille asiakkaan maksettaviksi tuleville sosiaali- ja terveydenhuollon maksuille määrätty vuotuinen enimmäismäärä (590 euroa v. 2007); maksukaton täyttymistä on asiakkaan itse seurattava esim. terveyskeskuksesta saatavalla asiakasmaksukortilla, johon merkitään maksetut maksut. Alkuperäiset maksukuitit kannattaa säilyttää
- maksukattoon luetaan tietyt terveydenhuollon maksut (mm. terveyskeskusmaksu, sairaalan poliklinikkamaksu, lyhytaikaisen hoidon vuodeosastomaksu, päiväkirurgiamaksu) sekä sosiaalihuollon maksuista lyhytaikaisen laitoshoidon hoitopäivämaksu ja maksu vammaiselle laitoshoidona tai kehitysvammaisten erityishuoltona annetusta kuntoutushoidosta
- alle 18-vuotiaan lapsen käyttämistä palveluista perityt maksut otetaan huomioon yhdessä hänen vanhempansa tai muun huoltajansa maksujen kanssa
- maksukaton täytyttyä asiakas voi pyytää asiakasmaksujen vapaakortin terveyskeskuksesta tai muusta julkisesta terveydenhuollosta. Katon täyttymisen jälkeen ja kuluvan kalenterivuoden loppuun saakka perheen kaikkien lasten maksut jäävät kokonaan pois ja toisen aikuisen maksutkin alenevat merkittävästi

- Sosiaalipalvelujen maksualennukset**
 - kaikista sosiaalipalvelujen asiakasmaksuista on mahdollista hakea alennusta perheen tulojen perusteella tai erityisten sosiaalisten syiden vuoksi
 - haetaan siitä yksiköstä, jossa kyseinen asiakasmaksu on määritetty

- Veronmaksukyvyyn alentumisvähennys**
 - vammaista henkilöä kotona hoitavat perheet voivat verotuksessa hakea veronmaksukyvyyn alentumisen johdosta myönnettävää vähennystä; vähennys on harkinnanvarainen ja sen myöntämiseen vaikuttavat perheen tulot ja varallisuus
 - haetaan veroilmoituksen yhteydessä; liitteeksi tarvitaan todistus vammaisuudesta sekä selvitys vammaisuudesta aiheutuneista kuluista

- Vapaaehtoiset vakuutukset ja sairauskassat**
 - mikäli lapsella/perheellä on omia vakuutuksia, kannattaa vakuutusyhtiöstä / sairauskassasta tarkistaa niiden mahdollisesti korvaamat palvelut tai kustannukset.

- Vapaa-ajan toiminta, leirit, kerhot**
 - vammaisille lapsille ja nuorille sopivia kerhoja tai harrastusryhmiä voi tiedustella vammaisjärjestöistä, muista järjestöistä ja yhdistyksistä (esim. 4H), nuorisotoimesta, työväenopistosta ja seurakunnista

- Sosiaaliasiamies**
 - jokaisessa kunnassa on sosiaaliasiamies. Jos asiakas on tyytymätön saamaansa palveluun tai kohteluun, hän voi käännyä sosiaaliasiamiehen puoleen. Sosiaaliasiamies neuvoo ja avustaa sosiaalihuollon asiakkaita, tiedottaa asiakkaan oikeuksista ja seuraa, miten asiakkaita kohdellaan kunnassa
 - sosiaaliasiamies antaa asiakkaalle tietoja siitä, miten asiasta valitetaan, mutta ei tee valitusta asiakkaan puolesta
 - Äänekosken sosiaaliasiamies: Mikko Räsänen, puh. (014) 519 2484, 040 5428845, mikko.rasanen@poke.fi
 - Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Kehitysvammaisia lapsia koskevat lisäksi seuraavat:

- Kuntoutusohjaus / palveluohjaus**
 - tukea, neuvontaa ja palveluohjausta kotona asuville kehitysvammaisille ja heidän perheilleen käytännön hoito-, kasvatusta- ja kuntoutustilanteissa
 - kuntoutuksen suunnittelu yhteistyössä muiden tahojen kanssa (osallistuminen kuntoutussuunnitelman tekoon).
 - kuntoutusohjaajat:
Nina Oksanen: lapset ja nuoret.
Anne Hakala: aikuiset

- Kuntoutuksen suunnittelu**
 - kuntoutussuunnitelman laatimiseksi tulee ottaa yhteyttä kuntoutusohjaajaan (Nina Oksanen, Anne Hakala)
 - kuntoutusohjaaja kokoaa tarvittavat asiantuntijalausunnat ja päivittää palvelusuunnitelman ennen kuntoutussuunnitelman laadintaa

- kuntoutussuunnitelman laadinnasta vastaa ensisijaisesti oman alueen lääkäri
- peruspalveluiden tarvitsema konsultaatio ostetaan Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön ohjaus- ja neuvontapalvelusta, johon maksusitoumuksen myöntää vammaispalveluiden sosiaalityöntekijä. Myös vammaispalvelutiimi voi ohjata asiakkaan ohjaus- ja neuvontapalveluihin

Päivähoito kehitysvammaisille lapsille

- päivähoito järjestetään Äänekoskella normaaleissa päiväkotiryhmissä tai perhepäivähoidossa
- avustajaa päivähoitoon haetaan päiväkodin johtajalle tai päivähoitotoimistoon toimitetulla hakemuksella. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan asiantuntijalausunto. Päivähoidon ammattilaiset ratkaisevat viimekädessä sen, tarvitseeko lapsi päiväkotiryhmään oman avustajan vai riittääkö ryhmäavustajan tuki
- kuntouttavan päivähoiton osuus voi olla kehitysvammaiselle lapselle maksutonta, mikäli se on vahvistettu erityishuolto-ohjelmassa
- päivähoiton vahvistamista erityishuolto-ohjelmaan haetaan vapaamuotoisella hakemuksella vammaispalvelun sosiaalityöntekijän kautta
- liitteeksi kopio lääkärin tai psykologin tms. lausunnosta, josta ilmenee lapsen kehitysvammaisuus

Koululaisten aamu- ja iltapäivähoito

- järjestetään ikätasoon nähden ensisijaisesti koululaisten aamu- ja iltapäivähoitoryhmissä peruspalveluna.
- suunnitellaan yksilöllisesti yhteistyössä perheen, kuntoutusohjaajien ja koulun kanssa

Vapaa-aika, leirit ja kerhot

- kuntoutusohjaajilta voi tiedustella järjestöjen, nuorisotoimen ja seurakunnan järjestämiä leirejä ja kerhoja
- Sisä-Suomen Kehitysvammaisten tuki ry. järjestää myös vapaa-ajan toimintaa. Lisätietoja kuntoutusohjaajilta

Erityishuolto-ohjelman laatiminen

- kehitysvammalain mukaisten palvelujen piiriin pääsemiseksi kehitysvammaiselle henkilölle on haettava kehitysvammahuollon asiakkuus ja hänelle on laadittava erityishuolto-ohjelma (EHO)
- erityishuolto-ohjelmaan voidaan vahvistaa mm. kuntouttava päivähoito sekä alle 16-vuotiaiden lasten aamu- ja iltapäivähoito
- asiakkuuden hakeminen ja erityishuolto-ohjelman laatiminen käynnistyvät yhteydenotolla vammaispalvelun sosiaalityöntekijään. Erityishuolto-ohjelman liitteeksi toimitetaan tarvittavat lausunnot. Erityishuolto-ohjelman vahvistaa asiantuntijatyöryhmän esityksen pohjalta sosiaalityön johtaja Outi Markkanen

Lisätietoja kehitysvamma-alan verkkopalvelusta: www.verneri.net

Lisätietoja vammaispalveluista kuntien työntekijöille: SosKes -yhteisöverkko sosiaalialan ammattilaisille

Äänekosken vammaispalvelutiimin yhteystiedot:

Vammaispalvelun sosiaalityöntekijä Auli Savolainen:
Hämeentie 1 (PL 24), 44101 Äänekoski, puh. (014) 574 2484
auli.savolainen@aanekoski.fi

Palveluohjaaja Päivi Pulli:
Hämeentie 1 (PL 24), 44101 Äänekoski, puh. (014) 574 2459, 040 523 6010
paivi.pulli@aanekoski.fi

Kuntoutusohjaaja Nina Oksanen:
Hämeentie 1, (PL 24), 44101 Äänekoski, puh. 0400 889 693
nina.oksanen@aanekoski.fi

Kuntoutusohjaaja Anne Hakala
PL 6, 44201 Suolahti, puh. 040 504 6269,
anne.hakala@aanekoski.fi

Vammaispalvelutiimin tavoittaa parhaiten arkisin klo 9.00 - 10.00.

Tekstiviestin tai sähköpostin kautta vastaamme vain yleisluontoisiin kysymyksiin palveluista ja sosiaaliturvasta (esim. siitä, millä edellytyksillä ja miten jotain etuutta tai palvelua voi hakea). Sähköposti ei ole suojattu, joten arkaluontoisia asiakasasioita ei saa sähköpostitse viestiä. Mikäli asiakas tästä huolimatta lähettää henkilökohtaisia asiakkuuteensa liittyviä sähköposteja, emme voi vastata viesteihin sähköisesti. Tällaisissa tapauksissa otamme asiakkaaseen yhteyttä joko puhelimitse tai kirjeitse.

(Henkilötietolaki 523/1999, Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000).

Tarkistuslistan pohjana on käytetty Helsingin kaupungin sosiaaliviraston tarkistuslistaa v. 2006.

Liite 8. Yhteydenotto palvelutarpeen arvioimiseksi

Saapunut ___/___/20__

YHTEYDENOTTO VAMMAISPALVELUUN PALVELUTARPEEN SELVITTÄMISEKSI

Palvelutarpeen arvioinnin voi käynnistää asiakas tai muu taho hänen puolestaan.

Palvelutarvetta arvioidaan asiakkaan kanssa yhdessä laadittavalla palvelusuunnitelmalla, joka on asiakkaan ja/tai hänen edustajansa kanssa yhteistyössä arvioitu yhteen-
veto hänen elämänsä tämänhetkisestä tilanteesta ja mahdollisesta uusien palveluiden
tarpeesta. Palvelusuunnitelman avulla voidaan toteuttaa ja sopia yhteistyöstä eri orga-
nisaatioiden ja toimijoiden välillä asumisesta, päivähoidosta, opetuksesta, kuntoutuk-
sesta, terveyden- ja sairaanhoidosta, työllistämisestä sekä muiden tahojen välillä. Pal-
velusuunnitelma ei ole päätös, mutta ohjaa päätöksentekoa asiakkaalle annettavista
palveluista. Palvelusuunnitelma tehdään yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa. Tar-
vittaessa voidaan liittää esimerkiksi omaishoidon, päivähoidon, opetuksen tai työtoi-
mintojen täsmällisemmät suunnitelmat sekä erityishuolto-ohjelma liitteeksi.

Palvelusuunnitelmaan kutsutaan asiakkaan kanssa sovitut tahot.

Asiakkaan nimi:
Lähiosoite:
Puhelinnumero:

Syntymäaika:
Kotikunta:

Kuvaile palvelutarvetta lyhyesti:

Voit myös halutessasi täyttää arvion huolenmäärästä:

- 1. Pieni huoli - toistuva ihmettely
- 2. Tuntuva huoli – huoli kasvaa – omat keinot vähissä
- 3. Tuntuva huoli – omat keinot lopussa

Paikka ja aika

Asiakkaan allekirjoitus ja nimen selvennys

JA/TAI

Paikka ja aika

Yhteydenottajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Yhteydenottajan nimi:
Suhde asiakkaaseen:
Puh:
Muu yhteystieto:

Liite 9. Saatekirje kunnille ”Kehitysvammaisten perhehoidon kartoitus”

Saatekirje

12.6.08

1 (1)

Keski-Suomen kunnat
Kehitysvamma palveluista vastaavat

KEHITYSVAMMAISTEN PERHEHOIDON KARTOITUS

Syksyllä 2007 Keski-Suomen kunnille osoitetun asumispalvelukyselyn perusteella yhdeksi keskeisimmistä kehittämiskohteista nousi kehitysvammaisten perhehoito. Perhehoidon kehittämiseksi ja perhehoitajien tuen tarpeiden kartoittamiseksi olemme tekemässä kyselyä perhehoitajille.

Koska meillä ei ole perhehoitajina toimivien yhteystietoja, pyydämme kohteillemme kuntien edustajia toimittamaan oheisen kyselyn niille perhehoitajille, joiden kanssa teillä on toimeksiantosopimus (myös tilapäiset ja tukiperheinä toimivat perhehoitajat).

Pyydämme ystävällisesti kuntien kehitysvammahuollosta vastaavia työntekijöitä merkitsemään valmiiksi maksettuihin kuoriin osoitetiedot ja toimittamaan ne **perhehoitajille 20.6.08 mennessä**. Kuoret sisältävät palautuskuoren vastauslähetymerkinnällä. Perhehoitajilta odotamme vastauksia 27.6.08 mennessä.

Lisää kyselyitä ja palautuskuoria vastausmerkinnöillä saatte tarvittaessa alla olevilta yhteyshenkilöiltä. Kyselyn voi tulostaa myös Soskes - yhteisöverkosta: Hallinto ja kehittäminen -> Hankkeet -> Vammaispalveluiden hankkeet -> Hankkeen materiaalit. Kyselyä ei voi palauttaa sähköisesti.

Ystävällisin terveisin

Mirva Vesamäki
Projektipäällikkö, puh. 0400 886 375
mirva.vesamaki@koske.jyu.fi
Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittämishanke

Armi Mustakallio
Kehittämissuunnittelija, puh. 040 352 2677
armi.mustakallio@eskoo.fi
Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämisyksikkö-hanke POKEVA

Liite 10. Saatekirje kartoituksesta kehitysvammaisten perhehoitajille

Saatekirje

12.6.08

1 (1)

Kehitysvammaisten perhehoitajat

KEHITYSVAMMAISTEN PERHEHOIDON KARTOITUS

Hyvä perhehoitaja,

syksyllä 2007 Keski-Suomen kunnille osoitetun asumispalvelukyselyn perusteella yhdeksi keskeisimmistä kehittämiskohteista nousi kehitysvammaisten perhehoito. Perhehoidon kehittämiseksi ja perhehoitajien tuen tarpeiden kartoittamiseksi teemme teille kyselyä.

Koska meillä ei ole perhehoitajina toimivien yhteystietoja, pyysimme kuntien edustajia toimittamaan oheisen kyselyn 20.6.08 mennessä niille perhehoitajille, joiden kanssa heillä on toimeksiantosopimus (myös tilapäiset ja tukiperheinä toimivat perhehoitajat).

Kyselyn mukana on palautuskuori vastauslähetymerkinnällä. Pyydämme kohteliaimmin teitä **vastaamaan 27.6.08 mennessä.**

Jokaiselta perhehoitajalta odotamme yhtä henkilökohtaista vastausta, huomioiden myös samassa taloudessa asuvat perhehoitajat.

Mikäli haluatte lisätietoja kyselyyn liittyen, vastaamme mielellämme.

Ystävällisin terveisin

Mirva Vesamäki

Projektipäällikkö, puh. 0400 886 375

Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittämishanke

Armi Mustakallio

Kehittämissuunnittelija, puh. 040 352 2677

Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissyksikkö -hanke POKEVA

Liite 11. Perhehoidon kyselylomake

KYSELY KEHITYSVAMMAISTEN PERHEHOITAJILLE

PALAUTUS 27.06.2008 MENNESSÄ

PERHEHOITAJAN TAUSTATIEDOT:

Kunta: _____

Nimi: _____ Syntymäaika: _____

Osoite: _____

Puhelin: _____ Sähköpostiosoite: _____

Samassa taloudessa asuvien omien alaikäisten lasten lukumäärä: _____

1. Kuinka kauan olette toimineet perhehoitajana?

Vuodesta _____ lähtien

2. Koulutusohjanne (kerro myös täydennys- yms. kouluttautuminen):

3. Kuinka paljon teillä on tällä hetkellä perhehoidossa asiakkaita:

a) Vakituisesti hoidossa olevat: _____

b) Tilapäisesti hoidossa olevat: _____

4. Onko teille sijoitettu perhehoitoon kehitysvammaisia lapsia /nuoria lastensuojelulain perusteella?

Ei Kyllä, kuinka monta? _____

5. Perhehoidossa olevien henkilöiden syntymävuodet:

6. Perhehoidossa olevien henkilöiden kotikunnat:

7. Saatteko perhehoitajan työhönne työnohjausta?

Ei

Kyllä Kuka toimii työnohjaajana? _____

Kuka /ketkä korvaavat työnohjauksen? _____

8. Onko teille tarjottu kunnasta mahdollisuutta osallistua täydennyskoulutukseen?

Ei

Kyllä Minkälaista koulutusta? _____

9. Onko teillä tarvetta täydennyskoulutukseen?

Ei

Kyllä Millaista? _____

10. Onko teillä perhehoitajien keskinäisiä vertaiskokoontumisia tai muuta yhteydenpitoa?

Ei Onko tarvetta ja millaista? _____

Kyllä Millaista? _____

11. Mitä mieltä olette Keski-Suomen kuntien perhehoidon toimintaohjeista ja maksetuista palkkioista ja kulukorvauksista? Perustele ja jatka tarvittaessa kääntöpuolelle.

12. Mitä kehitettävää mielestänne on nykyisessä perhehoitojärjestelmässä?

LUPA YHTEYSTIETOJEN KERÄÄMISEEN JA HYÖDYNTÄMISEEN

13. Keski-Suomen alueella toimii Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittämishanke (v. 2006 -2008). Saako yhteystietonne kerätä hankkeessa Keski-Suomeen suunniteltuun henkilökohtaisen avun keskuksen, kehitysvammaisten perhehoidon välitystoiminnan kehittämiseksi?

Kyllä, annan suostumukseni yhteystietojeni tallentamiseen ja hyödyntämiseen.

Ei, en suostu yhteystietojen tallentamiseen.

14. Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissyksikkö – hanke (v. 2007 -2009) kehittää mm. kehitysvammaisten lähipalveluita niihin liittyen perhehoito. Hankkeet tekevät tiivistä yhteistyötä. Keski-Suomen vammaispalveluhankkeessa (kts. edellä) kehitetyt tuotokset siirtyvät kehittämissyksikön levitettäväksi ja edelleen kehitettäväksi. Saako yhteystietonne olla koottuna Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien vammaistyön kehittämissyksikköhankkeella?

Kyllä, annan suostumukseni yhteystietojeni tallentamiseen ja hyödyntämiseen.

Ei, en suostu yhteystietojen tallentamiseen.

15. Saako kehittämysyksikkö tai henkilökohtaisen avun keskus antaa yhteystietonne pyydetessä Keski-Suomen kunnille (esim. kunnan etsiessä perhehoitopaikkaa kehitysvammaiselle kuntalaiselleen)?

Kyllä, annan suostumukseni yhteystietojeni luovuttamiseen.

Ei, en suostu yhteystietojen luovuttamiseen.

16. Keski-Suomessa toimii sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten salasanalla suojattu verkkoyhteisö Soskes. Saako yhteystietonne julkaista ammattilaisten verkkoyhteisössä?

Kyllä, annan suostumukseni yhteystietojeni julkaisemiseen ammattilaisten verkkoyhteisössä.

Ei, en suostu yhteystietojen julkaisemiseen ammattilaisten verkkoyhteisössä.

Paikka _____ Päivämäärä ____ / ____ 2008

Allekirjoitus _____

Nimenselvennys _____

KIITOS VASTAUKSESTANNE!

Mirva Vesämäki, projektipäällikkö

puh. 0400 886 375

mirva.vesamaki@koske.jyu.fi

Armi Mustakallio, kehittämissuunnittelija

puh. 040 352 2677

armi.mustakallio@eskoo.fi

Liite 12. Vammaispalveluiden apuvälinepankki Sonette -yhteisöverkossa

SISÄLLYS

1 Taustaa.....	3
2 Apuvälineiden kiertäyksen tavoitteet ja keinot.....	3
3 Apuvälinepankin toiminnan aloittamisen edellytykset.....	3
3.1 Apuvälinepankin säännöt.....	4
3.2 Apuvälinepankin toimintaperiaatteet.....	4
3.3 Vammaispalvelun apuvälinepankin rakenne.....	5
3.4 Apuvälinehokat vammaispalvelussa.....	6

VAMMAISPALVELUIDEN APUVÄLINEPANKKI SONETTE -YHTEISÖVERKOSSA

Mirva Vesimäki

VAMMAISPALVELUIDEN SOSIAALIITYÖN JA VERKOSTOITUNEEN ERITYIS- OSAAMISEN KEHITTÄMINEN.....	2
---	---

VAMMAISPALVELUIDEN SOSIAALIITYÖN JA VERKOSTOITUNEEN ERITYIS- OSAAMISEN KEHITTÄMINEN.....	1
---	---

1 Taustaa

Vammaispalveluiden sosiaaliryön ja verkostoinnukseen erityisosaamisen kehittämisen haikkeen asiantuntijaryhtymässä on noussut tarve saada kunnan sosiaalitoimien työntekijöille apuvälinepankki kalliiden ja harrastusten apuvälineiden uudelleen myöntämiseksi ja esim. kiertämiseksi toiseen kuntaan korvausta vastaan.

Kuntien sosiaalitoimien varustoissa on palautuneita apuvälineitä, jotka ovat olleet jopa vuosia käyttämättä. Apuvälineet ovat palautuneita usein edelleen hyväkuntoisia tai kunnostettavia mikäli niille löytyy käyttäjä esim. jostain toisesta kunnasta.

2 Apuvälineiden kierrätyksen tavoitteet ja keinot

Apuvälineiden kierrättämisen tavoitteena on tehostaa apuvälineiden alueellista käyttöä ja siten parantaa asiakaspalvelua. Apuvälineet ovat alhukustamuskaltraan kallista ja siksi on tärkeää sekä kokonaistaloudellisesti kunnarvraa saada käyttöä palautuneet apuväline uudestaan käyttöön. Varustoissa seisova apuväline on kallista.

Keski-Suomen alueella toimivan Sonette -rühneisöverkkoja voidaan käyttää kiertätykseen/nyyntiin tarjottavien apuvälineiden ilmoituspaikkana. Sinne on mahdollista perustaa Apuvälinepankki. www.soskes.koskeverkko.fi. Sonette -rühneisöverkko on Keski-Suomen SosKes - tietoteknologia haikkeen kehittämä yhteisöverkko Keski-Suomen kuntien ammattilaisille.

3 Apuvälinepankin toiminnan aloittamisen edellytykset

Apuvälineiden kierrätys tulee mahdollista yhteisesti sovitulla säännöllä ja se mahdollistuu vain mahdollisimman yksinkertaisella toimintamallilla. Mitäli jo hankittu ja käytössä palautuneet apuvälineet haimoitellaan ja hakunaa myydä tai uutta, päätää sira kunnassa vammaispalvelusta vastaava esim. vammaispalveluiden sosiaaliryöntekijä tai johtaja. Osapäättös tehdään hallintoviranomion mukaisesti.

Apuvälinepankin toimintaohjeet on laadittu haikkeen maakunnallisessa asiantuntijaryhtymässä ja kunnat sopivat ensikseen keskenään apuvälineiden korrauksista omistussuhteen muuttamisessa.

3.1 Apuvälinepankin säännöt

1. Kierrätettävät apuvälineet:

- Apuvälineiden tulee olla kiertätykseen kelpaavaa, käyttökuntoisia tai kunnostettavia apuvälineitä mm. kartonstomat, hissit, kääntöoveloiset.

2. Apuvälinepankin ilmoittaminen

- Ilmoittajalla tulee olla MediKes tai SosKes -tunnukset.
- Ilmoittaja ilmoittaa apuvälinepankin ylläpidosta siten, että siellä ei ole tarjottavaa ja kierrätettyä tai myytyä apuvälineitä

3. Apuvälineiden omistussuhde

- Apuvälineen omistussuhde muuttuu kunnan keskinäisellä sopimuksella apuvälineen korrauksesta. Huomoidaan apuvälineen alkuperäinen ostohinta ja käyttöikä.

4. Apuvälineet lisävarusteet ja huollot

- Kunta, jonne apuväline saaruu, maksaa apuvälineen lisävarusteet ja apuvälinehuollot.

5. Apuvälineen kuljetuskustannukset

- Kunta, joka tarvitsee apuvälineen maksaa kuljetuksesta syntyvät kustannukset (myös apuvälineen kokeilusta syntyvät kustannukset)

3.2 Apuvälinepankin toimintaperiaatteet

1. Kierrätettävät apuvälineet:

Apuvälineiden tulee olla kiertätykseen kelpaavaa, käyttökuntoisia tai kunnostettavissa olevia apuvälineitä.

2. Apuvälineiden omistus:

Toiseen kuntaan annettu apuväline jää apuvälineen vastaanottavan kunnan omistukseen, ellei muuta sovita.

Omistussuhteen vaihtumiseen liittyvästä korrauksesta sopivat kunnat keskenään. Käytännössä on ollut että apuvälineen arvosta on vähennetty noin 10 % käyttöikä-

3. Apuvälinepanoksia ilmoittaminen

Ilmoittajalla tulee olla Medikes tai SosKes -tunnukset, jotka käyttäjä saa oman kunnan yhteystenhetiltä.

Ilmoittaja huolehtii apuvälinepankin rilläpidosta ja poistaa ilmoituksen, kun apuväline ei enää ole tarjolla.

4. Apuvälineen kuljetuskustannukset

Se kunta, joka tarvitsee apuvälineen, maksaa kuljetuksesta syntyvät kustannukset (myös apuvälineen kokeilusta syntyvät kustannukset).

5. Apuvälineet lisävarusteet ja huollot

Kunta, jonne apuvälineen omistus oikeus siirtyy, maksaa apuvälineeseen tarvittavat lisävarusteet ja apuvälinehuollot. Esim. kättonostureiden sääntömääräiset vuosihuollot, ja niitä koskevat sopimukset siirtyvät mukana.

Apuvälineen omistaja vastaa aina apuvälineidensä asennamisesta, huollosta ja puukannisesta aiheutuvista kustannuksista.

3.3 Vammaispalvelun apuvälinepankin rakenne

Kentän nimet

Myydään, ostetaan, tarvitnaan, vaihdetaan, annetaan

Eriksiville esineyhteydet

Vammaispalveluiden apuvälinepanksissa voidaan ilmoittaa kuntien vammaispalveluiden apuvälineistä, joiden käyttöarvo on lakanunut asiakkaalla eikä kunnassa ole vastaavalle apuvälineelle käyttötarvetta tiedossa.

Apuvälinepanksiin voidaan tarjota apuväline myyntiin, vaihtoon tai airtaa vastikkeetta eteenpäin (ei rahallista arvoa). Myyjä ja ostaja sopivat kaupan kohteesta ja ehdosta etukseen.

Vammaispalvelus edusta ja voi myös ilmoittaa apuvälinepanksiin vammaispalveluiden apuvälineen tarpeesta ja ostoukseista.

3.4 Apuväline luokat vammaispalvelussa

1. Liikkumisen apuvälineet
2. Auton apuvälineet
3. Kodin apuvälineet
4. Kuntovammaisten apuvälineet
5. Näkövammaisten apuvälineet
6. Haurastustoiminnan apuvälineet
7. Muut apuvälineet

Liite 13. Kuljetuspalveluhakemus -lomake

Kuljetuspalveluhakemus Vammaispalvelulaki

1/4

Saapunut __/__/20__

Kuljetuspalveluhakemuksen liitteeksi toimitetaan lääkärinlausunto. Lääkärinlausunto voidaan tehdä vapaamuotoisesti tai tarkoitukseen varatulla lomakkeella "toimintakykyarvio vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalveluhakemuksen liitteeksi"

Henkilötiedot	Sukunimi ja etunimet	Henkilötunnus
	Osoite	Puhelinnumero
	Äidinkieli	Sähköposti
	Perhesuhteet: ☐ naimaton ☐ naimisissa ☐ avoliitto ☐ eronnut ☐ leski Huollettavien lasten lukumäärä:	
Taustatiedot	☐ Perheessämme ei ole autoa. ☐ Perheessämme on auto, joka on kuljetuspalvelua hakevan omistuksessa. ☐ Perheessämme on auto, joka on jonkun toisen perheenjäsenen omistama. Jos hakijan perheessä on auto, miksi haettavia matkoja ei voida suorittaa tällä autolla? Oletteko saaneet autoveronpalautusta tai vammaispalvelulain mukaista tukea auton hankintaan? ☐ Ei ☐ Kyllä, mitä?	
	Yhteyshenkilö tai asiantuntijat, joihin saa tarvittaessa olla yhteydessä (esim. lääkäri, fysioterapeutti, toimintaterapeutti)? Nimi ja puhelinnumero:	
Kuljetuspalvelu jota haetaan	Yhdensuuntaista matkaa/kk ja rastitaan mihin tarkoitukseen	
	matkaa/kk ☐ Työmatkat, täyttäkää lisäliite	(todistus työnantajalta)
	matkaa/kk ☐ Opiskelumatkat, täyttäkää lisäliite	(todistus oppilaitoksesta)
	matkaa/kk ☐ Asioimismatkat, vapaa-ajan matkat	
	Mikä ovat ne asioimismatkat, joihin tarvitsette kuljetuspalvelua?	
	Miten matkat on hoidettu aiemmin?	
Vammaisuutta ja sairautta koskevat tiedot	Vamma tai sairaus/sairaudet:	
	Onko teillä vaikeuksia kommunikoinnissa tai puheen tuottamisessa?	

**Kuljetuspalveluhakemus
Vammaispalvelulaki**

2/4

	☐ Ei ☐ Kyllä, millaisia? Onko teillä lääkärintodistuksella todettu allergia, joka on otettava huomioon kuljetusta toteutettaessa? ☐ Ei ☐ Kyllä, miten se ilmenee? <i>Näkövamman liittyvät tiedot:</i> Puuttuuko teiltä näkövammasta johtuen suuntausnäkö vieraassa ympäristössä? ☐ Ei ☐ Kyllä Oletteko saanut näkövamman vuoksi liikkumistaidonohjausta? ☐ Ei ☐ Kyllä
Liikkuminen	<i>Vaikeudet liikkumisessa:</i> Miten liikutte sisätiloissa? Miten selviydte portaissa? Miten liikutte ulkona? Kuinka pitkän matkan metreinä kykenette kävelemään ulkona apuvälineiden avulla? Kesällä metriä ja talvella metriä. Liikkumisessa käyttämäni apuväline: ☐ Ei apuvälinettä ☐ Keppi/kepit ☐ Kyynär- ja kainalosauvat ☐ Rollaattori/kävelyteline, kokoontaitettava ☐ ei kokoontaitettava ☐ Pyörätuoli ☐ Sähkömopo ☐ Muu, mikä? Matka lähimmälle linja-auto pysäkille? Kuinka usein käytätte julkisia liikennevälineitä? Matka lähikauppaan? Miten hoidatte tällä hetkellä asiointimatkanne? ☐ julkiset liikennevälineet (bussi, palvelulinja / monipalveluliikenne) ☐ oma auto ☐ taksi ☐ muu, mikä Tarvitsetteko kuljetuspalvelumatkoilla: tavallista taksia ☐ invataksia ☐
Asuminen ja palvelut	Asuuko kanssanne muita samassa taloudessa? ☐ Ei ☐ Kyllä, ketkä?

**Kuljetuspalveluhakemus
Vammaispalvelulaki**

3/4

	<p>Asun: ☐ Omakotitalossa ☐ Rivitalossa ☐ Kerrostalossa ☐ palvelutalossa ☐ Laitoshoidossa (pysyvästi)</p> <p>Monennessako kerroksessa asutte? _____ kerros. Onko talossanne riittävän tilava hissi, jonne apuvälineenne mahtuu? ☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>Tarvitsetteko apua päivittäisissä toiminnoissa (esim. kotitöissä, peseytymisessä, pu- keutumisessa ja riisumisessa)? ☐ Ei ☐ Kyllä, kuka auttaa? Saatteko kotisairaanhoidoa? ☐ Ei ☐ Kyllä Saatteko kotipalvelua? ☐ Ei ☐ Kyllä</p> <p>Saatteko omaishoidontukea? ☐ Ei ☐ Kyllä Omaishoitajan nimi ja yhteystiedot:</p> <p>Saatteko Kelan maksamaa hoitotukea tai vammaistukea? ☐ Ei ☐ Kyllä</p> <p><i>Selviytyminen asioinneissa:</i> ☐ Selviydyn vaikeuksitta ☐ Jonkin verran vaikeutunut, millä tavalla? ☐ Tarvitsen toisen henkilön apua, millä tavalla? Kuka saattaa?</p>
Lisätietoja	
Allekirjoitus	<p>Samalla suostun tarvittavien tietojen hankkimiseen muilta viranomaisilta ja vakuutan vastanneeni todenmukaisesti tässä lomakkeessa esitettyihin kysymyksiin.</p> <p>Paikka ja aika _____ / _____ 20____</p> <p>Allekirjoitus ja nimenselvennys _____</p>

Liitteet kpl

LIITTEET

- Lääkärin tai muun asiantuntijan lausunto hakijan toimintakyvystä
- Opinto- ja työmatkojen lisäliite (täytetään haettaessa työ- tai opiskelumatko-
ja)
- työnantajan tai oppilaitoksen selvitykset (haettaessa työ- tai opiskelumatkoja)

Kuljetuspalveluhakemus
Vammaispalvelulaki
 OPINTO- JA TYÖMATKOJEN LISÄLIITE

4/4

Oppilaitoksen/työnantajan tiedot	Nimi Lähiosoite Postiosoite ja kaupunki Puhelin Yhteys henkilön nimi Puhelin Suoritettava tutkinto tai nykyinen ammattinimike
Opintojen tiedot	Opintojen alkamisajankohta / 20 päätymisajankohta / 20 Opintojen aikaiset vapaat / 20 - / 20 Onko opiskelu päätoimista? ☐ Kyllä ☐ Ei. Opiskelupäivien lukumäärä kk. Tarvitaanko kuljetuspalveluita opetuspaikkojen välisiin siirtymisiin päivän aikaan? ☐ Ei ☐ Kyllä, perustelut:
Työsuhteen tiedot	☐ Toisen palveluksessa ☐ Itsenäinen ammatinharjoittaja Työsuhteen alkamispäivä / . Työsuhde jatkuu toistaiseksi ☐ Työsuhteen päättymispäivä / . Työpäivien lukumäärä kk. Päivittäinen työaika h.
Muut korvaukset	Saatteko matkoihinne korvausta muualta? ☐ En saa ☐ Kyllä saan, mistä?
Matkareitti	Yhdensuuntainen kodin ja määränpään välinen matkareitti on km. Selvittäkää matkareittinne tähän:
Lisätiedot	
Allekirjoitus	Samalla suostun tarvittavien lisätietojen hankkimiseen oppilaitoksesta tai työnantajaltani ja vakuutan antamani tiedot oikeiksi. Paikka ja aika / 20 Allekirjoitus ja nimenselvennys <hr/>

VAMMAISPALVELUIDEN SOSIAALITYÖN JA VERKOSTOITUNEEN ERITYISOSAAMISEN KEHITTÄMINEN -HANKE

Liite 14. Toimintakykyarvio kuljetuspalveluhakemuksen liitteeksi

Kaupunki/Kunta Sosiaalipalvelukeskus/ Vammaispalvelut	TOIMINTAKYKYARVIO VAMMAISPALVELULAIN MUKAISEN KULJETUSPALVELUHAKEMUKSEN LIITTEEKSI
--	--

Vastaanottaja

Saapumispäivämäärä

TUTUSTUKAA SIVULLA 2 OLEVIIN LOMAKKEEN
TÄYTTÖOHJEISIIN

HENKILÖ- TIEDOT	Sukunimi ja etunimet	Henkilötunnus							
	Osoite	Puhelinnumero							
VAMMAT TAI SAIRAUDET (Diagnoosit myös Suomeksi)		HAITTA LUOKKA				LIIKUNTAKYKY			
		1	2	3	4	1	2	3	4
	1.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	2.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	3.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	4.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Kokonaisarvio vammojen tai sairauksien aiheuttamasta liikuntakyvystä ja haitasta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
TOIMINNAL- LINEN KUVAUS	Onko haitta vaikeavammaisuuden tasoisena pitkäaikainen, vähintään yli vuoden kestävä? ☐ Kyllä ☐ Ei								
	Miten ja kuinka paljon vamma tai sairaus haittaa yleisten liikennevälineiden käyttöä?								
	Kävelymatkan pituus: ilmoitettu km todettu km								
HAVAINTOJA JA TIETOJA HAKIJAN LII- KUNTAKYVYSTÄ	Onko hakijalla käytössään ☐ 1. pyörätuoli ☐ 2. kävelyteline ☐ 3. kynnärsauvat ☐ 4. keppi/kepit								
	5. Onko heikkonäköisyys haitaksi yleisten liikennevälineiden käytölle? ☐ kyllä ☐ ei ☐ ajoittain					6. Suuntausnäkö puuttuu ☐ kyllä ☐ ei			
	7. Onko hakijalla hengenahdistusta sisällä liikkuessa? ☐ kyllä ☐ ei ☐ ajoittain					8. Onko hakijalla selviä vaikeuksia pukeutumisessa? ☐ kyllä ☐ ei ☐ ajoittain			
	9. Onko hakijalla selviä vaikeuksia tutkimuspöydälle nousussa? ☐ kyllä ☐ ei ☐ ajoittain					10. Käykö hakija vastaanotolla saattajan kanssa? ☐ kyllä ☐ ei ☐ ajoittain			
	11. Onko hakijalla sv-lain mukainen pysyvä oikeus käyttää taksia, invataksia tai sairasautoa? ☐ kyllä ☐ ei					12. Pystyykö hakija nousemaan matalalattia bussiin, palvelulinjaan tai asiointitaksiin? ☐ kyllä ☐ ei			

VAMMAISPALVELUIDEN SOSIAALITYÖN JA VERKOSTOITUNEEN ERITYISOSAA MISEN KEHITTÄMINEN -hanke v. 2006 - 2008

Lomake on laadittu Helsingissä ja Jämsän kaupungissa käytetyn lääkärinlausuntolomakkeen pohjalta.

Kaupunki/Kunta Sosiaalipalvelukeskus/ Vammaispalvelut	TOIMINTAKYKYARVIO VAMMAISPALVELULAIN MUKAISEN KULJETUSPALVELUHAKEMUKSEN LIITTEEKSI
--	--

	13. Tarvitaanko fysioterapeutin kanssa tehtyä koematkaa julkisessa liikuntavälineessä täydentämään kuljetustarpeen arviointia? ☐ kyllä ☐ ei	14. Onko hakijalla selviä eroja liikkumisessa eri vuodenaikoina? Miksi? ☐ kyllä ☐ ei
HOITO-SUHDE	Mistä vuodesta alkaen lääkäri tuntee hakijan henkilökohtaisesti?	
LÄÄKÄRIN KÄSITYS	Lääkärin käsitys kuljetuspalvelun toteuttamistavasta: JOS kuljetuspalvelu myönnetään, kuljetuspalvelun toteuttaminen edellyttää: ☐ taksi ☐ invataksi muu, mikä	
LÄÄKÄRIN YHTEYSTIEDOT JA ALLEKIRJOITUS	Puhelinnumero	Sopivin yhteydenottoaika
	Vastaanoton osoite	
	Paikka ja päivämäärä	Allekirjoitus ja selvennys tai leima

Arvioija: Arvioinnin voi tehdä lääkäri tai julkisen sektorin fysioterapeutti.

Arviointia täytettäessä huomioitavaksi:

Vammaispalvelulain perusteella myönnetään kuljetuspalveluja **vain vaikeavammaisille**.

Kuljetuspalveluja ja niihin liittyviä saattajapalveluja järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on pitkäaikaisia erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Iän mukanaan tuoma sairaus/heikkous ei sinällään tee ketään vaikeavammaiseksi.

Vammaisen henkilön käsitettä ei määritellä pelkästään lääketieteellisesti, vaan haittaa arvioitaessa otetaan huomioon henkilön sosiaaliset olot ja elinympäristö. Kuitenkaan esim. julkisten liikenneyhteyksien puute ei sinänsä oikeuta vammaispalvelulain mukaiseen kuljetuspalveluun kuten ei myöskään autolla ajokielfto. Liikuntakunnon arvioinnissa suositellaan käytettäväksi fysioterapeuttia.

HAITTAJUOKKA Stm:n päätöksen nro 1012 (23.12.1986) mukaisesti määriteltynä:

- 1 Lievä toiminnanvaja, haittaluokat 0 - 5
- 2 Keskivaikea 6 - 10
- 3 Vaikea 11 - 15
- 4 Erittäin vaikea 16 - 20

LIIKUNTAKYKY tarkoittaa tässä yhteydessä vamman tai sairauden vaikutusta hakijan kykyyn käyttää julkisia liikennevälineitä (mukaan luettuna palveluautot, matalalattiakalusto, asiointitaksit)

- 1 Ei haittaa merkittävästi julkisten liikennevälineiden käyttöä.
- 2 Haittaa jonkin verran, mutta ei yksistään ole este niiden käytölle
- 3 Haittaa ajoittain kohtuuttomasti, esimerkkeinä vaikeat sää- ja keliolosuhteet, sairaudentilan suuret vaihtelut
- 4 Ei kykene käyttämään julkisia liikennevälineitä

HAKIJAN VAMMAT TAI SAIRAUDET

Diagnoosit pyydetään kirjoittamaan aina suomeksi ja tarvittaessa myös latinaksi tärkeysjärjestyksessä kuljetuspalvelun tarvetta ajatellen. Merkitkää rastilla (x) sopivimmat haittaluokan ja liikuntakyvyn numerot. Pelkät diagnoosit harvoin kertovat päätöksen perusteen, eli syyn miksi kuljetuspalvelun hakija ei kykene käyttämään julkisia liikennevälineitä. Erilaisista objektiivisista mittaustuloksista voi olla ratkaisevasti apua.

TOIMINNALLINEN KUVAUS

Toiminnallinen kuvaus on yhteenveto, johon on syytä paneutua huolellisesti. Erytisen tärkeä on lääkärin kannanotto vamman tai sairauden pitkäaikaisuuteen.

VAMMAISPALVELUIDEN SOSIAALITYÖN JA VERKOSTOITUNEEN ERITYISOSAA MISEN KEHITTÄMINEN -hanke v. 2006 - 2008

Lomake on laadittu Helsingissä ja Jämsän kaupungissa käytetyn lääkärinlausuntolomakkeen pohjalta.

KOULUTUSTARPEEN KARTOITUS KESKI-SUOMEN KUNTIIN

Vammaispalveluiden sosiaalityöntekijöille ja palveluohjaajille, vammaispalvelusohjajille, sosiaaliohjaajille, asunuspalveluista ja työtönninnoista vastaavat, kuntoutusohjaajat.

Täyttässä lomakkeella tietokoneella tietoruuuihin mahtuu kirjoittamaan enemmän.

	Rastita tai numeroi tarvittaessa tärkeysjärjestykseen:	Tarkenna	Ammattiryhmät
(Kirjoita tähän)			
sosiaalityö vammaispalvelussa			
vaikavammaisuuden määrittäminen			
vammaispalvelun dokumentointi			
palvelusuunnittelu; palvelusuunnitelmat			
palveluohjaus			
VPL:n mukaiset subjektiiviset oikeudet			
VPL:n mukaiset taloudelliset tukitoimet			
kuusityö vammaispalvelussa			
lastensuojelijä vammaispalvelussa			
tietoa erilaisista vammoista			
neurologiset sairaudet			
äistivammat			
liikuntavammat			
halvaukset			
puhevammat			
puhetta tukevat ja korvaavat kommunikatiivimenetelmät			
moniammatillisen työskentelyn menetelmät			

sosiaalityön menetelmät vammaispalvelussa		
sosiaalityön ja organisoiminnin kehittäminen		
työssä jaksaminen		
kehitysvammahuolto		
asiakkaiden määrittäminen/ rajapinnat		
Verkostoyhteistyö, kunnan omat yksiköt		
Verkostoyhteistyö, yksityiset ja maakuunnalliset yksiköt		
päivähoidon kanssa tehtävä yhteistyö erityispäivähoito, varhaiskauntoutus jne..		
terveydenhuollon kanssa tehtävä yhteistyö		
sairaanhoitopiirien kanssa tehtävä yhteistyö		
opetustoimen kanssa tehtävä yhteistyö		
vanhuspalveluiden kanssa tehtävä yhteistyö		
kotihoidon kanssa tehtävä yhteistyö (kotipalvelu ja kotisairaanhoito)		
päihde- ja mielenterveyspalveluiden kanssa tehtävä yhteistyö		

Minkälaisista aiheista tai teemoista ollaan kunnostuneita kuulemaan noin parin tuunnin luentoja? (kirjoita tähän)	
Muuta:	
Vastajaajan etu- ja sukunimi:	Ammattiasema:
	Kunta:

Palautus postiosoitteella: Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen -hanke, projektipäällikkö Mirva Vesimäki, PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto.
Palautus sähköpostilla: mirva.vesimaki@koske.jyu.fi ja 1.11.2008 alkaen armin.mustakallio@eskoo.fi

VAMMAISPALVELUIDEN SOSIAALITYÖN JA VERKOSTOITUNEEN ERITYISOAAMISEN KEHITTÄMINEN

Liite 16. Loppuarvioinnin kyselylomake

Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen -hankkeen loppuarviointikysely

Hankkeen tavoitteet

Vammaispalveluiden saatavuuden ja erityisosaamisen parantaminen. Hanke vahvistaa lähipalvelujen osaamista ja palveluohjausta vammaispalveluissa sekä kehittää tiedon välittämisen menetelmiä asiakastyössä. Hankkeella tuetaan kuntia yhteistyöhön vammaispalveluihin liittyvän erityisosaamisen vahvistamiseksi.

Toiminta-alueita ovat mm. viittomakielisten ja puhevammaisten tulkkipalveluiden kehittäminen, avustajajärjestelmän kehittämisen tukeminen, maakunnan kuljetuspalvelun uudistumisen haasteet ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden turvaaminen.

1) Edustamasi taho *

Maakunnallinen asiantuntijaryhmä

- Tulkkitoimikunta
- Ohjausryhmä
- Joku muu, mikä?

2) Oletko osallistunut hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin? *

- Kyllä
- En

3) Miten hanke on mielestäsi onnistunut vastaamaan vammaispalveluiden sosiaali työn tarpeisiin? *

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Melko hyvin
- En osaa sanoa
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

4) Miten hanke on mielestäsi onnistunut verkostoitumaan? *

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Melko hyvin
- En osaa sanoa
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

5) Miten hanke on onnistunut koulutusten toteuttamisessa? *

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Melko hyvin
- En osaa sanoa
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

6) Miten hyvin mielestäsi olet voinut vaikuttaa hankkeen etenemiseen? *

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Melko hyvin
- En osaa sanoa
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

7) Vastasiko projektipäällikön toiminta hankeen tavoitteisiin? *

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Melko hyvin
- En osaa sanoa
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

8) Oletko hyödyntänyt hankkeen projektipäällikön työpanosta jossakin omassa työasiassasi? *

- Kyllä
- En

9) Mikäli vastasit kyllä, niin miten?

- Konsultaatio
- Konkreettinen asiakastyö
- Muuten, miten

10) Mikäli olet ollut mukana maakunnallisessa asiantuntijaryhmässä, niin miten tarpeelliseksi/hyödylliseksi koit sen omalle työllesi?

- Erittäin tarpeelliseksi
- Jonkin verran tarpeelliseksi
- Ei lainkaan tarvetta

11) Jos olet toiminut maakunnallisen asiantuntijaryhmän jäsenenä eli seutukuntasi yhteyshenkilönä. Arvioi kuinka hyvin olet onnistunut tiedottamisessa hankkeen ja seutukunnan kuntien välillä.

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Melko hyvin
- En osaa sanoa
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

12) Mikäli olet ollut mukana tulkkitoimikunnassa, niin miten tarpeelliseksi/hyödylliseksi koit sen omalle työllesi?

- Erittäin tarpeelliseksi
- Jonkin verran tarpeelliseksi
- Ei lainkaan tarvetta

13) Millaiseksi arvioit omaa aktiivisuuttasi ja osallistumistasi hankkeen työryhmässä? *

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Melko hyvin
- En osaa sanoa
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

14) Miten hanke on mielestäsi onnistunut koulutusten, prosessikuvausten työstämisessä, palvelujen tuotteistamisessa? *

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Melko hyvin
- En osaa sanoa
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

15) Miten hyvin mielestäsi hanke on kokonaisuudessaan vastannut tavoitteisiin? *

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Melko hyvin
- En osaa sanoa
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

16) Mikä hankkeessa on ollut mielestäsi erityisen ansiokasta ja vammaispalveluita tukevaa?

17) Mitä hankkeessa olisi voinut tehdä toisin?

18) Tärkeimmät mahdolliset vammaispalveluiden jatkokehittämistarpeet hankkeen päättyessä?

19) Mitä muuta haluat sanoa hankkeesta?

K O S K E
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Käyntiosoite

Matarankatu 4, Jyväskylä

Postiosoite

PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto

www.koskeverkko.fi